

శ్రీ రస్తు.

నలచరిత్రము.

ద్వి ప ద కా వ్య ము.

చక్రపురి రాఘవాచార్యకవికృతము.

చెన్నపురి:

గిళ్ల. రాఘవాచార్యశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే:

ప్రకటితము.

1916

All Rights Reserved.

PRINTED BY
V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS,
AT THE AUDI SARASWATY NILAYA PRESS,
69, MALAYAPERUMALL STREET, MADRAS— 191

శ్రీ రస్తు.
న ల చ రి త్ర ము
ప్రథమాశ్వాసము.

పీ రి క.

నలలిత సారాంధ్ర శబ్దస్కంధుల
 వల నొప్పు నలచక్రవర్తి చరిత్ర
 విరచింతు నా నేర్పువిధ మెల్లఁ దెలియఁ
 గర మొప్పు దత్తభాక్తమ మెట్టి దనినఁ
 రమపావనుఁ డైనపాండునందనుఁడు
 ధర నెల్లఁ గల్లజూదంబున నోడి
 గౌరవాగ్రజుపాలుఁ గావించి దైవీత
 లు రాటవులకుఁ బొక్కుచు నేగి యచటఁ
 శతమ్ములును దాను దనకూర్చి సతియు
 మునివేషములఁ దాల్చి మోదంబు దక్కి
 విహరించు చుండిరి విధివశంబునను
 మహిమతోడను భూతి మైనొండ నలఁది
 యరు దైనగుద్రాక్షహరము లేవీసి
 యురపు కెంజడ లెల్ల నొగిఁ జుట్టుఁ గట్టి
 పరఁగఁ గృష్ణాజినాంబరము ధరించి

కరమునఁ బై నొందఁ గాఁ గమండలువు
 ధరియించి జప మెన్ను దండఁ జే నుంచి
 పరువడి పరయోగపట్టె ధరించి
 ఘనతరంబుగఁ బాదుకలు వేడ్క మెట్టి
 మునినాథు లిరు పార్శ్వములఁ గొల్చి రాఁగ 2
 నరు దార బృహదశ్వుఁ డను మునీశ్వరుఁడు
 గరుణతో వేంచేయఁ గాఁ జూచి పాండు
 తనయుండు దమ్ములు దానును వేగ
 చనుదెంచి యెదురుగా సంయమిశ్వరుని
 చరణాంబుజములకుఁ జయ్యన మ్రొక్కి
 యరుదుగా నర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కర్త
 వితతులఁ బూజించి వినతులు నేసి
 యతి భక్తిఁ గొని వచ్చి యర్హాసనమున
 నునిచి చేతులు మోడ్చి యురుతరభక్తి
 ననియె నమ్మునితోడ నారాజవిభుఁడు
 పరమయోగధ్యాన పావనజ్ఞాన
 చిరదయానిధి మీకు నేమమే యనిన
 విని మునీంద్రుఁడు ధరావిభున కిట్లనియె
 జననాథ నీవంటిసత్యసంధుండు
 గలుగుట నేమంబు గలుగును గాక
 యిల శ్రమమ్ములు మించి యేటికి వచ్చు

ధరణీతలేశ నీతమ్ములు నీవు
 పరిణామమే యని పరికించి యడుగ
 మనమునఁ జింతించి మఱి పాండునుతుఁడు
 తన మది మెచ్చి యత్తపసి కిట్లనియె 40
 దేవ దయాసాంద్ర దేవేంద్రవంద్య
 యీ వేళ మా సౌఖ్య మే మన వియము
 కపటజూదంబునఁ గౌరవేంద్రునకు
 విపులసంపద లెల్ల విడువంగఁ గలిగె
 అది యాది గాఁగ నీ యారణ్యభూమి
 ముద మెల్ల దక్కి యా ముదితతోఁ గూడి
 తమ్ములు నేనును దపసివేషంబు
 నిమ్ముల ధరియించి యిట్లుండఁ గలిగె
 నాకటి వేళకు నన్నంబు లేక
 యాకులఁ గాయల నరసి భక్షించి 50
 దిన మొక్క యేడుగా దీనత నొంది
 యెనసి యాయడవిలో నిట్లుండఁ గలిగె
 పఱతెంచి యష్టదిక్పతులను నైన
 ధరలోన సాధింపఁ దగినసోదరులు
 శూరత్వమును మాని సుఖముల డించి
 ఘోరాటవులలోనఁ గూర్చుండ వలసె
 ద్రుపదనందన యిట్టిదుర్దశ నొంది

విపులశోకంబున వేగింపఁ గలిగె
 చిత్తశయ్యల యందుఁ జెలఁగి నిద్రించి
 వత్తశయ్యల యందుఁ బవళింపఁ గలిగె
 సంగీతవిద్యఁ ఘోషంబు లాలించి
 సింగంపుఁగూతకుఁ జెవి యొగ్గఁ గలిగె
 నలు వైనసింహాసనమునఁ గూర్చుండి
 కొలఁది కెక్కఁగఁ జూలఁ గూర్చుండఁ గలిగె
 ఆరామసీమల నలరి వర్తించి
 యారణ్యసీమల నడలంగఁ గలిగె
 జాతీగంధము మేన సరివితోఁ బూసి
 పూతిగంధము మేనఁ బూయంగఁ గలిగె
 ఇటువంటిసుఖముల నిర వైతి మయ్య
 కట కటా దయ లేక కౌరవ్యాగ్రజుడు
 ఎఱుఁగక యిటు చేసె నే మన వచ్చుఁ
 బరమయోగీంద్ర నా భాగ్య మిట్లుండఁ
 బుట్టి పోయినవారు పుట్టినవారు
 పుట్టఁ బోయెడువారు భూలోకమునను
 దాయాదివారిచే ధర నెల్ల నోడి
 పోయి మావలె వనభూమిలో నిట్లు
 పొంది యీవెతలను బొందినవార
 లెం దైనఁ గలరె మీ రెఱిగినయెడల

ననవుడు మునిచంద్రుఁ డారాజుఁ జూచి
 ఘనకృపారస మొలుకంగ నిట్లనియె 80
 ఇది యేమి జననాథ యింతగా నీవు
 మదిలోన నిట్లాడ మఱచితే నీతిఁ
 బో పొమ్మ మఱి యేమి బుద్ధులు మీరు
 ప్రాపించి చింతింపఁ బని లేదు వినుము
 తొల్లిఁ జేసినయట్టిదుష్టకర్మముల
 నెల్లఁ బొందక విధి యేలఁ బో నిచ్చు
 కమలారిధరునకుఁ గమలగర్భునకు
 కమలేశునకు శతక్రతునకు నైనఁ
 గొన్నాళ్లు దుఃఖంబు గొన్నాళ్లు సుఖము
 గొన్నాళ్లు లేమియుఁ గొన్నాళ్లు కలిమి 90
 వసుమతి సమముగా వర్తించు చుండు
 వసుమతీశ్వర యింత వగ పేల నీకు
 అదిగాక యే దుఃఖ మందితి రిలను
 ముద మొప్పు మావంటిమునులు మీకడకుఁ
 జనుదెంచి నిత్యము సకలశాస్త్రములు
 వినిపించెదరు మీకు వే ర్వేఱ నింకఁ
 దమ్ములఁ బాసితో తగుణిఁ బాసితివొ
 సమ్మతి కాని వేషమును జెందితివొ
 కరిపురంబున నీవు గ్రమముతో నున్న

వరుసతో నచటికి వత్తుము మేము
 పుణ్యవేళలయందుఁ బుణ్యతీర్థములఁ
 బుణ్యఁడై క్రుంకుచుఁ బుణ్యముల్ నేసి
 పితృవేళలందును బిత్తృకాలములను
 నతిభక్తితోఁ జేసి యఘములు ద్రోచి
 యిటువంటినుఖముల కిరవు గా నుండి
 కట కటా నీవు శోకముఁ జెందఁ దగునె
 వసుధ నాపద బడ్డవారలలోనఁ
 బొసఁగ నే యాపదఁ బొందితి విపుడు
 జననాథ నీ కింత సంతాప మేల
 వినుము చెప్పెద నీకు విశదంబుగాను
 అవనిలో నలనాముఁ డగుమహారాజు
 ప్రవిమలసత్యసంపన్నుండు ఘనుఁడు
 వినుతి కెక్కినబాహువిక్రమోన్నతుఁడు
 వినయభూషణుఁ డతివిమలమానసుఁడు
 గురుభక్తినిరతుండు గుణవిశారదుఁడు
 గరుణాపయోనిధి గాంభీర్యఘనుఁడు
 ధరణి షోడశమహాదానవినోది
 యరు దైనసకలశాస్త్రార్థకోవిదుఁడు
 చిరపుణ్యమతి వీరనేనునినుతుఁడు
 దరణివంశజుఁడు కందర్పసన్నిభుఁడు

నురుపమవిజయుండు నివధేశ్వరుండు
 పరమపావనుడు శ్రీపతిభక్తియుతుడు
 నురరాజనిభుడు భూనురవర్ణనీయుఁ
 డరిబలగహనమహానలుం డగుచు
 నిల నేడు దీవుల నేలెడురాజు
 వల నొప్ప వుష్కర వసుధీశుతోడ
 నవనీశ నీవలె నన్యాయ్యబాద
 మవిరళంబుగ నాడి యట మోసపోయి
 పురవరం బెడఁ బాసి భూములఁ బాసి
 తురగంబులను బాసి దొరలను బాసి
 ఘనరథంబులఁ బాసి గజములఁ బాసి
 ధనములఁ బాసి ప్రధానులఁ బాసి
 వరపుత్త్రులను బాసి వనితను బాసి
 పరమాపులను బాసి భటకోటిఁ బాసి
 నకలబంధులఁ బాసి సకలంబుఁ బాసి
 చకితాటపుల కేగి చామతోఁగూడి
 కట్టఁ బుట్టము లేక కాంత పైకొంగుఁ
 గట్టుక నడవిలోఁ గడు దుఃఖ మంది
 యాకలిచేఁ జాల నలజడిఁ బడుచు
 నాకులు కాయలు నలము భక్షించి
 కలిరాజు పన్నినఘన మైనమాయఁ

130

140

దెలియ కిద్దరు రెండు తెరవులఁ బట్టి
 తరళాక్షి నెడఁ బాసి ధరణీశుఁ డడల
 ధరణీశు నెడఁ బాసి తరళాక్షి యడల
 తమ్ముఁ గొల్చినవారిఁ దాము సేవించి
 యిమ్ముల నుండిరి యిలఁ గొంత కాల
 మరిగినపిదప యాహరికృపచేత
 నురురాజ్యసుఖమున నుండిరి తొల్లి
 అందు సహస్రాంశ మైనను గలదె
 యిందువంశజ నీకు నెనసిన కష్ట
 మనవు డత్యాశ్చర్య మంది యీ రాజు
 ఘనభక్తి మునిరాజుఁ గనుఁగొని పలికె
 వరమునినాథ నావలె నరాధిపుఁడు
 ధర నెల్ల గల్లజూదంబున నోడి
 యిటువంటి యడవికి నెబ్బంగిఁ బోయె
 దటుకున నిట్టి జూదంబులు మున్ను
 గలిగి యుండుటఁ బూనెఁ గౌరవాధిపుఁడు
 తలఁచి పల్కరు దూరఁ దగ దింక నలుని
 చారిత్రమంతయు సాంగంబుగాను
 గారవంబున వినఁ గడు వేడ్క వుట్టె
 వినిపింపు మనిన భూవిభుఁ జూచి మాని
 తన మదిలో బృహదశ్వమహర్షి

యానందమును బొంది యం దంద మెచ్చి
ధ్యానించి నలుని నత్కథఁ జెప్పఁ దొణగె.

ప్రథమాశ్వాసము.

కథారంభము.

“కర్కోటకస్య నాగస్య దమయంత్యా నలస్యచ,
ఋతుపర్ణస్య రాజ్ఞేః కీర్తనం కలినాశనమ్”

నిరుపమగతి నొప్పునిషధాపురంబు

అరయఁగ నుతి కెక్కి నట్టిపట్టణము

శ్రీకరనవహేమచిత్త్రగేహములు

ప్రాకారగోపురప్రాసాదతతులు

కనకంపుమేడలు ఘనమంటసములు

వినుతింపఁ దగినట్టివిపణిమార్గములు

కోటలయట్టళ్లు కొలువుకూటములు

నాటకశాలలు సళినదీర్ఘికలు

కేళికావనములు గృతకాచలములు

బాలానిలంబులు బహుపుష్పములును

మహనీయదేవతామండపంబులును

బహుచిత్త్రగతులచేఁ బరగుహర్షములు
 శృంగారవనములు సెఱకుఁదోటలును
 సంగీతనిలయముల్ సరనులు మఱియు
 రంగు మీఱినయట్టిరజతశైలములు
 చెంగావి తెక్కెముల్ చిత్రశాలలును
 కొమరారు ముత్యాలగొడుగులు మఱియుఁ
 గమనీయవజ్రసంగతకవాటములు
 వారణశాలలు వాజిశాలలును
 మేరుశైలముకన్న మించు తేరులును
 పచ్చతోరణములు బహువిలాసముల
 నచ్చుగా గొప్పముత్యములముగ్గులును
 విమలభూషణముల విహరించుహరులు
 నమరభూజములతో నమరినతరులు
 వారాళి కిర వై నవరతటాకములు
 చారురత్నంబులసౌధవాటికలు
 వేదశాస్త్రపురాణవిద్య లన్నిటికి
 యాది యై వర్తించునట్టిభూసురులు
 రాజులు బలవరాక్రములు రాహుతులు
 భూజననుతులై నబుధులు బాంధవులు
 ధనదునిపురి నైన ధరయెల్లఁ జూఱ
 కొని దాచఁ గలవైశ్యకోటి చెన్నొండ

హరిభక్తియుతు లై నయట్టిశూద్రులును
 సరసులు సత్కవీశ్వరులు పాఠకులు
 గాముకులును వారకాంతాజనంబు
 గామితార్థము లెల్లఁ గలుగు నంగళ్లు
 నానావినోదముల్ నడుపునాటకులు
 మానితపతిభక్తిమతు లై ననతులు
 మదమున మించినమగలును మిగుల
 మదగజంబుల నిల్పుమల్లులు గలిగి
 పురుహూతుఁ డేలినపుర మొకొ యనఁగ
 ధరణిదేవికి ముఖదర్పణం బనఁగ
 పురముల కెల్లను భూషణం బగుచు
 నిరుపమగతి నొప్పు నిషధాపురంబు
 ఆపురాధీశ్వరుం డమలమానసుఁడు
 భూపాలచంద్రుండు భుజబలోన్నతుఁడు
 గర్వితరిపుగజకంఠీరవుండు
 సర్వజ్ఞఁ డత్యంతసాహసోన్నతుఁడు
 నాకేశనుతక్కిరి సలచక్రివర్తి
 యేకచక్రంబుగా నేలుచు నుండె
 వారక నెల మూడు వర్షముల్ గురియు
 జారులు లే రనాచారులు లేరు
 విరసంపుఁ దిరిపెంబు వెతకినలేదు

200.

210

సరుసతోఁ గలహించువారును లేరు
 లంగహీనులును లే రరసి చూడఁగను
 లంగజుకై వడి సమరి యుండుదురు
 నూఱు మాడలకు మున్నగు రూక వడ్డి
 యేరు కిర్వదినాలు గెద్దులు దున్న
 పదిపాళ్ల కొకపాలు పార్థి వేంద్రునకుఁ
 గొదువ తొమ్మిదిపాళ్లు గొనుఁ బంటకాఁపు
 ఒలయుచుఁ బుట్టికి నొకరూక వన్న
 గలిగి వర్తించునాకాలంబునందు
 ఇల ననగ్రహదోష మెన్నఁడు లేదు
 పలుమాఱు దున్నక పండు సస్యములు
 గోవులు పితుకక కురియుచు నుండు
 నేవేళ భూమి పాలేరులు గలిగి
 కూర్మినస్యంబులఁ గూడి రహించు
 ధర్మము నాల్గు పాదమ్ముల నడుచు
 హరిహరబ్రహ్మలు నద్భుతం బంద
 హరువుగా నేబదియాఱు దేశముల
 ధరణీశ్వరులచేతఁ దగినకప్పముల
 నిర వొందఁ గైకొని యిల నేడు దీవు
 లెఱుక గాయకపురోహితులు నాశ్రితులు
 పరమపావను లైనబ్రాహ్మణోత్తములు

మతిమంతు లై నట్టిమంత్రి పుంగవులు
 నతిభక్తతోఁ గొల్ప నావిష్టుచక్ర
 మరయుచుఁ బంపు సేయఁగ నలాధిపుఁడు
 చిరలీల రాజ్యంబుఁ జేయుచు నుండె
 అంతట నా దేశమం దొక్కయెద్దు
 వింతగా నడవిలో విహరించుచుండఁ
 గనుఁగొని యొక్కవ్యాఘ్రము నోర్వ లేక
 మనమునఁ గోపంబు మల్లడి గొనఁగఁ
 బలికె నొహో యింత భయమును లేక
 వెలయ నాయడవిలో విహరించు పెట్టు
 చెలరేగి యేను గర్జించితి నేని
 యిల మృగసంఘంబు లెల్ల భీతిల్లు
 నీబాహుబల మెంత నీవార లెంత
 నాబాహుబలిమికి నరు లెంతవారు
 కలఁగక నన్నింత గైకొన కీవు
 నలరెదు బలి వై తె యందుల కేమి
 ధారుణి నలునిమిత్తంబునఁ గాదె
 యారీతి గర్వించి రిది యెంత నాకు
 నలరాజసత్య మెన్నఱు వర్ధిల్లు
 నిల నిట్టిరాజేంద్రు లెందఱో తొల్లి
 పలి పోయినవార లీనలుం డెంత

240

250

కాలంబు రాజ్యభోగమున వర్తించు
 ఏవిధంబున నైన నే నిన్నుఁ బట్టి
 వావిరి నాగోళ్ల వడి డొక్కఁ జించి
 గొబ్బునఁ గుత్తుకఁ గొటికి రక్తంబు
 నుబ్బుచు మఱిఁ గ్రోల కున్న నేఁ బులికిఁ
 బుట్టినవాఁడనే పొందుగా నీకుఁ
 బుట్టినవాఁడ నమ్ముము మహోత్సవ్వు
 అని యిట్లు పులి వల్క నంతలోపలను
 ఘనగిరు లదర దిక్కరులెల్ల బెదర
 సుర లరు దంద రక్షోతతి గుండ
 నరులు చింతిల్లఁ గిన్నరులు భీతిల్ల
 దివిజులు వెర గంది దివినుండి చూడ
 భువియెల్లఁ గదల నంబుధు లెల్లఁ గలఁగఁ
 బెనుపర్వతోడ గంభీరంబుతోడ
 వినువీధిఁ బరతెంచి విస్తయంబుగను
 సరగున నావిష్ణుచక్రంబు తొల్లి
 కరిఁ గాచి నక్రంబు ఖండించినట్లు
 తక్కక వ్యాఘ్రంబు తలఁ ద్రుంచి వైచి
 గ్రక్కునఁ గమలాక్షుకడకు నేతెంచె
 అటుగాన నారాజు సతులసత్త్వమునఁ
 బటుగతి దోషముల్ పలుకంగ నీక

యతివేడ్క రాజసూయాశ్వమేధాది
 క్రతువులు చేసియుఁ గమలాసనాది
 దేవతు లెల్లఁ గీర్తింప శోభిల్ల
 యీవిధంబున జగం బేలుచు నుండె
 అంతటఁ గొన్నాళ్ల కతిచిత్రముగను
 సంతతగతిని వసంతకాలంబు
 సనుదెంచె మందారజంబీరములును
 పనససిప్పలనింబపారిభద్రములు
 చందనపున్నాగసహకారములును
 కుందకురంటకకోవిదారములు
 లుంగలవంగమాలూరవృక్షములు
 సంగతఖడ్జూరచంపకంబులును
 నురపొన్నలును మంచీచూతపోతములు
 కురవకంబులు గేదఁగులు నశోకములు
 పుల్లమామిళ్లు కర్పూరభూజములు
 నల్లని యరఁటులు నారికేళములు
 నారదపాటలినాగతింత్రిణులు
 గోరెంట లరఁటులు కుటజభూరుహము
 లాదిగాఁ గలిగిన యారామభూమి
 పాదుగా నప్పు డేర్పఱుపంగ నాకు
 రాలి యొక్కట నతిరమ్యమై యుం డి

290

300

యాలోనఁ జిగురించె సంతలోఁగానె
 పూచి ఫలించె పుప్పొడి చల్లగాలి
 పీచె నేలను వ్రాలె వింతవింతగను
 పలుమాటుఁ బలుమాటుఁ బచ్చవిల్తుండు
 అలరుపువ్వులతూపు లందంద నేయఁ
 బవడంపుఁ జాయఁ జొప్పడు నాసికమును
 నవహేమమయ మగునవ్యపక్షములు
 విమలస్వరంబును పిమలనేత్రములు
 నమరంగ ధవళమయం బగుమేను
 నరుదుగాఁ గనుఁగొని యవనీశ్వరుండు
 సరసతఁ జేయుపసంతునిపూజఁ
 గడువేడ్కతోఁ జూడఁగా వచ్చె ననఁగ
 నుడుతతి దివి నుండ నొల్లక యిపుడు
 వనుమతిపై నుండ వచ్చెనో యనఁగఁ
 బాసఁగ నంబరలక్ష్మీ పూనుముత్యాల
 హారంబు జాతెనో యవనికి ననఁగ
 క్షీరాబ్ధితరంగలచెన్ను వహించి
 యాకాశముననుండి హంసలపిండు
 భూకాంతుముందటఁ బొదలుచు వ్రాలె
 వ్రాలినఁ జూచి భూవరుఁడు హర్షాభిఁ
 చేలుచు నపుడు మంత్రికి నిట్టు లనియె

నెందుండి వచ్చెనో యీ రాజహంస
 లందంబుఁ జూచిన నతివేడ్క వుట్టె
 నొకయంచఁ బట్టుక నూరక మనము
 నకలంకగతిని ముద్దాడుద మనుచు
 నతివేడ్క లేచి యయ్యించలకడకుఁ
 గుతలేళుఁ డేగిన గొబ్బున నెగసి
 యవ్వల వ్రాలిన నపుడు పోనీక
 యెవ్విధంబున నైన నేఁ బట్టెద నని
 కదిసి మిక్కిలి కుతుకం బుల్లసిల్లఁ
 బొదలినమతిఁ బొంచిపొంచి పోవంగఁ
 గని పక్షు లన్నియుఁ గడు భీతి నొంది
 చని యొకమ్రానిపైఁ జయ్యన వ్రాలె
 వానినంగతిఁ జూచి వసుధేశ్వరుండు
 వీనిఁ బట్టఁగ నెది వెర వింక మనకు
 తలకక తొలఁగక తనరెడునేర్పుఁ
 దొలఁగక మ్రానెక్కి తోలుము నీవు
 పనుపడ నే నట్టె పట్టెద ననుచు
 ననిన నానచివుండు నాభూజ మెక్కి
 యనురక్తిఁ బక్షుల నదలింప నవియు
 మనమున బెదరుచు మహిమీఁద వ్రాలె
 వ్రాలినఁ గనుఁగొని వసుమతీశ్వరుఁడు

330

340

పాలించి తనమంత్రిపతిమోముఁ జూచి
 దిగి వచ్చి నీ వొకదిక్కుననుండి
 తగిలినపులుఁగుల దయతోడఁ బట్టు
 మనవు డాభూరుహ మాతండు డిగ్గి
 గొనకొని యొక్కదిక్కుననుండి దండి
 యనురక్త బతుల కడ్డమై నిలువ
 మనుజేశ్వరుఁడు వాని మఱి పోవనీక
 లల్లనల్లన మహి నరుదెంచి పొంచి
 మెల్లనె యొకదానిమెడఁ బట్టుకొనియె
 కడువేగమున లేచి కడమరాయంచ
 లడలుచు నొకభూరుహంబున వ్రాలె
 చెలు వొంద నలరాజుచేఁ జిక్కువడ్డ
 పులుఁగులరాజు సొం పుడిగి భీతిల్లి
 పలుమాఱు దలపోసి భావఁబులోనఁ
 గలఁగుచు మేము నిక్కడికి నేతెంచి
 తటుకున వీనిచేఁ దగులంగఁ గలిగెఁ
 గటకటా యీరీతిగాఁ జేసినట్టి
 బలువైస నావ్రాతఫలము నే మందుఁ
 జలమున నను రాజసంబున నృపతి
 యేమేమి నేయునో యెఱుంగంగ రాదు
 ఏమైన మే లింక నేమనవచ్చు

350

360

అని హంస చింతచే నడలఁగా నాతఁ
 డనురక్తితో రాజహంసను జూచి
 కొనగోరి దువ్వి మక్కువ ముద్దువెట్టి
 యొసరంగఁ గన్నుల నొత్తి లాలించి
 యక్కుసఁ జేర్చి తియ్యనిమాట లాడి
 చెక్కిలి నొక్కి మచ్చిక సేయు చుండె
 కనుఁగొని సంతోషకర మగునట్లు
 మనుజేశుతో వచోమధురతఁ బలికె
 అవనీశ దమయంతి యనియెడుకాంత
 నువిడఁ జేసెన నీకు నొగి నన్ను విడువు
 తగు నీకు దమయంతి దమయంతి కీవు
 దగుదువు నామాట దబ్బర గాదు
 సారసభవుఁడు నీ సౌందర్యమునకు
 బోరన భువి దానిఁ బుట్టించె మున్నె
 వ గతి నైన నా యింతిని జేకు
 భోగ దేవేంద్ర నీపాలతిఁ జేసెదను
 తలకొని యీవేళఁ దగినట్టిమాటఁ
 బలికి పోఁ జూచెడి పక్షిని గాను
 ఈ పక్షిచేత నీ వే మా నటంచు
 భూపాలచంద్ర నీ బుద్ధి నుంచకుము
 నీ చక్కదనమును నీ విలాసమును

370

380

నా చకోరాక్షికి నమరు భూనాథ
 నా మాట నిజముగా నమ్ముము మదిని
 గామిని నీ సొమ్ముగాఁ జేయ నేర్తు
 దమయంతి నీ చక్కదనమును దలఁచి
 సుమగౌణవేదన స్రుక్కి యుండియును
 నీ పాదపద్మముల్ నిరతంబుఁ గొలువ
 నా పద్మగంధిని సతివఁ జేసెదను
 కమలాక్షునాన నా కన్నులయాన
 దమయంతి నీ యింతి తప్ప దీమాట
 నావుడు మూడ మంది నరలోకనాథుఁ
 డావేళ నాశ్చర్య మంది యా పక్షి
 సతివేగ విడిచి నెయ్యమున నిట్లనియె
 సతివేడ్కతోడ నీ వాడినమాట

390

వినఁగ నా చెవులకు విం దయ్యె నేడు
 నెనయ నా దమయంతి నేగతి నీవు
 నెఱుఁగుదు విలలోన నేరాజపుత్రి
 తెఱఁగొప్ప నవనిలోఁ దరిగెడు మీరు
 రాజకన్యకల వర్తన మెఱుఁగుదురె
 రాజహంసోత్తమ రమణీలలామ
 నెలమి నా యింతిగా నెట్లు చేసెదవు
 తెలియంగఁ జెప్పమా తెఱఁగెల్ల మాకు

400

హంసరూపంబున నరుడెంచి మున్ను
 కంసారి జలజాక్షిఁ గరుణించినట్లు
 హంసరూపంబున నతివేడ్కు నాకు
 హంసయానను గూర్చ నరుగుడెంచితివా 410
 పాలును నీరు నేర్పఱుంగ నేర్పు
 నాలిన పక్షిరాజపు గానె నీవు
 మనుజభాషలరీతి మహిలోనఁ బట్టు
 లెనయంగఁ బలుకునే యెచ్చట నైన
 పక్షివి గావు నాపాలిదేవతివా
 యీక్షితిలోన నా యెలనాగజనన
 మంతయు నెఱిఁగింపు మనవుడు పక్షి
 వింతగా నారాజవిభున కిట్లనియె
 ధరణీశ వినుము విదర్భపురంబు
 గరి మర్ధి జగతిఁ బ్రఖ్యాత మై యుండు 420
 ఆపురాధీశ్వరుఁ డమలమానసుఁడు
 భూపాలచంద్రుండు పుణ్యనర్తనుఁడు
 భీమభూపాలుఁ డభేద్యుఁ డుత్తముఁడు
 శ్రీమించ రాజ్యంబు నేయుచు నుండె
 ధరణీశ్వరునకు సంతానంబు లేక
 ధరణీసురార్చనఁ దప్పక చేసి
 తపములు జపములు దగినదానములు

నుపవాసములు పెక్కు లొనరించి యలసి
కడ లేని దుఃఖసాగరమున మునిగి

పుడమితేఁ డాస్థానమునకు నేతెంచి

430

అరు దైనరత్నసింహాసనోపరిని

నిర వండఁ గూర్చుండి హితపురోహితుల

గాయకవందిమాగధమంత్రవరుల

నాయతమతిఁ జూచి యప్పు డిట్లనియె

వినుఁడు సంతాన మేవిధమునఁ గలుగు

నని భూసురావళి సఖలదానముల

నొనరించితిని మాఱి యుచితమార్గమునఁ

దసరి యెందులను సంతతి లేకపోయె

ఇరవంద సంతాన హీనుఁ డైనట్టి

నరునకు దూర మా నాకేశపనవి

440

సుతులను బడసినఁ జూచి యందందఁ

బిత్తదేవతలును సంప్రీతిఁ బొందెదరు

వనుధ నీతచువు నెవ్వరు నచ్చినారు

పొసఁగినయీరాజ్యభోగంబు లేల

మనమారఁ దనయులమధురవాక్యముల

వినఁగ నేర్చినయట్టివిమలాత్ములకును

వీణామృదంగాదివివిధస్వరములు

వేణునాదము లైన విన నింపు గావు

విడువ కిప్పుడు మునివేషంబు చాల్చి
 తడయక యిప్పుడు సంతానార్థి సగుచుఁ 450
 దరుణితోఁ గూడుక తపమున కరిగి
 పరగంగఁ బుత్తులఁ బడసి వచ్చెదను
 మంత్రకోవిదులార మహిమ నారాజ్య
 తంత్రంబు నడపుడు తగ నేను వచ్చు
 సందాక యని పల్కి యప్పుడు భూసురుల
 నందఱ రావించి యతిభక్తి మ్రొక్కి
 భటపరిచారక ప్రకరంబులకును
 దటుకునఁ దనదువృత్తాంతంబుఁ జెప్పి
 పుడమిఁ గాపులకు నేర్పడ బుద్ధి పెప్పి
 పడతియుఁ దానును బరమహర్షమునఁ 460
 జెలుపు మీఱఁగ నారచీరలు గట్టి
 తెలిభూతి మైనిండఁ దిరముగా నలఁది
 కురు లెల్ల జడలుగాఁ గూడంగఁ జేసి
 పురమువా రెల్ల గుంపులు గట్టి చూడ
 యౌరా యనంగ ఘోరారణ్యమునకు
 ధారుణీభర్త మోదంబున సరిగె
 ఫలములు దళములు భక్షించి కొండ
 బిలముల విలసిల్లి భీతిల్లి యిట్లు
 కొన్నిదినంబులు ఘోరాటవులను

గ్రన్నన విహరింపఁగా నొక్కనాఁడు
తనశిష్యులును దాను దమనమునీంద్రుఁ
డనురక్తి మీఱఁగా నచటికి వచ్చె
వచ్చినమునిఁ గాంచి వసువతీరాధుఁ
డచ్చుగా సాష్టాంగ మప్పు డర్పించి
పలుమాఱు మునినాథుఁ బ్రస్తుతినేయఁ
దలవున మెచ్చి యాతపసి యిల్లనియె
నెక్కడ విహరింతు రెప్పుడు మిమ్ము
నిక్కాననంబున నెన్నఁడుఁ గానఁ
దలపోసి చూచినఁ దాపసస్మృతి

470

గలిగియున్నది రాజకళలు మీయందు
నమరియున్నవి మీర లడవిలో నిల్లు
క్రమమున విహరింపఁగా నేల మీర
లెవ్వరో యనిన భూమీశుఁ డాతపసి
కవ్వధం బంతయు నటఁ జెప్పఁ దొణఁగె
తాపసవర్య విదర్భపురంబు

480

నేపార మీదయ నేలెడువాఁడ
ఈపద్మగంధి నా యింతి యై మెలఁగు
నా పేరు ధర భీమనరనాథుఁ డంస్తు
వరఁగ సంతానసంపద లేక నాకు
ధరణిఁ బాలింపంగఁ దగ దటుగానఁ

491

దపసి వేషముఁ దాల్చి తరుణితోఁ గూడఁ
 దపము నేయఁగ మదిఁ దలఁచి వచ్చితిమి
 నావుడు విని మునినాథుఁ డా భీమ
 భూవల్లభుని సూచి పోలు పొందఁ బలికె
 భూమిశ మావసంబుసకు నేతెమ్ము
 తామసింపక నేను తపముఁ గావించి
 వనజాసనాదిదేవతులచే వరముఁ
 గొని వచ్చి యిచ్చెదఁ గొదువ లే కుండ
 ధరణీశ యంత సంతానంబు వదసి
 యిర వొందఁ బురమున కేగుదు గాక
 అని తోడుకొనుచు నిజాశ్రమభూమి
 కనురక్తిఁ జనుదెంచి యతిఘోరతపముఁ
 గావింపఁగా మెచ్చి కంజాతగర్భుఁ
 డావేశఁ దనకుఁ బ్రత్యక్ష మై నిలువ
 మునికులచంద్రుండు ముద మంది బ్రహ్మఁ
 గని సన్నతులు నేయఁ గమలజుఁ డనియె
 నిదియేమి మునినాథ యంతగా నీవు
 పదపడి ఘోరతపంబు గావింప
 నేమి కార్యము వచ్చె నెఱిగింపు మనిన
 భీమనాముం డనఁ బ్రియశిష్యుఁ డొక్కఁడు
 లోకేశ కలఁడు భూలోక నాయకుఁడు

500

510

ప్రాకటం బైననంపద లెల్లఁ బాసి
 సంతతి లేనివిచారంబుతోడ
 నింతియుఁ దాను మాయెడ కేగుదెంచె
 అతనికి సంతాన మర్థితో నిచ్చి
 యతివేడ్క రక్షింపు మనవుడు బ్రహ్మ
 పాలువు మీఱఁగ నొక్క వుత్తి) వుత్తుండు
 గల రంచుఁ జెప్పి వేగంబున సరిగె
 సంతట దమనమహామునీశ్వరుండు
 వింతగా భీమభూవిభుని వీక్షించి 520
 కుతలేంద్ర నీ కొక్కకూతురు కొడుకు
 సతివేడ్కఁ గల్గుదు రరుగుము పురికి
 అనవుడు సంతోష మంది యా రాజు
 మునినాథునకు వేడ్క మ్రొక్కి యిట్లనియె
 దమనమునీంద్ర నీదయచేతి నాకుఁ
 గ్రమమున సంతతికలిమియుఁ గలిగె
 నని నన్నుతులు నేసి యవనీశ్వరుండు
 తనసతితోఁ గూడఁ దనపురి కరిగి
 ధర యేలుచున్న నాతదనంతరమున
 బరువడి నారాజుపత్ని గర్భంబు 530
 ధరియించి ముందఱఁ దనయుని గాంచెఁ
 దెఱఁ గొప్ప మఱి కొన్నిదినములవెనుక

తనయను గాంచె నా తలలాయతాక్షి
 జననాథచంద్రుండు సంతోష మంది
 దమనాఖ్యుఁ డనుపేరు తనయుని కొనఁగి
 దమయంతి యనుపేరు తనయకు కొనఁగి
 కొడుకుకన్నను ముద్దుకూతురుమీఁద
 పుడమీశుఁ డతివేడ్కఁ బాలు పొందు చుండె
 ఁ ట్టిరాబ్ధికన్నియ చెలు వందిన్లు
 మీఱి భూధరిపుత్ర మెలఁగుచున్నట్లు 540
 తరుణి వర్తించె సౌందర్యసంపదను
 ధరణీశ యిబ్బఁగి దమయంతిపుట్టు
 వెలుఁగుదు మున్న నే నేగతి నైన
 నిర వంద దాని నీ యింతఁ జేసెదను
 మాసవాధీశ యామగువ నీసామ్మ
 నే నాడుమాటల నిజ మని నమ్మ
 మని యంచ పలికిన సంతయు రాజు
 విని మనంబునఁ జాల విస్మయం బంది
 బలువిడి నానంద బాష్పముల్ చాలఁ
 పలుమాటు దొఱఁగ నప్పఁజీవల్లభుని 550
 జేకొని కౌఁగిటఁ జేర్చి ముద్దాడి
 భూకాంతుఁ డప్పు డా పొలఁతి చెంగటకు
 సతివేగ పోయి ర మ్మని వీడుకొలుప

శతపత్రములఁ గ్రీడ సల్పుహంసలను
 రయమున నాహంసరాజు గూడికొని
 పయస మై యాత్రోవఁ బై సంబు నిలుపు
 సేయక నలుని కాచెలిఁ గూఁగ్చితలఁపుఁ
 ద్రోయక భూమికాంతునిమీఁదిభక్తిఁ
 బాయక యాఁకటఁ బడి తమ్మితూండ్లు
 మేయక నీడల మెలఁగక వేగ

560

భూవలయంబునఁ బాలు పొందునట్టి
 యావిదర్భపురికి నగుగుచు నుండ
 నచ్చట దమయంతి యతివలుఁ దాను
 విచ్చలవిడి వనవీధికి వచ్చి
 కలయంగ శుకశారీకలు మయూరములు
 వలుకు చుండఁగ వానిపలుకులు వినుచుఁ
 బూచి కాచినమంచిపుష్పవృక్షములు
 చూచి యింతులకును జూపి నవ్వుచును
 అలరుల తేనియ లంది క్రోలుచును
 అలరుపూఁజగురుల నరసి నవ్వుచును
 చల్లనిగాలికి సంతోషపడుచుఁ
 బల్లవంబుల నెల్లఁ బరికించికొనెడు
 చెలులలోన మిటారి చికిలికటారి
 చెలువులవంకి వాసనలపూటెంకి

570

చెలియల మేల్పంతి చిత్తజడంతి
 వలపులదొంతి నేనుంతిపూబంతి
 మగునిపట్టఘాజిల్క మరువంపు మొల్క
 అరుదువుప్పొడితిన్నె యమృతంచుగిన్నె
 కమ్మతావులగావు కళలకు నెలపు
 కమ్మజేనియబావి కపురంపుగోవి 580
 సొగసువజ్రపుడఘ్న సొబగులబెఘ్న
 పగడంపులతకూన పన్నీటిసోన
 చిలుకిలకొల్కి యాచిగురాకుముల్కి
 కులుకు ముద్దులగుమ్మ గొజ్జంగిరెమ్మ
 యని చాలఁ గొనియాడ నన్నిటఁ దగిన
 వనబాక్షి శృంగారవనములోపలను
 గదిసి కెంపులు రవల్ కాంతులఁ జిమ్మ
 నుదుటిబంగదుసొమ్మ లొడలందు మెఱయ
 ఁజలజలోచను లగుసఖులును గొలువ
 నలరుచు దమయంతి యతివేడ్క మేను 590
 తెలియనిగతి వినోదించుచు నుండ
 కలహంస లవుడు వేగంబున వచ్చి
 రమణులతోడ సంభ్రమకేళి నుండు
 దమయంతియెదుట నందము మీఱ వ్రాలె
 నెలతచే నడకలు నేర్చుకోఁ దలచి

కలహంస లీరీతిఁ గటసెనో యనఁగ
 వ్రాలినయంచల వల నొప్పుఁ జూచి
 మే లని దమయంతి మెలఁతలుఁ దాను
 నప్పుడు కనుఁగొని యాశ్చర్య మంది
 యొప్పుల కుప్ప లై యొప్పి చెలంగు
 నారాజహంసల నపుడు పోనీక
 బోరనఁ దగుముక పోయి యందందఁ
 బొలతు లందఱు పొంచి పొంచి పోనీక
 చలమున నన్నియంచలఁ బట్టి రంత
 ఆరాజనందన యారాజరాజు

600

కోరి పట్టినయంచ గొల్బునఁబట్టి
 యక్కునఁ గడియించి యాదల నిమిరి
 చెక్కిలి నొక్కి మచ్చిక ముద్దువెట్టి
 మెల్లన దువ్వుచు మృదులోక్త లాడ
 నల్లనఁ గనుఁగొని యాయంచ పలికె
 మానవభాషల మధుర మై యలర
 మానిని నీ కొక్కమాటఁ జెప్పెదను
 విడువుము నను నీకు వేడుక గలుగుఁ
 బడతి నీరూపనంపదఁ జూచి నాకు
 కడువేడ్క వుట్టె నిక్కముగ నామదికి
 నుడుగక వినుము నీ కొకటి చెప్పెదను

610

రం గై ననిషధపురం బేలురాజు
 శృంగారనంతుఁ డూర్జితసత్యధనుఁడు
 సరలోకనుతకీర్తి సలచక్రవర్తి
 కర మొప్పు విష్ణుచక్రముపంపు చేసి
 యిల నేడుదీపుల గేలెడురాజు
 నలకూబరునికన్న నసవిల్తుకన్న
 సరసిజభవుకన్న జలబాప్తుకన్న
 హరుకన్న బలదైత్యహరుకన్న మించి
 ధరణిఁ జెన్నొందును దరళాక్షి నీకు
 సరి యైనవాఁ డమ్మ సౌందర్యరేఖ
 రమణ నేఁ జూడనిరాజులు లేరు
 రమణిరో యిటువంటిరాజును గానఁ
 గలకంతి నీవంటికామినీమణికి
 వెలయంగ సలరాజు విభుఁడు గానలెను
 నాకుఁ జూడంగ నో నలినాయతాక్షి
 చేకొను నలుని నీచెలువుఁడు గాఁగ
 నలునికన్నను మంచినాథుండు లేడు
 నలు వలరఁగఁ బదునాల్గులోకముల
 వనిత దబ్బర లాడువారము గాము
 కని వచ్చి తిటకు నా కన్నులయాస
 వానికే డగు దీవు వర్ణింప నేల

నవునోయి మంచికార్యము చేసినావు
 కువలయేశ్వర ! నిన్ను గోరినందులకుఁ 270
 బురుషులు గోరుట ఘడమిలో, దిగును
 తరుణులు గోరుట చగ ననుమాట
 నీజ మయ్యె నామీఁదనేరంబు కాదె
 యజుడును సరివారి లండఱిలోన
 నగుఁబాలు చేసెనే నరనాథ ! నేఁడు
 మిగుల మాటలఁ బల్కు మీ కెల్ల చెల్లు
 రాయంచఫలుగులు రియమున నెచ్చి
 పాయకి మదనుని బారిని వ్రోచి
 యరిగిన వెనుక నీ న్నన నేల నాకుఁ
 బరువడి నావ్రాతఫల మిట్టు లుండ 280
 నమరాధిపతు లేడ నకట నే నేడ
 తమఁగోరు మని చెప్పఁ దిగునె వారిలకు
 వారికి బిడ్డ నై వర్తింతు నిటను
 వారికి వరియింప వచ్చు దోషంబు
 కుతలేశ ! నిను మున్ను గోరినవెనుక
 మఱిలోన వేటొక్కమగనిఁ గోరుదునె
 నీవె వరింపాము నీవు కావనిన
 వేవేగ ప్రాణముల్ విడుతు నంతటనె
 వారును నీవును వరుస మెచ్చెదరు

నా పంకరుహయోని కైన శక్యంబె
 యో పన్నెనయన నీ కొవ్వు నాఘముడు
 పతిఁ గోరి యతివసూపమున జనించు
 సతి వానిఁ బొందనిజన్మ మేమిటికీ
 ఆరాజవరున క్లౌల నై జేని
 యోరాజవరున నీ యునికిఁ దగును
 అలివేణి యేగతి నై నను నలుని
 నెయంగ నీ ప్రాణవిభునిగాఁ జేయు
 మని యివ్వెనంటున నా నలాధిపుని
 వెనుకొన్న భక్తితో వేవేల గతులఁ
 దలపోసి నర్తింపఁ దమయంతి యంచ
 పలుకుల కానందపరనశ యగుచు
 కన్నుల బాష్పాంబుకణములు బొడమి
 చన్ను గుబ్బలమీఁద జలజల దొరఁగ
 తనమేను పులకింపఁ దల యూచి యెంచి
 మ్రునురక్తి వీడి నెయ్యమున నిట్లనియె
 నాయంచరాజ యీ రాజు దేవేంద్రుఁ
 డేయెడ నుండు నీ వెట్లెఱుంగుదువు
 పులుఁగుల రాజపు భూపాలుఁ డతఁడు
 తలపోయ నీకు నాతనికిఁ జట్టటిక
 మేగతిఁ గలిగె నా కింతయుఁ దెలియ

వేగంబె చెప్పుమా వీనులు దనియ
 గనవుడు రాయంచ యాహంసగమనఁ
 గనుఁగొని సంతోషకలిత యై పలికె
 విను మమ్మ చెప్పెద విశేషంబుగాను
 జనలోకనుతుఁడు సజ్జనలోకహితుఁడు
 భానువంశంబున బలి యైనవీర
 నేనున కుడియించి చిరస్థి నెలయ
 రమణతో నిషధపురింబున నుండి
 కమలాయతాక్షుచక్రము పంపు నేయ
 నెనయ దీవుల నేడిఁ జేలుచు నుండి
 మనుజేశ్వర డొకనాడు మంత్రులుఁ దాను
 వరుసతో శృంగారవనములోపలను
 జరియించు చుండ నాసఖులును నేను
 భూమినిచెంతకుఁ బోయి వ్రాలితిమి
 యామిఁద మముఁ జూచి యా చక్రవర్తి
 కరుణారసము నిండఁగా నన్నుఁ బట్టి
 కిరి మొప్ప లాలింపఁగా నామహిమ
 చక్కఁచనంబును జన్వనం బతని
 మక్కువనుగుణసంపత్తిభాగ్యమును
 జూచి నా మనమున శుభము కెట్టింప
 నీ చక్కఁచనమున కిల్లాలు వలయు

నమచు నీరాజున కనుకూల మైన
 వనితఁ దెచ్చెద నందు వసుధపై నొప్పు
 తరుణీమణులచక్కఁదన మెల్లఁ జూచి
 పరిపోవ నీచటికిఁ జనుదెంచి నీచు
 పరకూపవిధవలావణ్యసంపదలు
 పరవిఁ జూడగ మాకు సంతోష మామె
 అది గాన నలునివృత్తాంతంబు నెల్ల
 విదితంబుగా నీకు వివరించి తివుడు
 నెలఁత మెల్లున్నదో నీచిత్తవృత్తి
 తెలియఁగ రా దమ్మ దేవసన్నిభుని
 నలుని వరించి మన్ననఁ గాంచి తేని
 యలకుదు దావియు నలరిన యిందు
 నరలోకమందు నా నరనాథువంటి
 నరనాయకులు లేరు నరనాథపుత్రి
 కల్లులు వలుక నా కన్నుల యాన
 పల్లవపాణి నీ పాదంబు లాన
 సత్త్యంబు నామాట సత్త్యంబు సుమ్ము
 సత్త్యమే జయ మని సకలయత్నములఁ
 బలుకుదు రిలలోనఁ బావనమతులు
 దలపోసి చూడు మోతరలాయతాక్షి
 యునవుడు మదిరాక్షి యూపక్షిరాజఁ

గని విస్తయాసందకలిత మై పలికె
 ఓషక్షిరాశేంద్ర యోదయాసాంద్ర
 నాపాలిశ్రీరామనాథుండ వీవు
 రక్షింపగఁ దలంచి రియమున వచ్చి
 యాక్షి తీర్థరుని సర్వమకులాధిపుని
 నలరాజచంద్రుని నానాథు గాగఁ
 జెలు వొందఁ జేసి రక్షింపవే నన్ను
 థర వొంద నీ మాట నే జవ దాట
 నరు దార నా రూప మంశయు రాజ
 వరునితోఁ బలుమాటలు వర్ణించి చెప్పి
 సరిస నీ విచటికిఁ జనుదెచ్చు పొమ్మ
 చెలఁగి నీ వింతగాఁ జెప్పచుండఁగను
 తలపోసి యేను నింతకు నొడంబడితి
 ఇక నొక్కమాట నీ కెఱిఁగింతు వినుము
 ప్రకటితగతి నేను ప్రతిన నొనర్చి
 నలునకు మను వొండె నలుఁ డొల్ల ననిన
 వెలయ నీ ప్రాణంబు విడుచుట యొండె
 ఘనతరబుద్ధిఁ ద్రికరణంబుగాను
 బనిఁ బూని పలికితి పడతి నామాట
 పూనికతో నన్యభూముల నేలు
 మానవాధిపుఁ గూడి మనుదానఁ గానె

యింతేసి పనులకు నెడము గానీక
 కంతునిశరములఁ గాసిల్ల నీక
 కునుమాస్త్రకేళికఁ గుందంగ నీక
 వసుమతిపతికే నా వర్తమానంబు
 తేటతెల్లంబుగాఁ దెలియంగఁ బలికి
 మాటలు నీతిగా మఱి కొన్ని చెప్పి
 యేవిధి నైన నాయినకులాధిపుని
 వేవేగ నా ప్రాణవిభునిఁ గాఁ జేయు
 మని ప్రియవాక్యంబు లందందఁ బలుక
 వనితను జూచి యువ్వలఁ బక్షి వలికె
 కలకంఠి నీ వింతగాఁ బల్కు నేల
 తలప నీ కార్యమంతయు నాది కాదె
 వల నొప్పు నలచక్రవర్తికిఁ దగిన
 కలికి నెన్నఁడుఁ జూడఁ గలుగునో యనుచుఁ
 దలఁచుచు నుండు నో తరలాయతాక్షి
 పలుమాఱు నినుఁ జూడ భాగ్యంబు గలిగె
 నటుగానఁ బలుమాఱు నడల నేమిటికే
 తటుకున నలుని నీధపుని జేసెదను
 ఒద్దిక మీ కార్య మొనగూర్చు దనుక
 నిద్దుర యేడదే నెలఁతలో నాకు
 వనిత మే మటుంపటివారము గాము

మనమునఁ గుండకు మనుజేశుఁ గూర్తు
 నని చెప్పి తనవారి నం దంద విడువు
 మని నీవు విరహాన్ని నడలంగ వలదు
 చనుదెంతు మరల నిచ్చటి కంచుఁ దెలిపి
 వినువీధి సరిగె నా విహగేంద్రుఁ డచట
 ధరణీశ్వరుఁడు భీమతనయను దలచి
 విరులవిల్తుని యంపవేదన కులికి
 విరహాన్నిచే గుంది వేసట నొంది
 నురపొన్ననీడ భాసురముగా నొక్క
 చలువపూపందిలి సరగ వేయించి
 పాలు పొంద పచ్చకప్పురంబు దిన్నె
 పఱపించి దానిపై పన్నీరు సల్లి
 పఱపుగా చిగురాకుపాన్పుఁ గావించి
 క్రొత్తకస్తూరి వున్న గూర్చినమంచి
 మైత్రసిగంధంబు మెయి నిండఁ బూసి
 తావిపన్నీటను దడిపినపచ్చ
 నేనంతిపూసరుల్ చెచ్చెరఁ బూని
 మరువేధ కోర్వక మఱి మఱి కలఁగి
 పఱతెంచి యా పాన్పుపైఁ బవ్వళించి
 తను వెల్లఁ బొగుల చింతావార్ధి మునిఁగి
 తనలోన ని ట్లని తలపోయఁ దొణఁగె

అంచలు పోయినయంతనుండియును
 అంచబాగుఁడు నాకుఁ బగదాయి యయ్యె
 నేమి నేయుదు నింక నిటమీఁడ నాకు
 నామాక్షికడకు నెవ్వరిఁ బంపువాఁడ
 అలజారి భ్రమియింపఁ జాలినముద్దు
 కలినాక్షిముఖము నెన్నఁడు చూడఁ గల్గు
 ముదుగక తేనియ లాలుకంగ బలుకు
 కడఁతితో నెన్నఁడు భాషింపఁ గలుగు
 కలివేణితియ్యనియథరామృతంబు
 కలతఁ దీరఁగ నెన్నఁ డానంగఁ గలుగు
 ముద మొప్ప మదిలోనిముచ్చట దీర
 ముదిత యెన్నఁడు నాకు ముద్దిడఁ గలదు
 అలర నా చేతులకూసలు దీర
 పాలతిపాలిండ్ల నెప్పుడు పట్టఁ గలుగు
 కనఁ గూడి రతికేళిఁ గాంక్ష లుప్పొంగ
 మువిడ కౌగిట నెన్న దుండంగఁ గలుగు
 శ్రీనాథ యని యిట్లు క్షీణినాయకుండు
 మానక యడవిఁ గ్రమ్మర సంచఁ దలఁచి
 పొరలుచు నెక్కడఁ బోయెనో యంచ
 పరసులఁ గాంచనాబ్జంబులఁ గాంచి
 మరగి యంతట నన్ను మదిలోన మఱచి

యొరసి భక్షించుచు నున్నదో యంచ
 యమరంగ తా మేగునట్టితోవలను
 దమవారిఁ గని నన్నుఁ దలపదో యంచ
 తొయ్యలితో నేర్పుతోడ భాషించి
 యొయ్యన వచ్చుచు నున్నదో యంచ
 తరమిడి నామీఁద దయ నేగుచుండి
 పరువడి యడవిలో బడలెనో యంచ
 యేమియుఁ దెలియరా దిందాఁకఁ బక్షి
 యేమరి యిచటికి నేల రాకుండు
 అని వెచ్చ నూర్చుచు హాసమానాథ
 యని తలఁచుచు నుండ నప్పు డా యంచ
 సనుదెంచి సఖులతోఁ జయ్యన వ్రాలి
 ఘనభక్తి నలరాజుఁ గనుగొని పలికె
 నమర నీ యానతి నచ్చోటి కేగి
 దమయంతిఁ గనుగొని తరలి వచ్చితిని
 దానిచక్కఁదనంబుఁ దలఁప నచ్చెరువు
 భూనాథ వినుము నేర్పున విన్నవెందు
 మెఱుఁగు నీలపునరుల్ మించినకురులు
 పరిపూర్ణకళ సోము బడలించుమోము
 తిలపుష్పముల పెక్కుఁ దెగఁడెదుముక్కు
 నలినాస్త్రవిలుహాయల్ నవ్వుకన్నోమలు

హరిణంబుల జయించునక్షులసంచు
 మొలుగుటద్దముఁ బోలు మించుచెక్కిళ్లు
 కలరుబింబముఁగివి నడగించుమోవి
 పిలుపుశ్రీకరములు చెలియకర్ణములు
 క్రున మైనశంఖంబు గవయుకంఠంబు
 కనకంపుఁ దీగెల గడపుబాహువులు
 కృదువల్లనంబుల మిగులుహస్తములు
 కుదురుకల్వల మీఱు గోరులతీరు
 కలుదబంగరుచెండ్లు వనితపాలిండ్లు
 కలులై ననీలంపుఁ జలికి రజంపు
 కురువడితోఁ బోరు నువిదనూగారు
 కరఁ బొన్నపూశోభితము సుమీ నాభి
 కనుధ సింగమాతోను వాదించుఁ గౌసు
 కినుకదిబ్బలపొందు నెసఁగుపిఱుందు
 కరఁటికంబంబుల నడఁగించుతోడలు
 కురునినిషంగసామ్యములు జంఘికలు
 కందమ్మి రేకులఁ గేరుపాదములు
 కందంబు తాఁబేళ్ల నడఁచుమీఁగాళ్లు
 కనితకు నది యెల్ల వర్ణన గాదు
 కునుజేశ నే గొంతమాత్ర మెందితిని
 కీరాజతేజంబు నీప్రతాపంబు

నీ రూపవిభవంబు నీ విలాసంబు
 నా మదిరాక్షికి నా మదవతికి
 నా మోహనాంగికి నా సఖమణికి
 నా పద్మగంధికి నా పుణ్యవతికి
 నా పువ్రబోడికి నా గుణవతికి
 నా దమయంతికి నం దంద యేచు
 మోదించి మదిలోని ముచ్చట దీర
 వరుస వే విధముల వర్ణించి చెప్పి
 తరుణికి నీమీఁదఁ దలఁపుఁ బుట్టించి
 చెలిని నీ సొమ్ముగాఁ జేసి వచ్చితిని
 నెలమి రాజేంద్ర నీ కిఁక చింత వలదు
 నీకుఁ గావలె నంచు నీరజయోని
 యాకంజలోచన నవనిఁ బుట్టించె
 నింతయు నిజ మని యెంచి భూనాథ
 సంతోష మలర రాజ్యము సేయు మనుచుఁ
 బలికి హంసము విదర్భకుఁ బోవుతఱిని
 దలఁపున నన్న డా దమయంతి కన్య
 వలుమాటు నలమహీపాలుని దలఁచి
 యలరువిల్తుని పువ్వుటమ్ముల కులికి
 ఘన మైనమోహసాగరమున మునిగి
 తనస్రావణములను దప్పక చూచి

రాయంచ యేలకో రా దడ వాయె
 నా యవనీశుఁ డే మనియెనో కాక
 పాయకి తిమబాణిపక్షులఁ గూడి
 పోయెనో కొలఁకులఁ బొందెనో లేక
 యుపవనఁబులలోన నున్నరో యంచుఁ
 జవలాక్షి యిట్లు విచారంబు నొంద
 నిది మందేసమయ మీయింటి నీ వేళఁ
 గదసి నా పగిఁ దీర్చు గడువడి ననుచు
 తమ్మితువ కి కెందలిరాకుండకి
 కమ్మనిపిల్లు చెంగిల్వనేజయును
 బాబపూబాకు గొజ్జఁగిపెద్దిక త్తి
 రాల్లుచిలుకలరథమపై నెక్కి
 యులరుతు మ్మెదలసెన్యము మున్నె సడవఁ
 బలుమాటు పంతమున్ పలుకుకోవెలలు
 వజ్రపు మీఱఁ జకోరబలములు గొలువ
 జరుగుదు దండె త్తి యా మానినిమీఁదఁ
 జలమనఁ జనుడెంచి సరగునఁ గదసి
 యులరువెంటను పువ్వు టలుగు లెక్కించి
 కరమునఁ దెగఁ దీసి కలికిపాలిండ్లు
 గురి నేసి వడి నేసి కో యని యార్వ
 జేప్పు డా పూఁబోగి యంతరంగమున

ముప్పిరి గొనుతాపమున కోర్వ లేక
 ధృతిఁ దూలి మిగులఁ గుండెడి తఱినంచ
 యతిరయంబున వచ్చి యతివ కిట్లనియె
 ఓ రాజవదన యా యర్వీశుకడకు
 బోరనఁ బోయి నేర్పున నీగుణంబు
 భావంబు చూపంబు భక్తియుఁ బ్రియము
 వావిరి వర్ణించి వర్ణించి వాని
 మనమున దయపుట్ట మాటలఁ జెప్పి
 పనిత నీపై మేలువానిఁ గావించి
 వచ్చితి నీ వింక వరియింపు మతిని
 మచ్చిక సకలసామ్రాజ్యవై భవము
 లనుభవించుచు నుండు మతివేడ్కతోడ
 పనిత మే మింక పోయి వచ్చెద మమ్మ
 మఱువక దయ నుంచు మామీఁద ననుచుఁ
 బరువడి పలికి యా పక్షులు సనియె
 నింత నక్కడ నలుం డతిసను దలఁచి
 కంతుని శరములఁ గాసిల్లియులికి
 యాహార ముడిగి నిద్రాపేక్ష మాని
 యా హరిఁ బొదుచు హా హరి యనుచుఁ
 దనలోన దమయంతి దమయంతి యింతి
 యనుచుఁ బల్కుచు వెర గంది చూచుచును

మంశ్రులఁ జూడక మహనీయరాజ్య
 తంత్రంబు నడువక తనరెడుకొల్వు
 కూటంబునకు రాక కూర్చిఁ జె న్నొందు
 హేటకరన్నసింహాసనోపరివి
 గూర్చిఁ గూర్చుండక కొలుచువారలకుఁ
 బేర్చి సంబలము లిప్పింపక జరుల
 మనవులు వినక గ్రాహ్యులకు ధర్మ
 మొనరింపక ననుంగు లొసఁగుకప్రంభు
 విడియంబు నేయక వేటకై నగరు
 వెడలక సంగీతవీణామృదంగ
 విసదముల్ వినక చిన్నెలవేళ్య లాడు
 సున మగునాట్యసంగతిఁ జూడ కాత్మ
 వశుయంతియతులసౌందర్యంబుఁ దలచి
 సముచితగతి నాప్తజనులతో ముచ్చ
 హడక తా నేర్చునట్టిపదంబు
 పాడక విరహతాపంబున నలుడు
 విధ మొక యేడుగా దీనత నొది
 మొనర వ్రతించుచు నుండ నవ్వేళ
 కలివోతముడు మాననమునఁ జింతించి
 ముచితవాక్కుల విధు నూర్చి పలిక
 ముధారుణీతలనాథ నీ వివుడు

తలఁపున దమయంతి దమయంతి యసుచుఁ
 బలుమాటు విరహతాపమునఁ గుందినను
 నలి రేగి భూజనుల్ నవ్వరే నిన్ను
 నరనాథ సామాన్యనరునికై వడిఁ
 నరలాక్షిఁ బలుమాటు తఱచంగఁ దగునె
 వినుము నీవంటిభూవిభునకు నిల్లు
 వనితకై ధైర్యంబు వదలింపఁ దగునె
 మదిలోన నీ బుద్ధి మఱచి యిరీతి
 నుడితికై పలుమాటు శోకింపఁ దగునె
 యిది యెంతకార్య మే నిప్పు డిచ్చొట్టు
 కదలి భీమస్వపాలుకడ కేగి యతని
 నడిగి యాదమయంతి ననుకూలపఱచి
 కడువేగ వచ్చెనఁ గలఁగికు మింక
 మచ్చికతో నభామటపంబునకు
 విచ్చేయు మని వేడి విభుని చోడ్కొనుచు
 సంతసం బలర నాధానంబుఁ జేరె
 సంత నక్కడ రాజహంసలు ననిన
 సంతసుండియును భీమావనీశ్వరుని
 సంతతిపుత్రి భూజననుతగాత్ర
 దమయంతి మదనవేదనఁ జెంది మింది
 శమియింప నేరక సంతాప ముంది

నలరాజచంద్రుని సరలోకవిభుని
 బలుమాటు పలుమాటు భావంబులోన
 దలపోసి తలపోసి తల యూచి మేను
 పులకించి పులకించి పొలకలి మోగించి
 తిలకించి తిలకించి వెలియ వర్జించి
 చెలరేగి చెలరేగి చెలియ వేస్తోన్
 వినుతించి వినుతించి వెలదులఁ జూచి
 వనజాక్షులారా నా వల్లభుఁ డిటకు
 రావోకో మీ యైన రయమునఁ బోయి
 వేడుకో రాదె నా విధ మెల్లఁ జెప్పి
 తోడుక రారాదె గోసమా మీకు
 వేడుక గాదె నా విధుఁడును నేను
 తోడుఁ బాయక యుండి సురసిసౌఖ్యములఁ
 గూడి యుండఁగఁ గరుంగొన లేరె మీకు
 తటకటా! నే నింత గానిఁ జెందంగ
 కలులఁ జూచెదగు మీ రెంత నిర్దయులె
 తసి బాల నిటఁ నేయఁ బాడి గా దంచుఁ
 గుసుమబాణుని వేడుకొనరమ్మ మీర
 తగులకుఁ జెప్పరే యలివేణులార
 కలఁత నీ గతిఁ జేయ నీతి కా దంచు
 తల నొప్పుఁ జెప్పరే వడిఁ గోవెలలకుఁ

960

970

గలకంఠి ని స్త్రీచంద్రా రా దటంచుఁ
 బడఁతి నీ గట్ట జేయఁ బాడియే యనుచు
 వశిఁ జకోరాపుని వారించరమ్మ
 కలికి నీ వైఖరిఁ గాఱించ కనుచుఁ
 దొలుత ససంతునితోఁ జెప్పరమ్మ
 అని పల్కి హా నాథ! యని మూర్ఖ వోయి
 మనమునఁ దెలిసి మస్కఱుడు నామీఁద 980
 నిటు నేయఁ దనకు నే నేమి చేసితిని
 కటకటా! అని లేచుఁ గన్నీరు నించు
 చలిగాలి విసరినఁ జాల వడంకు
 సలరులు రాలిన నందంద వెఱచుఁ
 గడువేగ లేచి యీకామినీమణుల
 తొడలపైఁ బరచించి దుఃఖంబుఁ బెంచు
 పతి రాక యివాడు నాప్రాణంబు లుండ
 పతివలారా' అని యనని మూర్ఛిల్లి
 యొకకొంత ప్రాద్దున కొయ్యనఁ దెలిసి
 యొకచోటఁ గోరి వే తొకచోటఁ జేరు 990
 నొకచెలిపేర వే తొకచెలిఁ బిలుచు
 నొకపని కనుచు వే తొకపనిఁ దలంచు
 నొకమాట లాడి వే తొకమాట లాడు
 నొకచెలిఁ బట్టు వే తొకచెలిఁ దిట్టు

నొకపరి దేగిడు వే తొకపరి బెగిడు
 నొకపరి వెలు గండు నొకపరి గుండు
 నెలులను నూచి యో చెలులార' నెలుగు
 విలుకా వదిగొ నన్ను వేయుచున్నాడు
 మీని లక్షలు నూడి మల్లనే పొంచి
 పాతీ పోవగిరిక పట్ట గట్టగను
 వికిచి కట్టక రండు వేగిమ పొండు
 వెలుచినవారిల నెఱపింతు గుప్ప
 ననుమాట నీజ మాయె సతినునిచలన
 అసె యిల్లు ప్తను మాట లాడంగఁ జూచు
 వెర గండు దిగు లొంది వేకన బొడ
 మరుని దూషించి ప్తనృత వివేకించి
 మరు సస నేల తామరసూంప మెఱంగ
 సరుదెంచి కాంచి రాయంప లీకీ
 నలుడు నలుం డని సయముగాఁ జెప్పి
 పొలలి నీగతిఁ జేసి పోయి యుండంగ
 నేమి నేయుద మింక నిటమోద మగువ
 కేమిట మానునో యీమరుతాప
 మని చాలఁ జింతించి యలివేణిఁ గాంచి
 గొనఁగొని చెంగటఁ గూర్చుండి పలికి
 కన్నుల నిండారఁ గాతెడునీరు

1000

1010

మన్ననఁ దుడిచి యామదిరాక్షి గుబ్బ
 చప్పులపైఁ గొంగు చక్కఁగా వైచి
 వెన్నున కందంద విరిసి చి క్తైన
 నెఱికురుల్ కొప్పుగా నిగుడించి తొడల
 మురుపున నిడి ముద్దుమోమున మోము 1020
 గదియించి లాలించి కౌఁగిట నుంచి
 యిది యేమి నెలఁత! నీ కిటువలె నలత
 యిదియేమి చెలియ! నీ కిటువలె సాలయ
 నిది యేమి లలన! నీ కిటువలె చలన
 మిదియేమి మగువ! నీ కిటువలె వగవ
 నిది యేమి వెఱఁగు నీ కిటువలె మరుగ
 నిదియేమి వింత నీకిటువలె జింత
 యిది యేమి యబల! నీ కిటువలె బడల
 నిది యేమి కన్య! నీ కిటువలె జన్మ
 యిది యేమి పాలఁక! నీ కిటువలె యలతి 1030
 యిది యేమి భాష! నీ కిటువలె ప్రేమ
 యిదియేమి కొమ్మ! నీ కిటువలె నమ్మ
 యిది యేమి తులఁక! యింత నీనుదిక
 నిది యేమి మమత నీ కిటువలె నలత
 యిది యేమి మదిరాక్షి! యింత బాలార్చి
 యిది యేమి యింత! నీ కింత విభ్రాంతి

వెలవకు నూవంటి వెలందు లుండఁగను
తరలాక్షి నీ కింత తాపంబు దగునె
యని యూరడించి తియ్యనిమాట లాడి
కనుఁగవనీహరికణములఁ దుడిచి

1040

చలునపన్నీరున జలకంబు లార్చి
కలికి గుబ్బలమీఁదఁ గస్తూరిఁ బూసి
యొనరంగ నిట్లు నైత్యోపచారముల
కొనరించి యుండిరి యువినకు సంశ
నాకాశలక్ష్మి కర్ణావతంసంబు
ప్రాకటంబుగఁ జాటి పెడిసవంశమున
సరుణ మౌకిరణంబు లల్పంబు లగుచు
తిరణి పశ్చినుపర్వతంబున కరిగెఁ
గ్రమమున నాంధ్యరాగము దశదిశల
రమణ శోభితఁ దామరలు ముకుళించె

1050

కలువలు సెలగెఁ జేకటి విస్తరిలై
వలవైరి నిత్యోత్సవమునఁ గైదువులు
చిలికించుముత్యాల నేసలో యనఁగఁ
దిలకించి తారలు దివినుండి చెలఁగెఁ
గవఁ బూసి చక్రవాకంబులు కలఁగెఁ
దివిరి గేహంబుల దీపముల్ సెలఁగెఁ
గోరి చకోరపక్షులు సంతసిలై

జారవోగులు సంతసము నొంది రింత
 సుగరాజు దేవి భాసురవీరతోను
 ధీయించుకొన్నారతాటంగ మసంగం 1060
 గలువలు నెవ్వ జక్కవలు చింతించె
 నుచునుచు పిరిహులు శిల్పిడం బంద
 ఘనతతో బూర్వకగ్వాచూక్షి కొంచె
 జరుడంచెనో యనె డంధ్రుండు వొడిచె
 జాని నెల్లెడ బిడ్డి చచ్చినయల్లు
 నేమికితో మంచివెన్నెల గాయ
 నెశతో నిమయంతి యని యోర్వ లేక
 చిలించి మడనాగ్నిశిఖము నెన్నొందె
 బలుమాలు వెన్నెలబయటి కేసె చి
 నెలచ్చొటాత్పె నెలఁత నూర్చుండ్లి 1070
 తుయెట్ల ద్విజరాజు డప్పక చూచి
 నెరాజు గలచితే ననవాటి రాజు
 ననుబట్టి యారీతి నలి నలి నేయె
 దన కప్పుడే నేమి తప్పు జేసితిని
 నల దంచు మీరైన నారెవ రాదె
 అలరువెల్కాడు నీ కల్లుడుగాదె
 వేవేలగతుల మావెలదులు నేను
 భావించి పలుమాలు ప్రస్తుతి నేయె

తనజాడ మానఁడు ధర్మమే తనకు
 ఒనరంగ మఱి యశఁ దొడ్కిఁడు గాఁడు 1080
 తుల లేని యు నసంతుండు కోకిలలు
 మలయమాగుతము కోనుల శారికలును
 చిలుకలు మొదలుగాఁ జేరి న స్నంత
 గలఁచు చుండగఁ దాళఁ గలనె యీమేను
 మగువ గదా! యని మససున లేక
 పగఁ బూనె నెఱిగిపొరుషం బోయి
 అని పల్కుచుండంగ సంత కంతును
 పసజారివేడిమి వడి మూర్ఛఁ బోయి
 తెలిసి దిగ్గన లేచి దివిరాజుఁ జూచి
 కలఁగుచు మఱి దయ గలవాఁడ ననుచు 1090
 నలరువిల్తునిసేత లన్నియు నీకుఁ
 దెలుప వచ్చితె మంచి తెఱఁగు నేసిరివి
 నీ వొక్కఁడవై కాదు నీవార లెల్ల
 నీ విధమే కాదె యెంచి చూచినను
 వేషముల్ సూచిన వేషక పుట్టు
 దోషకాసులు గురుద్రోహులు ఖలులు
 దురితకర్తులు శివద్రోహులు వావి
 వగున లెంచనిదుష్టవర్తను లంగ
 హీనులు మఱి కాంతిహీనులు చెడిన

మేనులు గలిగి యి మ్మేదిసిలోన 1100
 విరహిణీ స్త్రీలను వెఱపించికొనుచుఁ
 గరుణయు లేక రే గాములవలెను
 దిరుగుదు రది మహాధీరత్తవ్వు మనుచు
 వరుసతో నెవ్వేటి వారల నెఱుంగ
 రని పల్కి వీరి నొయ్యసఁ జూచినపుడె
 ఘనతరంబుగ పాతకమ్ము సిద్ధించు
 నని తనతల వలచి యతివలఁ గాంచి
 వనజాక్షులార! నా వల్లభు నింక
 నెవరు దోడుకవత్తు రేమి సేయుదును
 భువి నేను చేసినపుణ్య మిట్లుండె 1110
 అని కొంత గుంది హా ! యని మఃభి మొంది
 మనమున భ్రమయుఁ గ్రమ్మఱ నంతఁ దెలియు
 నలుని దలంచుఁ గ్రన్నన సంతసించుఁ
 తెలులను బిలుచు రాచిల్కలఁ దలఁచుఁ
 గిలకల దెగడుఁ గోకిలలకు బెగడుఁ
 గలకలఁ బలుకు భృంగములకు నలుకు
 ముట్టదు వీణియ ముదిత సాములను
 బెట్టదు విరిబంతిఁ బెం పారుకేలఁ
 బట్టదు తొడుగదు పాటించి జైకఁ
 గట్టదు చక్కగాఁ గాంచనాంబరముఁ 1120

బూయదు పరిమళంబులు మేన వేడ్కఁ
జేయదు విడియంబు చింతతోఁ గన్న
మూయదు చెలులతో మున్నటిరీతిఁ
జేయదు చను విట్లు చింతచే నుగుటఁ
దీర్చదు తిలకంబుఁ దెఱఁ గొప్ప గోటఁ
గూర్చదు జలకేళిఁ గూడఁగా సఖులఁ
దీర్చదు చెలులు వాదించినఁ దగవు
పేర్చినవనకేళి విహరింపఁ జనదు

ముడువదు కురులు క్రొవ్వుడి మోన మలర
విడువదు చెక్కెలి నెస నాను కరము

1130

నొడువదు నలుని నెన్నుటనక్క నొగుని
దుడువదు కన్నీరుఁ దొఱఁగు టమియును
ఆడదు సరసంబు లబలలతోడ

వీడదు మనమున విభుమోదిచితఁ

బాడదు తా నేర్చుపాటలు మదిని

జూడదు తెరవలతోడ మాటాడ

నీ విధంబున నున్న యింతి నీక్షించి

వే వేగ భీమభూవిభున కీకార్య

మెఱిగింప కుంకిన నిది లెస్స గాదు

సరగున నలరాజచంద్రుఁ డిచ్చటికి

1140

దరియ వచ్చినఁ గాని దమయంతి నిపుడు

విరిశరంబుల నేయు వెడవిల్లుఁ డాత్త
 ధను వెక్కుప్పెట్టుడు తరలా క్షలార '
 అనవుడు మన కేల యని యిందువదన
 లప్పడు గొని నచ్చి యంతఃసహమున
 నొప్పుగా విరిశయ్య నుంచి రయ్యెడను
 పాలు పొంద రవివంశమునఁ బుట్టిపట్టి
 నలుని గోరినభీమనందనవిహ
 వేదన నుడిగింప వేవేగ నినుఁగు

రాఁ దలంచినరీతి ప్రాప్తిశాకాంత
 యనువుముంగిరిముక్తియంబో యనంగ
 గనుపట్టెఁ గ్రాచి జక్కనివేగుచుక్క
 మెల్ల నై చంద్రుఁడు మెల్లఁ గెల్ల దక్కి
 తెల్ల నై పడిమటిదన కేగు చుండె
 దార లభ్రమున నెంతయుఁ గాంతి మాసి
 జారిచోరనమూహసంచారి ముడిగె
 ఎలరాజు తనవింటి నడి నెక్కుడించి
 పాలు పొంద బాణముల్ పొదిలోన నుంచె
 గదిసి యుండినయట్టికాంతిలు పురుషు
 లదిమినకొఁగిల్లు లందంద వదలె
 గలువలు చింతించె గమలముల్ మించె
 నిలఁ బుష్పజాలంబు లెల్లను వెలసె

1150

1160

సరసున సర్పసంచారింబు లుడిగి
యిరవులోఁ జేరి నింపు సొం పారఁ
గోకిల లండంచఁ గూయఁగఁ దొణఁగె
మాకల్తె చులుగు లిమ్మల మేత కరిగె
తిమిరముల్ దా మున్న దిశలకే పోయె
గొమరొప్ప నాల్గు దిక్కులు దెల్లఁగాతె
తనయునిపెండ్లికి ధరణిధిగారి

ఘనశిఁ గప్పిన మేలుకొల్పో యనంగ

1170

సిందీవరాక్షిణి నెఱమి జయంతుఁ
డందె వసంశంబు లాడెనో యనంగ
నిల ధనేంద్రములతో నింకొండు పోరి
జల జల రక్తంబు సల్లెనో యనంగ
సరుణోదయం బయ్యె సంశలోపలను
వరనైభవంబున వాసవు డిడిన

కొలువులో జగజంపుగొడుగో యనంగఁ
జెలు మొప్పఁ బూర్వాస్త్రశిఖరంబుమీఁదఁ
జలమున హరి వేయుచక్రమో యనంగ
జలరాశిపట్టంచునతే ధరియించు

1180

పాలు పొందుపాపబబ్బో యనంగ
బలభేది మెడ నున్న పతికిమో యనంగ
నటనతో నింద్రునినాటిపై నున్న

పటు నై నచెంగల్వబొతులో యనఁగ
 భానుఁ డప్పుడు తూర్పుపర్వతంబునకు
 మానుగాఁ జనుదెంచె మహి యెల్లఁ బొగడ
 సంతట దమయంతి యనుఁగునయస్య
 లంతఃపురంబున కరిగి యాభీమ
 ధరణీశ్వరుని గాంచి నమయఁతితెజఁగుఁ
 బరువడిఁ దగ విన్నవము నిట్లు చేసి 1190
 గో! రాజదేవేంద్ర! యోవయాసాన్త్ర!
 వారక నీ పుత్రివార్తి నాలించు
 మొకనాఁడు దమయంతి యుద్యానవాటి
 సకియలతోఁ గ్రీడ సల్పుచు నుండ
 వనమున కెందుండి వచ్చెనో యెఱుఁగ
 మనురత్తోడ రాయంచ లెన్నెని
 చనుదెంచి నమయంతినంగడి వ్రాలె
 దనుఁ గట్టుటకు త్రాళ్లు తాఁ దెచ్చుకొన్న
 యనువున నొకయంచ నందంఁగ బట్టి
 కొని పోవునంత నీకూఁతురుఁ జూచి 1200
 పలుమాఱు మానవభాష సయ్యంచ
 నలువిరూపము తద్గుణములసంపత్తి
 యలఘుత యసమంబు లుచుచు వర్ణించి
 వలపుఁ బుట్టింప భావజుఁడు గోపించి

విరహంబుఁ బుట్టించి వేవేగ పోయెఁ
 దరుణి యంతటనుండి ధరణీశ! నలుని
 దలఁచి చిఱ్ఱించు మోనంబున నెంచు
 బలుమాలు దిగు లొందుఁ బరితాప మందు
 మముఁ జూచి జేరు నమ్మననుని దూఱుఁ
 గమలారిఁ దిట్టుఁ దక్కక మమ్ము గొట్టు 1210
 హా యని మఱి దూలు నవనిష్ఠ వ్రాలుఁ
 బాయక మూర్ఛిల్లుఁ బడి నేలఁ బొద్దు
 మనుజేశ! యిట్లుపెట్టి మదనతాపంబుఁ
 గని విని యెఱుంగ మెక్కడ స్థైన మేము
 మరుబాణవేదన మానునో యంచు
 నరిసతఁ జేసిన్ శైశ్వాచార
 మంత యెం తని చెప్ప నలవియుఁ గాదు
 వింతలు సున్నవి వినరింతు మన్న
 యిగురు పానుపుమీఁద నింటిని జేర్పఁ
 జిగురాకు లన్నియుఁ జెచ్చెరఁ గమలె 1220
 దలచి తామరపూలతల్పంబునందుఁ
 బొలఱుక నుంచినఁ బొగలుగా నెగసెఁ
 జల్లనినీటిలో సకియ నుంచినను
 గల్ల గా దిది వెచ్చఁగా నాయె జలము
 ముత్తైపునరములు ముదితకు నిడినఁ

గ్రాశనీలము లాయెఁ గునుమా, నవహ్నిఁ

జంపనం బలఁదిన జలజాక్షి మేనఁ

గంది యాక్షణమునఁ గస్తూరి యయ్యెఁ

బన్నీరుకడవలఁ బట్టి శెప్పించి

వెన్నునఁ బోసిన వెలఁది శోషించు

1230

మాచేతఁ గా దింకి మగువఁ బోషింప

నా చెలి బ్రతుకనీఁ డా మస్త్తుండు

ఎలనాగ సంగతి నింక దాచ నేల

వలనొప్పుఁ బుత్తి గావలసి యుండినను

నలుని రప్పించుమా నలుఁడు గాకున్న

జలజాక్షి బ్రతుకదు సశ్య మీ మాట

ఇన్నినా ప్లి తెఱఁ గేర్పడ మీకు

విన్నవం బొనరింప వెఱచి యుండితిమి

జాగు నేయఁగ నింక చనమ భూనాథ

నేగ మే నలమహీవిభుని రప్పించు

1240

మనవుడు తల యూచి యతివలఁ జూచి

మనమునఁ జింతించి మనుజేశుఁ డనియె

నాఁడుబిడ్డలఁ గన్నయట్టిమానవుని

పాడిసంతింబులు పౌరుషంబులును

చెడు నంచుఁ బెద్దలు సెప్పినమాట

తిడయక నిజ మాయె దమయంతివలన

ఏమి నీయుదు నింక యిటమీఁద నేను
నా మహీపతిఁ బిల్వసంఘట యెట్లు
లారాజుఁ బిల్వంగ నలవియే నాకు
నా రాజుఁ బిలచిన సతఁ డేల వచ్చు
నలుఁ డినఁగా నుర్వి నారాయఁడు
నలుని రప్పించఁగా నాచేత నానె
బలవంతమున నీయఁ బాతఁ గా దిలను
బలవంతు రప్పించ బలిమియు లేదు
నామహీశుని గోర నాటికిఁ దగునె
బలుకొడి మఱి మహీపాలులు లేరె
అని శలపోయుచు నాశ్చర్యకడకు

1250

జనుదెంచి సుత యున్న చండంబు చూచి
వెఱ గంది యప్పుడు వేవేగ వచ్చి
వెఱ పొప్ప సంధ్యాదివిధు లెల్లఁ టీర్చి
కొలువుచావిడికి గ్రుక్కున నేగుదెంచి
నలు వైనసింహాసనమునఁ గూర్చుండి
హితుల గాయకపురోహితమంత్రినరుల
నతివేగ రప్పించి యప్పు డిట్లనియె
మనదమయంతి కోమలులతోఁ గూడి
యొనరంగ నొక్కనా దుద్యావవనిని
వేడుక లలరంగ విహరించు చుండ

1260

నాడకు రాయంచ లకుదెంచి నలుని
 వరరూపలావణ్యవైభవస్ఫురణ
 పరుసతో వర్ణించి నదరుచుఁ బోయె 1270
 సంతటినుంకి తొయ్యలి దమయంతి
 చింతించి నలునిపైఁ జిత్తంబుఁ జేప్పి
 కంతునిచేఁ జాలఁ గాసిల్లె ననుచు
 నింతులు సెప్పిరి యిందు కేమనిన
 విని నభవా రెల్ల విభుని వీక్షించి
 జననాథ' యిందుకు సంతాప మంద
 నేల మే మొక కార్య మెఱిగింతు మిపుడు
 భూలోకమున నున్న భూనాయకులకు
 వసరుహాక్షికి స్వయంవరమహోత్సవము
 అసి చెప్పి పంపిన నప్పు డానలుఁడు 1280

చనుదెంచు సకలరాజన్యులు వత్తు
 రిని విని యిది కార్య మా నని చెప్పి
 రయమునఁ జారుల రప్పించి చూచి
 ప్రియము రెట్టింపంగ భీముఁ డిట్లనియె
 నది దారి నిషధేశుఁ డాదిగాఁ గల్గు
 ధరిణీశ్వరుల నెల్లఁ దప్పక కాంచి
 కలకంఠి దమయంతి కన్యక కిపుడు
 వలను మీఱఁగ స్వయంవర మని చెప్పి

చనుదెందు పొం డని జనపతి నలుక
విని వార లప్పుడు వేవేగ చనిరి 1290

భూమిశుఁ డప్పు డా పురవరం బెల్ల
ప్రేమ మీఱ నలంకిరింపుం డటంచుఁ
దలవరులకుఁ జెప్పి తగఁ జాటఁ బనిచెఁ
దలవరు లప్పు డాధరణీశుమిఁది

యానఁ బెట్టించుఁ బురం బట్టు వీధివీధిఁ
బూనుక తమ్మటంబులు వేసికొనుచు
సరగున హో! యని చాటించి రంతఁ
బురమువా రెల్ల నప్పుడు వాడవాడఁ
గమ్మనికస్తూరిఁ గలిపి పన్నీటఁ

గమ్మని వాసింపఁ గలయఁపి చల్లి 1300
పచ్చతోరణములు బాగుగాఁ గట్టి

మెచ్చి బంగరువ్రాతమేల్కట్లు గట్టి
కదలికాస్తంభముల్ గడువేడ్క నలిపి
ముద మొప్ప ముత్యాలముగ్గిలు బెట్టి
చెంగావిటెక్కెముల్ నేర్చి యింటింట

సంగతి గెందమ్మిసరములు విడిచి
కుంకుమపన్నీట గోడలు బూసి
పొంకంబుగాఁ జిత్త్రముల నిండ వ్రాసి
చెలువ మందినయట్లు చిత్త్రవై ఖరులు

గలుగ నప్పురము శృంగారించు చుండి 1310

రంతలోపలఁ జారు లా నలాధిపుని
సంతసంబునఁ గాంచి సద్భక్తి మొక్కి
ధరణీతలేశ ! వివర్ణాననీశు

వరనందనకు స్వయంవరమహోత్సవము

గావున దమయంతికి ల్యాణమునకు

వేవేగ దేవర వేంచేయవలయు

నని చెప్పి సకలలోకాధీశ్వరులకు

విసిపించి యా భీమవిభువారి కరిగి

రంతట నిషధేశుఁ డానందమంది

కుంతల బర్బర కోసల పాండ్య 1320

మాళవ ద్రివి శాంధ్ర మగధ కాశ్మీర

కాళింగ కాంభోజ కర్ణాట లాల

మరహాట కరహాట మత్స్య సారాప్త

కురు సింధు ఘూర్జర కుకుర సావీర

గౌళ నేపాల బంగాళ పాంచాల

చోళాధినాథులు సుముఖులై కొలువ

నాదిత్యరిధనమం బైనతే రెక్క

భూదేవనచివాత్తబుధులతోఁ గూడి

బహుగజపాయరిధభటచతురంగ

సహితుఁడై యెదుట వేశ్యాతాళమాన 1330

సంగీతనాట్యఘోషంబులు సెలఁగ
 మంగళవాద్యసమృద్ధంబు గలిగి
 మహితాతపశ్శ్రీచామరములు మించు
 వహి పచ్చవన్నెపావడిలు రంజిల్లుఁ
 గంచుకొమ్ములు బూరగిలు నాగసరము
 లంచితపటహాకాహళిములు నమర
 ఛేరీమృదంగగంభీరవాద్యములు
 భోరు కల్లఁగ మ్రోసె భూనభోంతరము
 నలుఁ డాగతి విదర్భసగరమార్గమునఁ
 బాలు పొంద మెల్లనఁ బోవుచు నుండె

1340

ద్వితీయాశ్వాసము.

పరిమపావనుఁడు శ్రీపతిభక్తయుతుఁడు
 సురమునీశ్వరుఁడు భాసురిగుణోజ్జ్వలుఁడు
 సలసిండ్ కెంజడల్ దలముగాఁ జాట్టి
 తలు ఎందు కృష్ణాజనము సుకఁ బెట్టి
 రహి ద్వాదశోర్ధ్వపుంప్రములను బెట్టి
 మహతి మూఁపునఁ జేర్చి మానసవేగ
 యోగివాహము లెక్కి యోగి నారదుండు
 బాగుగా శ్రీపతిఁ బాడి సొక్కుచును
 ఛిరఃకీఁ పరిచుచు దమయంతిచండ
 మెఱిఁగి యా వృత్తాంత మెల్ల వేవేగ
 ఘరుహూతునకుఁ జెప్ప బోరున దివికి
 నరిగినపహాని నల్లంతటఁ జూచి
 కిన్నరగిఁ ఛిర్విభేచరగుడ
 పన్నగదేవదిక్పాలకుల్ గొలువ
 సలరి నృత్యంబు రంభాద్యపురిసలు
 సలుప బంగరుగద్దెఁ జయ్యన డిగ్గి
 యెదు రేగి భక్త దేవేంద్రుండు మాని

పదముల కెఱిగి శుభప్రాప్తి కర్ఫ్య
పాద్యంబు లొసఁగి క్రొంబసిఁడివీరమున
విద్యానిధిని యోగివిధు నుంచి భక్తిఁ 20

ఋజుంచి చేతులు మొగించినయింద్రు
నాజటీంద్రుఁడు సూచి యహ డిట్టి లనియె
సురనాథ విరు మొకశుభవాన్మ నిపుడు
ధరలోన నొకవిచిత్రము పుట్టె వినుము
భీమభూపాలుఁ డభేద్యవిక్రముఁడు
సోమార్కనిభుఁడు భాసురగుఁడోష్ఠిలుఁడు
నిల విదర్బపుఁంబు నేలెడురాజు
నల నొప్ప నతనికి వరపుష్పి యైన
యలివేడి నమయంతి యసఁ గన్య గలదు
తలఁపున దానిసౌందర్యసంపదలు 30

వనజాసయన కై న వర్జింపరాదు
వినుము నేఁ జూడనివెలఁదులు లేగు
చూచితఁ బావ్యతఁ జూచితఁ లక్ష్మీఁ
జూచితఁ భారతిఁ జూచితఁ రతిని
జూచితఁ తారను జూచితఁ శచిని
జూచితఁ మేనకఁ జూచితఁ రంధ
నెక్కడఁ గని విని యెఱుఁగ మెన్నఁడు
నక్కమలాక్షి నలావనీశ్వరుని

మదిలోనఁ గోరి మస్తకభాణవేధ
 బెడరి కృశింపఁగా భీమభూవిభుఁడు 40
 నలుని దెచ్చుటకు భూనాథుల కెల్ల
 నలనమయంతీస్వయంవరంబునకు
 రుండని భటులచే రావింప సేషధ
 మండలాధిపుఁ డాదిమానవేశ్వరులు
 హయకుంజరస్యందనాహుఁ లగుచుఁ
 రియమున నావిదర్భపురంబుఁ జేరఁ
 బోవుచున్నా రిదె భూలోకవార్త
 దేవేంద్ర! నీకు నేఁ దలుప వచ్చితిని
 తగు నీకు గమయంతి తగ దన్యులకును
 సగభేది ' యని చెప్పి నారదుం డరిగె 50
 మరినాథుఁ డధిక తేజోమూర్తు లైన
 పరుణకృతాంతపావకుల మువ్వురను
 గనుఁగొని సంతోషకలితుఁ డై పలికె
 మనము నల్వరియు నెమ్మది మర్త్యమునకుఁ
 బోయి యందు విదర్భపుర మర్థి జొచ్చి
 యాయంతిఁ గనుఁగొంద మని పెల్క వారు
 పఱతెంచి నలువు రప్పట్టణోపరిని
 బురలక్ష్మీనైభవంబును జూచు చుండ
 సరపతుల్ గొలువ సేనలు చుట్టు నిలువ

నరుడెంచి పురవీధి నరుగు చున్నట్టి
 నలుని గ్గొనఁగఁ దన్నగరభామినులఁ
 బాలు పొందుప్రాసాదముల గోపురములఁ
 దలవాకిఱు, నున్నతంపుమిద్దయల
 నిలిచి యన్నలధారుణీభుఁ జూచి
 కొమరొంద నందంప గుంపులు గూడి

60

ప్రమద లొంకొరులతో భాషించి రిల్లు
 చూడరె యీరాజ సొంపును బెంపు
 వేడుక లయ్యెడు వెసఁ జూడఁజూడఁ
 దనియ దీతినిచక్కఁదనము యకాసనము

తనరారె నిట్టి యందంబు చందంబు
 పాలుపొందునే యెందు భువియందు నివియు
 కలవె లోకముల నెక్కడ విచారింపఁ
 గంతుఁడో శ్రీరమాకాంతుఁడో లల జ
 యంతుఁడో కాక మోహనవసంతుండో
 ఈమనుజేశ్వరుం డినుఁడో చంద్రుండో
 యీమహామహుఁడు దేవేంద్రుఁడో హరుఁడో
 ననవిల్లు పుష్పబాణము లుండెనేని
 మనసిజఁ డని వీని మదిఁ జెప్పచచ్చు
 కరిముల శంఖచక్రము లుండెనేని
 పరఁగ నీతని రమాపతి యనవచ్చు

70

80

మూడుకన్నులు ముఖంబునఁ గల్గెనేని
 వేడుకఁ బార్వతీవిభుఁ డనవచ్చు
 వేయకన్నులు మేన విలసిల్లె నేని
 యాయమరాధిపుఁ డని చెప్పవచ్చు
 సని వితర్కింప భీమావనీవిభుఁడు
 వినుతింపఁ దగినట్టివిడిదిఁ జూపుటయు
 నలుఁ డందు విడిసి యండఱ నప్పు డన్ని
 నెలవుల విడియించి నిష్ఠ నున్నంత
 హరిహయాదులు తమయరదంబు లచ్యు
 తెఱుఁగ కుండఁగ నొక్కయిక్కను దాచి
 పాలుపొంద నిజరూపములతోడ వచ్చి
 నలరాజునెదుటఁ గ్రన్నన వచ్చి నిలువఁ
 గనుఁగొని నలమహీ కాంతుఁడు దివిజు
 లనుచు దిగ్గున లేచి యతిభక్తితోడ
 నెదురుగాఁ జనుదెంచి యిల సాగి మ్రొక్కి
 ముద మంది వేవిధమ్ములఁ బ్రస్తుతించి
 యనురక్తిఁ గొని వచ్చి హైమావనముల
 నునిచి చేతులు మోడ్చి యురుభక్తిఁ బలికె
 నమరేశ శిఖ శమనాంబువులార !

90

కొమ రొప్ప నాల్గుదిక్కులయందు నిలిచి
 కరమర్థి సకలలోకముల రక్షించు

100

పరమాత్మలార! నాభాగ్యమూలమునఁ
 జనుడెంచినారు మీసందర్శనమున
 ఘనపుణ్యమతి నైతిఁ గాదె లోకములఁ
 గరుణ మీ రిటకు నిక్కము వచ్చినట్టి
 లెఱఁ గెఱిగింపుడు తెలియంగ నేడు
 ఘనమూర్తులార! మీకార్య మంతయును
 ననుకూల మొనరింతు ననుడు వాసవుడు
 విని నలోర్వీకుని పీడించి పలికె
 జననాథచంద్ర! మీ సత్త్వశీలంబు
 పటుగతి సకలభూభాగంబు నిండె
 నటుగాన నిను జూడ నభిలాష వుట్టి
 చనుడెంచినాము నీ చంద మంశయును
 గనుఁగొన నంతోషకర మయ్యె మాకుఁ
 దరళాయతాక్షికి దమయంతికన్య
 కరయ స్వయంవర మన విని నేడు
 నలుపుర మరుడెంచినా మితిఁ గోరి
 నలినాస్తకులజ ' యానాతిదగ్గఱకుఁ
 జని వేడ్క నీమది సరిపోవురీతి
 సనుకూలపఱచి చయ్యన రమ్మ పొమ్ము
 చనువిధం బెల్లని జాలి నొందకుము
 మనుజేశ! నీకన్న మితి లేదు మాకు

110

120

వసుధీశు లెందఱొ వచ్చి యున్నారు
 పొసగ నీనరి నేయఁబోలునే వారి
 మాకార్య మంతయు మనుకలాధీశ!
 నీకార్య మని చూడ నేర్తువు కాన
 నీకు నేఁ జెప్పితి నిషధేశ సీవు!
 పోకున్న నివుడు మాబుద్ధియుఁ గలఁగు
 నావుడు చిటునవ్వు నవ్వి భూవిభుఁడు
 దేవేంద్రుఁ గనుఁగొని ధీరుఁ డై పలికె
 నిది యేమి దేవ! నీ కిటువంటిమాట
 యదయునివలె నిట్లు లాడంగఁ దగునె
 యందంద భూనాథు లందరు పచ్చు
 చందాన నేనును చనుదెంచినాఁడ
 నా కంబులోచన ననుకూలపఱుప
 నాకుఁ జెప్పఁగ నీకు న్యాయమా దేవ!
 ముందఱ వెనుకను ముదితను గాంచి
 చెందిన వేడ్క భాషించి యున్నానె
 పాలు పొంద నల్లెనఁ బోయి వచ్చినను
 వెలఁదుక నామాట వినునె కా దనక
 పన్నుగా నిటువంటిపనులకుఁ బోవఁ
 గన్నది విన్నది కలదె మీ రిలను

130

140

పాయక యిటువంటి పనులు నాచేత
 జేయుట గాదు మీసేవ గావించు
 నింతియ కాని యాయంతిని మీకు
 సంతసంబున బుద్ధి సాలదు కూర్పఁ
 జేరి యీపనులు నేర్చినవారిఁ బనిచి
 యారమణీమణి నర్థి వరింపుఁ
 డనవుడు పుగుహూతుఁ డారాజుఁ జూచి
 ఘనకృపారస మొల్కుఁగా నిట్లు లనియె
 నినకులాధీశ నీ వేకార్య మైన
 ననుకూలపఱచెద నంటివి యిపుడు
 పనివడి మే మొక్కపనికిఁ బొమ్మన్న
 వినయముల్ పల్కుచు వెలఁదుకకడకు
 పోలేక యిప్పుడే బొంకితి వనినఁ
 బోలించి యే మనఁ బోయెద మింక
 పరువడి సత్త్యసంపన్నుండ వనుచు
 నురలు సెప్పఁగి నిన్ను జూడ వచ్చితిమి
 కర మొప్ప దబ్బరకాఁడ వటంచు
 నెఱిగితే మే మేల యిందు వచ్చెదము
 జగతి నిత్యాకువంశజు లెల్ల మున్ను
 పొగడినకీర్తులు బొందరి తొల్లి
 అట్టివారలవంశమందున నీవు

150

160

పుట్టి దబ్బరలకుఁ బుట్టిల్ల'వెలి
 వీమేలు చేసిన నెన్నటి కైన
 మామనంబుల నిన్ను మఱువంగ లేము
 నలరాజు సురరాజునకుఁ బెండ్లి నేసె
 నలివేణి దహయంతి నని రమానాథు
 డెఱిగిన నిను మెచ్చు టిది పెద్ద గాదె
 ధరణీతలేశ ! యా దనుజారి యైన

170

మాకార్య మనిన తామస మింత లేక
 చేకొని కరుణతోఁ జేసి రక్షించు
 ధరణీశ ! మామీఁద దయ లేదు మీఁద
 నెఱిగెద విందుల కేమి కానిమ్ము
 చనియెద మీఁక నని చర్చించి పలుక
 విని చాల మదిలోన వెల్వెలఁబారి
 కరములు ముకుళించి ఘనభక్తి మీఱి
 ధరణీశుఁ జాపురించరున కిట్లనియె
 నొనర నీబంటనై యుండెడివాఁడ
 ననఘాత్త ! నామీఁద నత్యంతకరుణ
 గలిగి వచ్చితి వటుగాన నే నిపుడు
 నెలమిని నాదమయంతిదగ్గఱకు
 నరయ నే నేగతి నరుగుదు ననుచుఁ
 గరుణాసముద్ర ! యీగతిని బల్కితిని

180

అకట యాదమయంతియంతఃపురంబు
 నకుఁ బోతుటేగ మైనను బొందరాదు
 కావున నిప్పు డీకార్య మేరీతిఁ
 గావించు నీమాట కపటంబు గాదు
 తడయక దానియంతఃపురంబునకు
 నడువ నుపాయంబు నాకెఱిగింపుఁ
 డన విని శైలారి యాత్మ మోదించి
 మనుజేశ్వరుని జూచి మఱియు నిల్లనియె
 డమయంతికన్యకు దానియింతులకుఁ
 గ్రమమున నీరూపు గనుపించుఁ గాక
 యితరుల కెవ్వరి కెఱుంగంగ రాక
 సతితోన భాషించి చనుదెంచుదనుక
 నని యొప్పు వర మిచ్చి యరుగు మటంచు
 పనిచిన వారికి భక్తితో మ్రొక్కి
 చనిచని యాభీమజననాయకుండు
 పెనుపొండి హితులతోఁ బేరోలగమున
 నాయెడఁ గూర్చుండి యాలోచనంబు
 నేయఁగ నొకకొంతనే వుండి చూచి
 యరు డైనకనకహర్ష్యంబులు గడచి
 మెఱసెడి బంగారు మేడలు గడచి
 నరసఁజిత్తరువులచవికెలు గడచి

190

200.

వరుసతోఁ బగడంపువాకిళ్లు గడచి
 యక్కడక్కడ నిల్చి యంతఃపురంబు
 నక్కజంబుగ దాటి యాదమయంతి
 యువినతోఁ గూడుక నొనరంగ నొక్క
 నవరత్నమయ మైననగరిలో నుండఁ
 గనుఁగొని దానిదగ్గఁబోయి నిలువ
 వనజాక్షుఁ జూచి భావజుఁ డంచు బెడరి
 భ్రమ నొంది ధరిమీదఁ బడి మూర్ఛివోయి
 కమలాక్షి యంతలో గ్రుక్కునఁ దెలిసి
 కనుఁగొని నలరాజు గాబో లటంచు
 మనమునఁ దెలిసి హేమస్తంభ మొకటి
 చాటుగా నిలిచి యచ్చట నున్నతనదు
 చేటిని పైగ నేసిన నది వేక్క
 జననాథుఁ గని పల్కె సరినవాక్యముల
 నొనరంగ నెక్కడనుండి వచ్చితివి
 నీ వెవ్వఁడవు మఱి నీకు పే రేమి
 యేవిధంబున వచ్చి తిటకు నీకార్య
 మెఱిఁగింపు నీపురం బెయ్యది నీవు
 విరులవిల్తునిరీతి వెలయుచున్నాఁడ
 వనపుడు రాజేంద్రుఁ డాదమయంతిఁ
 గనుఁగొని సంతోషకలితుఁడై పలికె

210

220

రమణ నే నిషధపురం బేలువాడ
 నమర నలాధిపం డను పేరివాడ
 సరసత నిటకు నిర్జరదూత నగుచు
 బటతెంచినాడ నాపని యెల్ల వినుము 230

అమరాధిపతియును ననలుండు ముఖ్యు
 శ్రమనుండు సరుణుండు సరసత మీరు
 నలువురు నిచు గోరి నాకడ జేరి
 తలపు లెఱింగించి తిమలోన నాకని
 కనుకూలపఱచి రమని పంచినారు
 ననజాక్షి యిట్టి దేవతలకు నీవు
 తెలివించే బట్టపు దేవిగా నుండఁ
 గలిగెను నీదుభాగ్యము నెంచఁ దగియె

వారిజానన! యేను పరుసతో నివుడు
 వారిప్రభావంబు వర్ణింతు వినుము 240
 బలభేది సకలసామ్రాజ్యసంపదలఁ
 దెలివి నొందినతూర్పుదిశ నేలురాజు
 మఱువక జముండు ధర్మము విచారించి
 తిరముగా దక్షిణదిశ నేలురాజు
 భూవలయంబునఁ బాలుపొంద వరుణ
 దేవుడు పశ్చిమదిశ నేలురాజు
 కేళిమై యగ్ని యాగ్నేయపుదిక్కు

నేలినవాడు యజ్ఞేశ్వరాహ్వయుడు
వారు పుణ్యాత్ములు వార లుత్తములు
వారు శ్రీమంతులు వారు పాపనులు

250

వార లభేద్యులు వార నిమిషులు
వారలు నినుగోరి వచ్చినయపుడే
యలివేణి! యెంతభాగ్యము చేసినావో
తెలియంగఁ దరమె యాదివిజయభుల
నలుపురిలోన మానస మేరియందు
నిలుచునో నీవు వాని వరించితేని
యనిమిషనాయకు లహీనరుల్ నరులు
మునులును ఋషులును ముద మందఁగాను

గరుడభేచరయక్షగంధర్వనరులు
హరిహరబ్రహ్మదు లందఱు నిన్ను
నరసి ప్రస్తుతి నేతు రది మేలు కాదె

260

నరకామిసివి నీవు నాకులు వారు
వనజాక్షి యెవ్వరి వరియించె దీవు
వినిపింపు వీనుల విందుగా నాకు
ననురక్తి దేవత లంప వచ్చితిని
ననుఁ జిన్నబుచ్చుట న్యాయంబు గాదు
అనవుడు దమయంతి యామాటలెల్ల
విని నవ్వి యారాజవిభున కిట్లనియె

నవునోయి మంచికార్యము చేసినావు
 కువలయేశ్వర ! నిన్ను గోరినందులకుఁ 270
 బురుషులు గోరుట ఘడమిలో, దిగును
 తరుణులు గోరుట చగ ననుమాట
 నీజ మయ్యె నామీదనేరంబు కాదె
 యజుడును సరివారి లండఱిలోన
 నగుఁబాలు చేసెనే నునాథ ' నేను
 మిగుల మాటలఁ బల్కు మీ కెల్ల చెల్లు
 రాయంచఫలుగులు రియమున నెచ్చి
 పాయకి మదనుని బారిని వ్రోచి
 యరిగిన వెనుక నీ న్నన నేల నాకుఁ
 బరువడి నావ్రాతఫల మిట్టు లుండ 280
 నమరాధిపతు లేడ నకట నే నేడ
 తమఁగోరు మని చెప్పఁ దిగునె వారిలకు
 వారికి బిడ్డ నై వర్తింతు నిటను
 వారికి వరియింప వచ్చు దోషంబు
 కుతలేశ ! నిను మున్ను గోరిన వెనుక
 మఱిలోన వేటొక్కమగనిఁ గోరుదునె
 నీవె వరింపాము నీవు కావనిన
 వేవేగ ప్రాణముల్ విడుతు నంతటనె
 వారును నీవును వరుస మెచ్చెదరు

ధారుణీవల్లభ! తప్ప దీమాట
 నావును చిటునవ్వు నవ్వి భూవిభుడు
 వావిరి భీమభూవరపుట్టి కనియె
 నురనాయకులు గూడి సుందరి నిన్ను
 వరియింప నచ్చిన వారిఁ గా దనుచు
 నరుని వరించిన నగరె లోకముల
 ధరలోన నోములు తగినదానములు
 నుపవాసములు పక్కా లొనరంగఁ జేసి
 యెప్పుడును గిందురా యింద్రపదంబు
 నాసించి యుండుమహాత్ముల కె న
 వాసనలోకినివాసమే యరుదు
 వరుసఁగి నీవాణ్ణవశమున నురలు
 వరియింప నచ్చిరి నరనై భవమున
 సట్టివారిల నొల్ల నని నీవు నన్ను
 నెట్లు పండ్లాడెద విది బుద్ధి కాదు
 వనిత వారిలు గోరి వచ్చినవెనుక
 నిను వరింపఁగ నాకు నీతి గా దింక
 ఇనవంశజుడఁ గాని యితరుడఁ గాను
 పని బూని వారలబంటనై వచ్చి
 వెలది! నిన్ను వరింప వెఱతు నే ననిన
 నెలుఁగెత్తి మా యని యేడ్చి భూనాథ!

290

300

310

నీవు రావలె నంచు నిఖలభూవిభుల
రావించె మాతండ్రి రియమున మీకు
పంతమా యిటువంటి పలుకులు పలుక
సంతసంబున విను జననాథచంద్ర!
బలసూరి నుం డైన బావకుం డైన
జలదేవుడైనను సమవర్తియైన
జలజసంభవుడైన జలజాత్ముడైన
జలజారి యైనను జలజాత్ముడైన
వరియింప నొల్ల నోనసుగళ ! నన్ను
నెరవున వరియింప వెఱచిన వేని

320

సన్నతి వారిలసన్నిధి నుండి
నిన్ను నే వరియింప నీ కేల ధయము
కాదని యారీతిగాఁ జేయ కున్న
మేదినిశ్చర ' నీవు మెచ్చకు నన్ను
లని పల్కుచుండ నయ్యమరపల్లభులు
నని యదృశ్యత నిల్చి జనపతిపలుకు
లాలించి మెచ్చుచు నరిగిరి మున్ను
భూలోకవిభుఁ డంత పాలితిచిత్తంబుఁ
దెలిసి వేగమె చనుదెంచి దేవతల

సలగుచుఁ జూచి సాష్టాంగ మర్పించి
కరములు ముకుళించి కడు భక్తిఁ బలికె

330

నరిగితి భీమరాజాత్మజకడకు

నెనయంగ మీ రానతిచ్చిన్మము

వినిపించితిని మిమ్ము వినుతఁ జేసితిని

పరమపావనులారా భవదూరులారా

వరనూపవతి మిమ్ము వరియింప ననియె

ననవుడు దేవేంద్రఁ డారాజచంద్రుఁ

గనుఁగొని యామాట కా దసలేక

వేడుకతో బోయి వెండితో మాట

లాడి వచ్చితివిగా యవనీతలేశ!

340

నీయంతగుణశాలి నిఖిలంబులోన

నే యెడఁ గని విని యెఱుంగ మెన్నఁడు

నిట్టి సత్యవ్రత మిట్టిగాంభీర్య

మిట్టియాదార్యంబు నిట్టిసద్గుణము

గలిగినవాడ వొక్కడవె లోకముల

నలమహీనాథా యానలినాక్షి నిప్పు

డతివేడ్కతో బెండ్లియాడుము నీవు

మతిలోన నీమేలు మఱువ మెన్నఁడు

నని పల్కి యా నల్పురచ్చోటు వాసి

ఘనమాయఁ చల్లి చక్కఁగ నొక్కచోట

350

నురుతరమూర్తు లన్యలకు నెవ్వరికి

గురు తిడ రాకుండఁ గూర్చుండి రంత

నంతట భీమగోత్రాధిపుఁ డలరి
 వింతగాఁ దనమంత్రవిభుల భూవిభుల
 హితుల మంత్రులఁ బురోహితులసమ్మతివి
 సతివేడ్క శుభలగ్న మటు నిశ్చయించి
 సలుఁ జాదిగాఁ గల్గు సరనాధవరులఁ
 బిలిపించి వారికిఁ బ్రయము వృత్తించి
 సరసతోఁ నన కొల్వచావడి కెనుట
 బగు నై నచలునచప్పురముల నునచి
 తసపుత్రి యున్నయంత పురాంబునకు
 జననాథచంద్రుండు సమ్మతి నరిగె
 నప్పుడు దేవత లానంద మొంది

360

యెప్పుడు నరులకు నెఱుంగ రాకుండ
 నలునిరూపంబులు నలువురు దాల్చి
 కొలువున నలుచెంతఁ గూర్చుండి రంత
 భీముండు దాదులఁ బిలిచి మీ రింక
 కామిని వమయంతికన్యకామణికిఁ
 గడు వేడ్క మీరు శ్మశానమున వరము
 లడుగంగ దేవాలయంబున కరిగి
 శ్రీరమాపతిని బూజించుగఁ జేసి
 కోరి చయ్యనఁ దోడుకొనుచు రావలయు
 ననుటయు దమయంతి కాయందుముఖులు

370

నరిగితి భీమరాజాశ్మజకడకు

నెనయంగ మీ రానతిచ్చిన్మము

వినిపించితిని మిమ్ము వినుతఁ జేసితిని

పరమపావనులార! భవదూరులార!

వరసూపవతి మిమ్ము వరియింప ననియె

ననవుడు దేవేంద్రుఁ డారాజచంద్రుఁ

గనుఁగొని యామాట కా దనలేక

వేడుకతోఁ బోయి వెలుదిలో మాట

లాడి వచ్చితివిగా యవనితలేశ!

340

నీయంతగుణశాలి నిఖిలంబులోన

నే యెడఁ గని విని యెఱుఁగ మెన్నఁడు

నిట్టి సత్యవ్రత మిట్టిగాంభీర్య

మిట్టియాదార్యంబు నిట్టిసద్గుణము

గలిగినవాడ వొక్కడవె లోకముల

నలమహీనాథ! యానలినాక్షి నిప్పు

డతివేడ్కతోఁ బెండ్లి యాడుము నీవు

మతిలోన నీమేలు మఱువ మెన్నఁడు

నని పల్కి యా నల్వురచ్చోటు వాసి

ఘనమాయఁ చర్చి చక్కఁగ నొక్కచోట

350

నురుతరమూర్తు లన్యలకు నెవ్వరికి

గురు తిడ రాకుండఁ గూర్చుండి రంత

నంతట భీమగోత్రాధిపుఁ డలరి
 వింతగాఁ దనమంత్రవిభుల భూవిభుల
 హితుల మంశ్రులఁ బురోహితులసమ్మతిని
 నతివేడ్క శుభలగ్న మటు నిశ్చయించి
 నలుఁ డాదిగాఁ గల్గు సరనాథవరులఁ
 బిలిపించి వారికిఁ బ్రయము వృద్ధించి
 సరసతోఁ నన కొల్వఁచావడి కెదుట
 బగు వై నచలువచప్పురిమూల నునిచి
 తనవృత్తి యున్నయంత పురరాజునకు
 జననాథచంద్రుండు సమ్మతి సరిగె
 నప్పుడు దేవత లానంద ముంది

360

యెప్పుడు నరులకు నెఱుంగ రాకుండ
 నలునిరూపంబులు నలువురు దాల్చి
 కొలువున నలుచెంతఁ గూర్చుండి రంత
 భీముండు దాదులఁ బిలిచి మీ రింక
 కామిని దమయంతికన్యకామణికిఁ
 గడు వేడ్క మీరు శృంగారించి పరము
 లడుగంగ దేవాలయంబున కరిగి
 శ్రీరమాపతిని బూజింపంగఁ జేసి
 కోరి చయ్యనఁ దోడుకొనుచు రావలయు
 ననుటయు దమయంతి కాయందుముఖులు

370

సని తేటపన్నీట జలకంబు లార్చి
 మెరువడి జలుగుతో మెయి దడి యొత్తి
 కురు లార్చి వింతగా కొప్పు గీలించి
 వరచంద్ర కావిపావడమీద మించి
 వరలు సన్నపుజల్వవలువ బా గొప్పు
 గట్టిగుబ్బలమీదఁ గనకంపుఁబూల
 పట్టుకంచుకమును బాగుగాఁ దొడ్డిగి
 తీరుగా మృగనాభితలకంబుఁ దీర్చి
 కోరి జవ్వాఁతోఁ గూర్చినమంచి
 హరిచందనము మేన నందంచఁ బూసి
 విరిసరుల్ గొప్పన వింతగాఁ దురిమి
 పటుసూర్యచంద్రుల పాపటబొట్టు
 నిటలంబుపై వ్రాల నిలిపి కర్ణములఁ
 గర మొప్పు బంగారుకమ్ములు వెట్టి
 కరముల వజ్రాలకడియముల్ వెట్టి
 నీలంపుముంగర నీటుగాఁ బెట్టి
 లాలితంబుగను బిల్లెలనూ లమర్చి
 కరముల ముద్దుటుంగరములు వెట్టి
 మెఱయుహారంబులు మెడనిండ నుంచి
 తెలిదమ్మిరేకులఁ దెగ దెడుముద్ద
 కలికికన్నుల మంచికాటుకఁ బెట్టి

380

390

ఘనతరనవరత్న కాంతులచేతఁ
 దనరినజగినందిదండలు వెట్టి
 పల్లెరువువ్వులు పసిడి తీగయును
 మొల్లమిగాజులు ముంగామరుగులు
 తిలకంబు పసిడియందియ లాదిగాఁగఁ
 గలభూషణంబులు కన్యకామణికి
 ధరియింపఁ జేసి శ్రీధరునుందిరమున
 కరుదండఁ దోడ్కొని యరిగిన నింతి
 కరములు ముకుళించి కన్యాలలామ
 పరమాత్ముడైనశ్రీపతిని వర్ణించి
 భయభక్తిమీఱ నేర్పునఁ జేసెనెంచె
 జయ భక్తమందాగ! జయ మహోద్ధాగ!
 జయ నిత్యకల్యాణ! జయ జగత్ప్రాణ!
 జయ పద్మదళనేత్ర! జయ నీలగాత్ర!
 జయ కరుణాపాంగ! జయ క్షీర్ణితాంగ!
 జయ పాపసంహార! జయ శుభకార!
 జయ బాహుబలధుర్య! జయ దేవవర్య!
 జయ భోగసుత్రాను! జయ గుహోద్ధాను!
 జయ రమాహృదయేశ! జయ చిత్ప్రకాశ!
 జయ పరమానంద! జయ పుణ్యబృంద!
 యని నినుఁ గొనియాడ నలవియే నాకు

470

410

ననుఁ గరుణింపుము నాకాధిపతులు
 నలుగురు చనుదెంచి నను గేలిసేయఁ
 దలఁచి యున్నారు నాధవునిగా నలుని
 జేసి రక్షింపము శ్రీనాథ! యసుచు
 భాసురమతితోడఁ బ్రస్తుతించుచును 420
 జనుదెంచె దమయంత సఖులతోఁ గూడి
 తనతండ్రికి డికు నాధరిణీశ్వరుండు
 పఱుప నపచ్చులపల్లకిలోన
 వరపుట్టి నునిచి వే వసుధామరులను
 గనుఁగొని మీరు భూకాంతుల నెల్ల
 వినుతవాక్యంబుల వే ర్వేటఁ జూపఁ
 డని పుట్టిఁ గనుఁగొని యమ్మ! మాయమ్మ!
 యనురక్తిరాజుల నందఱఁ జూచి
 మనమునఁ దలఁచిన మనుజేశుకర
 మునఁ బుష్పమాలిక మువమున వైపు 430
 మని చెప్పి ధరిణీశుఁ డంత నైదువుల
 ననుపమగతిఁ గూర్చి యతివల కెల్ల
 హెచ్చరికలు సెప్పి యే తేరఁ బనిచి
 యచ్చుగా నికలసైన్యంబులు గొలువఁ
 దనకుమారుని నొక్కతావున నునిచి
 యొనరంగఁ బదిలు లై యుండుఁ డటంచు

బలముల నలుగడ బలువిడి నునిచి
 యలరుచు సకలాయుధాన్వితుఁ డగుచు
 బలియుఁ డై తా నుండెఁ బార్థివేశ్వరుఁడు
 సలివేణి దమయంతి నపుడు పోహ్నుచు 440
 చెలికత్తె లిరుగడ చేబూని రాఁగి
 వలనొప్ప నాగాజవరుల నేర్వేట
 నరియుచు నను దేవుఁ డనుప్రవరుఁడు
 సురుచిరమతితోడఁ జూపఁగఁ దొడఁగె
 కలకంఠి! యీతఁడు గౌళభూనాథుఁ
 డలివేణి! యితఁడు మహారాష్ట్రవిభుఁడు
 లలన! యీఘనుఁడు పాలవమహీశ్వరుఁడు
 నెలఁత! యీసరపతి నేపాలవిభుఁడు
 కలికి! యీశూరుండు కరిహబధవుఁడు
 వెలఁది! యీరాజు ద్రావిడ దేశధర్త 450
 కొమ్మ! యీనాథుండు కుకురధాత్రీశుఁ
 డమ్మ! యీరాజేంద్రుఁ డంగభూపరుఁడు
 మదిరాక్షి! యీతండు మత్స్యసల్లభుఁడు
 సుదతి! యీనృపమాలి చోళదేశేశుఁ
 డెలనాగ! కురుధరాధీశుఁ డీసృపతి
 మెలఁత! యీతండు కాశ్మీరరాజన్యుఁ
 డలరుఁబోడి! యీతఁ డంగభూవిభుఁడు

చెలియ! యీధీరుండు సింధుభూనాథుఁ
 డని యిట్లు రాజుల నందఱఁ జూపి
 వనితతో నిషధభూవరుఁ జేరఁ బోయి
 నలరాజు దగ్గఱ నలువు మీఱంగ
 నలుసిరూపంబున నలువు రుండఁగను
 బురణించి చూచి యా భూసురుం డవుడు
 నరుదెంచి యేమియు నన కూరకుండె
 నది చూచి దమయంతి యభివలఁ జూచి
 యిది దేవతలమాయ యిందు కేమందు
 నేవురు నిషధేశు లెండ్లనఁ గలరె
 యీవట్టివేషంబు లేల వీరలకు
 నక్కటా యే నొల్ల నని పలుకుచుండ
 తక్కిక యిటు సేయఁ దగునె వీలకు
 తమనంటివారికిఁ దగుదుకే యేచు
 తమకులాంగనల నెంతటిహాహదాన
 కరుణ యింతయు లేక కటకటా వీరు
 సరసత నామీఁదిఁ జలపోరఁ దగునె
 యనుచు పల్లకి దిగ్గి యమరేశ్వరులకు
 మునుకొని చెయ్యెట్టి మ్రొక్కి యిట్లనియె
 నిది యేల నయ్య! మీ కిటువంటిపనులు
 కొడుకక చేయ మీ కూతురఁ గానె

460

470

నై జ గూఢముఁ దాల్చి నరు లందఁ జెఱుఁగ
రాజిల్లి నను గృహరస మొల్కుఁ గాంచి 480

నాకాధిపతులార నలునికి నన్ను
వే కూర్చి పెండ్లి గావించి యీవేశఁ
గన్ను లారఁగఁ జూచి కరుణతో నలుని
సన్ను దీవించి మన్ననఁ జేసి మీరు
వేంచేయరయ్య' నావెఱ పెల్ల మాన్చి
యంచు వేడిన మెచ్చి యతిదయామతిని
ప్రముదితచిత్తులై బలభేది నహ్ని
జముఁడును వరుణుండు సత్వైరంబునను
తమతమరూపముల్ తప్పక తాల్చి
యమరింగఁ గనుపడి రిందఱ కప్పు 490

డాలోన నలుని నొయ్యనఁ జేరి వుష్ప
మాలిక మెడ వ్రేసె మగున పొంగుచును
దివినుండి ఘోషించె దేవదుందుభులు
భువిమీఁదఁ గురిసెను బువ్వలవాస
పాడిరి గంధర్వపతులు మోడమున
నాడిరి యెదుర రింభాదికామినులు
నిర్మతి వాయు కుబేర నీలగళాది
హరిదధీశులు సింహలామరుల్ దివిసి
వాసవాసలయమవరుణులు భువిని

చెలియ! యీధీరుండు సింధుభూనాథుఁ
 డని యిట్లు రాజుల నందఱఁ జూపి
 వనితతో నిషధభూవరుఁ జేరఁ బోయి
 నలరాజు దగ్గఱ నలువు మీఱంగ
 నలునిరూపంబున నలువు రుండఁగను
 బురణించి చూచి యా భూసురుం డవుడు
 సరుదెంచి యేమియు నన కూరకుండె
 నది చూచి దమయంతి యతినలఁ జూచి
 యిది దేవతలమాయ యిందు కేమందు
 నేవురు నిషధేశు లెందైనఁ గలరె
 యీవట్టివేషంబు లేల వీరలకు
 నక్కటా యే నొల్ల నని పల్కుచుండ
 తక్కిక యిటు సేయఁ దగునె వీలకు
 తమనంటివారికిఁ దగుదుచే యేచు
 తమకులాంగనల నెంతటిసూపుదాన
 కరుణ యింతయు లేక కటకటా వీరు
 సరసత నామీదఁ జలపోరఁ దగునె
 యనుచు పల్లకి డిగ్గి యమరేశ్వరులకు
 మునుకొని చెయ్యెట్టి మ్రొక్కి యిట్లనియె
 నిది యేల నయ్య! మీ కిటువంటిపనులు
 కొడుకక చేయ మీ కూతురఁ గానె

460

470

నైజ గూఢముఁ దాల్చి నరు లందఁ జెఱుఁగ
రాజిల్లి నను గృహరస మొల్కుఁ గాంచి 480

నాకాధిపతులార నలునికి నన్ను
వే కూర్చి పెండ్లి గావించి యీవేళఁ
గన్ను లారఁగఁ జూచి కరుణతో నలుని
నన్ను దీవించి మన్ననఁ జేసి మీరు
వేంచేయరయ్య' నావెఱ పెల్ల మాన్చి
యంచు వేడిన మెచ్చి యతిదయామతిని
ప్రముదితచిత్తులై బలభేది నహ్ని
జముఁడును వరుణుండు సత్వరంబునను
తమతమ హాపముల్ తప్పక తాల్చి
యమరంగఁ గనుపడి రిందఱ కప్పు 490

దాలోన నలుని నొయ్యనఁ జేరి వుష్ప
మాలిక మెడ వ్రేసె మగున పొంగుచును
దివినుండి ఘోషించె దేవదుంధుభులు
భువిమీఁదఁ గురిసెను బువ్వలవాన
పాడిరి గంధర్వపతులు మోడమున
నాడిరి యెదుర రింభాదికామినులు
నిర్మతి వాయు కుబేర నీలగళాది
హరిదధీశులు సింహలామదుల్ దివిని
వానవానలయమవరుణులు భువిని

వాసి కెక్కిననలావనినాథుఁ బొగడి 500
 రలఘుసన్నక్తి భీమాననీశ్వరుఁడు
 నలుని గీర్తించె నున్నతి మీఱ నవుడు
 వెలయంగ దేశాధిపతు లెల్ల వచ్చి
 నలమహీశ్వరునకు సయముగా మొక్కి
 పాలుపొందఁ నమహరంబుల కేగి రంత
 నలరుచు దమయంతి నాత్మలో నెన్ని
 పాకశాసనుఁడు దిక్పాలులతో వచ్చి
 చేకొని నలరాజుశేఖరు నవుడు

గుచ్చి కాగిటఁ జేర్చి కువలయాధీశ! 510
 యచ్చుగా నీవు మాయాపుండ విలను
 చిరభక్తితో నీవు నేయు జన్నంబు
 కరుణ మీఱఁగ నేను గొనువాఁడ
 మఱువకు మామీఁద మక్కువ లనుచు
 ధరణీతలంబు నెంతయుఁ జిహికాల
 మనురక్తఁ బాలింపు మని యానతిచ్చె
 ననలుఁ డంతట వచ్చి యవసీతలేశ!
 నీవు న న్నయ్యెడ నెమ్మిఁ బ్రార్థింప
 నావంక నిలిచెది నని వరిం బిచ్చె
 జముఁ డంత నే తెంచి జననాథచంద్ర!
 రమణ నీ వెంతధర్మము నేయఁ దలఁతు 520

వారూఢి నే నిత్తు నని వరం బిచ్చె
 నైర్మతి యట నచ్చి నరలోకనాథ!
 నిరుపమశౌర్యంబు నీతోర్మికొలఁది
 నరయంగ నే నిత్తు నని నాం బిచ్చె
 పరుణుఁ డంతట వచ్చి నసుధాతలేంద్ర !
 చిరకాల మేలు మీక్షితి నంచుఁ బలికె
 వాయుదేవుఁడు నచ్చి నసుధేశ! నీకు
 నాయతగతి వేగ నుబ్బు నీ కనియె
 ధనపతి వచ్చి యోధరణేశ! నీవు
 ధన మొత్తఁ గోరినఁ నా నిత్తు ననియె
 మృదుఁ డరుదెంచి యోమేదినీనాథ!
 యడిగినమహి నిత్తు నని వరం బిచ్చె
 నప్పుడు ముద మంది యన్నహీశ్వరుఁడు
 తప్పక వారికి దండముల్ వెట్టి
 వినుతింప వారలు వినువీధి కెగసి
 జనిరి వేగమున నిర్జరలోకమునకు
 నల్లుని గూతురు నటఁ దోడుకొనుచు
 మ్లొన నగరికి మేదినీశ్వరుఁడు
 తిర మైనపెండ్లి పందిలి కేగుదెంచి
 కర మొప్ప నపరత్నఖచిత మైనట్టి
 బంగారుపీటలపై పథూపరుల

530

540

సంకస లటు నిల్పి హారతు లొసంగ
 నననసురాంగన లతివేడ్కతోడ
 ధవళముల్ పాడంగ దండివాద్యములు
 పటహధ్వనులు నభోభాగంబు నిండఁ
 దటుకున భేరీమృదంగగంభీర
 రవమున ధారాధరములు ఘోషిల్లఁ
 గవఁగూడి నందిమాగధులు గీర్తింప
 సంకతిగా నాగసరములు పాడ
 సంగీతవాద్యఘోషంబులు సలుఁగ

559

బూరగల్ గంనుకొమ్మలు కాహళిములు
 బోరుక్కిల్లుటను నంబుధు లెల్లఁ గల్గ
 వేత్త లై హోమముల్ వేల్పించి భూను
 రోత్తిము లక్షత లొసఁగి దీపింప
 నెలమి వారాంగనల్ నృత్తముల్ సలుప
 చెలఁగి పుణ్యస్త్రీలు సేసలు నల్లి
 పలుతెఱంగులను శోభనములు పాడ
 చెలువందఁ బెద్ద లాశీర్వాద మొసంగ
 తరలాయతాక్షిని దమయంతి నవుడు
 నరపతి నలరాజునకు ధార వోసె
 హరుఁడు పార్వతియును సమరినయట్లు
 నరసిజాక్షుఁడు రమాజలజాక్షియట్లు

560

సరసిజాసనుఁడును శారదయల్లు
 నటి శశాంకుఁడు రోహిణీదేవియల్లు
 క్షీతిధరాహితుఁడు శచీదేవియల్లు
 అతివిధ రవియు ఛాయాదేవియల్లు
 తిలకించి రట పెండ్లదినములు గడసి
 వలనొప్పు బెండ్లిక వచ్చినవారి
 భోజనంబులఁ దృప్తి బొందించి మిగుల
 రాజిల్లునవహేమరజితాంబరములఁ
 వనరుభూషణములఁ దనిపి నీహస్కలిపి
 ఘనలీల వందినూగి ధకవీంద్రులఁ
 చొడవులు నూడలు చొలవస్త్రములు
 తడయక బహుశ్చతతుల కొనంగి
 వేడుక మీఱ నివ్వఁగమునఁ బెండ్లి
 బోడిమి జను లెన్నఁ బాలు పొందఁ జేసి
 నిరుపమానానూననిత్యసంపత్తి
 సురుతరసుఖలీల నుండి రంతటను
 కలకంఠి దమయంతికన్య కామణికి
 వల నొప్ప మును స్వయంవర మనువార్త
 విని కలి నా పాపవిభుఁడు వేవేగ
 తనలోన నతులసంతాపంబు నొంది
 యవుడు పెండ్లాడఁగా నాత్మలోఁ గోరి

570

580

విపరీతబుద్ధులు వివరించుకొనుచుఁ
 దలవెండుకలు వీడఁ ద శ్శర్మిలుచును
 జలజల మని ఘర్జజలబిందు లురలఁ
 బగువున నేతెంచి బలసి దిక్పతులు
 గరుడభేచరయత్ గంధర్వస్థి
 సరిసవిద్యాధాచారిణసాధ్య
 సురయత్ పన్నగుల్ సుట్టును గొలువఁ 590
 గొలు వున్నయింగ్రుని గొబ్బునఁ గదిసి
 బలనైరి! మా కోక్కపని గల దదియు
 వినుము చెప్పెద ధరావిభువాత్మో యొకతె
 వనజాయతాక్షి భావజుమేటిదంతి
 దమయంతి యనియెడుతరలాక్షి గలదు
 క్రమ మొప్ప దానికిఁ గదువేడ్కతోడ
 నరయ స్వయంవర మని వింటి నేడు
 ధరయందు దానిసౌందర్యసంపదకు
 సరి రారు రంభాదిసౌరకామినులు
 తరము గా దాచక్కఁడనము వర్ణింప 600
 సరిగునఁ జని యేను సఖని వరించి
 తిరిగి రానలయు నేతెఱఁగున నైన
 పనిత కెప్పుడు స్వయంవర మొకో యనుచు
 దినము లెంచుక యేను దిరుగు చున్నాఁడ

నేను మీధర్మాన నెరవేరఁ గలిగె
వాడిచేఁ బెండ్లాడి నచ్చెద ననుచుఁ
గడఁగి దుశ్శకునముల్ గనుపింప నిటకు
నడచితీ నటు గాన నావివాహమున
కేకేడు పుట్టునో యెఱుఁగంగ రాదు
నాకేశ ! నీతోడ నయ మలరంగ
నిలిచి మా టాడంగ నేను నా మనసు
కొలుపదు నీ కేమికోపమో యెఱుఁగఁ

610

కర మర్థి దమయంతికన్నియ నిటకు
వరియించి తెన్ను నో వాసవ! నాకుఁ
గరుణతో నొకయుపకారంబు నేయు
మరసి నుకేశ! నీ కది విన్నవింతు
సందనవనములో నలినాక్షిఁ గూడి
పొందిక రలకేళి భోగింప పలయు
ననవుడు దేవేంద్రుఁ డవుడు దిక్పతులఁ
గనుఁగొని నవ్వి యాకలి కిట్లు లనియె
నేటిక మహికిఁ బోయెడు శర్వధంబు
తేటతెల్లంబుగాఁ దెలిపెడ నోయి
యాదమయఁతీస్వయంవరక్రమము
నాదిని విని యీహుతాశెన శమన
వరుణులఁ గూడి నే వసుధకు డిగ్గ

620

గజితచిత్తం బెన్నిగతులనో యరయ
 మమ్మెల్లఁ దంపులమాటుగా నెన్ని
 సన్నతి నలుఁ బ్రాణసఖుగా వరించెఁ
 గావున నానలఁ గడఁజేసి మరల
 దేవలోకమున కేతెంచితి మీవు
 పాలు పొంద నట కేలఁ బోయెన వసినఁ
 గలఁగి వితర్కించి కలిపురుషుండు
 మొగమునఁ జేవురు మురువు నటింప
 భుగ భుగ సిగిడి నిప్పులపొగ లెగయ
 దొట బొట చెమటలు సోన లై కురియ
 తటతట మని నొమ్ము తిడఁబడు చుండ
 కటకటా యని యాడు గజచి కన్నులను
 దొట దొట నిప్పులు దొఱఁగ హుమ్మనుచు
 కాలాగ్నిరుద్రుడో కాలభైరవుడో
 కాలసూర్యుడో లయకాలుడో యనఁగ
 గట్టించి భీషణాకారుఁ డై యవుడు
 నిర్జరుల్ వణకంగ నిలిచి యిట్లనియె
 నిన్నాళ్లనుండి యాయెలనాగఁ గోరి
 యున్న నే నుండంగ నూరక తాను
 నన్నుఁ గాదని వచ్చి నలుఁ డెంతవాడు
 క్రన్నన నాయంతిఁ గైకొని పోవ

630

640

నాకేశ! నీ వేగునాఁ డొక్కమాట
 నాకుఁ జెప్పక పోన న్యాయమా నీకుఁ
 బోయినవా రెల్లఁ బొలఁత వరించి
 యీయెడ కేతేర క్లుప్త వచ్చితి
 సరులలో సురలమాసముఁ గోలుపుచ్చి
 వరియింప నచ్చినవాఁడా నలుండు
 అమరులు వచ్చినా రని తాను బోక
 దమయంతి నరియింపఁ దా నెంత ఘనుఁడో
 మంచి దందుల కేమి మదిరాక్షిఁ గూడి
 యెంచి తాఁ గాపురం బెల్లు చేసెడినో
 చూచెద ననవుడు సురరాజు వలికె
 భూచక్ర మెల్ల నేర్పున విష్ణుచక్ర
 మెలమితోఁ బని నేయ నేలెడుబలియుఁ
 డిల వానిసత్య మీరేడులోకముల
 నానూఢి నెంతయు నాక్రమించినది
 యారాజవరునిపై నలుగంగ వలదు
 మహిలోన నతఁడు సామాన్యుండు కాఁడు
 మిహిరకులగ్రాణి మేదినీశ్వరుఁడు
 సంతత శ్రీమూర్తి సరసనీక్తిర్తి
 మంతుండు నాచారవంతుండు ఘనుఁడు
 వానిసత్య మెఱింగి వచ్చితి మిటకు

650

660

నానరనాయకుం డవనిలోపలను
 నీకు సాధ్యుండు గాఁడు నీ కసాధ్యుండె
 యోకలిరాజ! నీ స్వారక యింక
 కోపంబు వానిపైఁ గూడ దామాట
 పాపంబు వచ్చు సీపని నేయఁ గూడ
 దన విని మతియు రొగ్రాకారుఁ డగుచు
 నసిమిషపతితోడ ననియె నాతండు
 కి నలి యీ రేడులోకముల నాకన్న
 ఘనుఁ డెవ్వఁ డున్నాఁడు కంటివే నీవు
 వెరి నొప్ప నాపేరు విన్నమాత్రమున
 హరిహరబ్రహ్మదులంతిటివారు
 వెఱచి చుట్టను రాక వెఱచి యుండుదురు
 గిరుడ ఫేచరి యక్ష గంధర్వ ఖచర
 వరు లైన నామాయ వర్జింప లేరు
 సురనాథ! నానేర్పుఁ జూచెడి వింక
 నలుఁ డసియెడియొకనగుఁడు నాయొద్ది
 నిలచి యుండునె చూడు నీవు మెచ్చెదవు
 డమయఁతి నాచేతఁ దాఁ బడుపాటు
 రమణి యెవ్వతె పడు రాజ్యంబులోన
 నేను గోరినయట్టివనితను వచ్చి
 తాను గైకొని పోవఁ దా నెంతఘనుఁడో

670

680

వానితోఁ జలపోరి వాని నేఁ బట్టి
 పూని జూదం బాడ బుద్ధిఁ బుట్టించి 690
 మాయలు నేసి యామహి నెడఁ బాపి
 పాయక పై నున్నబట్ట పోఁ జేసి
 గారించి యిల గోఁచిగానిఁ గావించి
 యారణ్యభూముల నలయంగఁ జేసి
 మానిని నెడఁ బాపి మనసు నొప్పించి
 దీనత నొందించి తెలివిఁ దప్పించి
 నూఱురూపము చేసి మహామఁ దప్పించి
 గారించి యమితదుఃఖముల నొందించి
 కుండ గోకరిఁ జేసి కులయేశులకు
 నండి పెట్టఁగఁ జేసి వాని నీరీతి 700

చీకాకుపడ మాయ నేయక యున్న
 నాకేశ! వినుము నే నలునికి బంట
 నాదుఁ దర్కింపఁగా నందాఁకఁ గలిని
 గాఁ డని యీరీతిగా మహాప్రతిసఁ
 బలికి యింద్రునితోడ పరువున నపుడు
 నిలచిన చోటను నిలువంగలేక
 ప్రాకటంబుగ విదర్భపురంబుఁ జొచ్చి
 యాకోపమున నిషధాధీశుఁ డైన
 నలరాజుచంద్రుని నయముగాఁ జూచి

కలి యోతమాత్రమఁ గదియఁ బో వెఱచి 710

యాతని సత్వంబు నాతనిశౌచ

మాతనియాకార మంతయఁ దెలిసి

కుతలఱిఫని జేరఁ గూడ దటంచు

నతఁ డెందఁ దిరిగిన నది యెల్లఁ గనుచు

స్కంధిక్కడఁ గూడి యందంద తిరిగి

కక్కసపడుచు శోకమఁ జెందు చుండు

సంతటఁ గొన్నినా స్థిరిగిన నలుఁడు

సంతసంబున భీమజననాఘఁ గాంచి

యికి మాఘరంబున కేగింగివలయు

నకిలంకి! నీవుఁ ట్టి సఁకింఘ మసిన 720

నటువలె జేయుదు మవనీశతలక!

కుటిలకుంతలఁ దోడుకొని పోవ కిచ్చట

నుండు మన్నను మీర లుందుగే యనుచు

వెండియఁ బలికి భూవిభుఁడు కుమారి

నాయెడఁ బొడఁ గాంచి యంత నిట్లనియె

నోయవ్వు! నీమగఁ డొగిఁ బురింబునకుఁ

బోవలె ననె నీవు పోయి రి మ్మనిన

వావిరి దమయంతి వగుచుచు నెవుడు

తల్లియొద్దికు వచ్చి తనమానసమునఁ

దల్లడించుచుఁ బల్కెఁ డండ్రి న న్నివుడు 730

తనయల్లుఁ డూరికఁ దర్లిపోఁ దలఁచి
నను వెంట సంఘమన్నఁ డదిగాన
నాతనివెనువెంట సంఘదు ననుచు
నాతోడ నెఱిగించినఁడె యోయన్!
యనవుడు తనపుత్రి నలివ కఱగిటచు
నునిచి హా యని యేడ్చి యో యన్!
నను బాసి పోయెదె నాముద్గులాడి!
యని తల్లి పుత్రియు నందఁడ యేడ్వ
డమయంతిదాదులు దాసజనంబు

గుమిగుడి యంటున కో యని యేడ్వఁ 740

జనుడెంచి భీమభూజననాయకుండు
తనపుత్రి నూరార్చి తనయింతి దెలిపి
దాదుల వారించి డమయంతిఁ జూచి
యాదరంబునఁ బల్కె నది యేమె శల్లి!
యేల యేడ్చెనవు నీ కేమిటఁ గొడువ
లాలిశసౌందర్యలక్షణాహ్వాయుఁడు
ఇల నేడుదీవుల నేలెడురాజు
నలరాజచంద్రుండు నరలోకనాథుఁ
డట్టిభూనాయకుఁ డతివరో! నిన్ను
నెట్టనఁ జేపట్టె నీ కేల వగవ
నరలోకనుతూఁ డై నలచక్రవర్తి

యరయ నీవలన నా కల్లుఁడై యొప్పె
 పెక్కుకాలము నాకు బిడ్డలు లేక
 ఘక్కువ నిను గాంచి మాన్యండ నైతి
 సురనాయకుల నేడ చూడంగఁ గలిగెఁ
 గర మొప్పుఁ జిరక్తి గలుగుటఁ జేసి
 ఇందీవరాక్షి! నీ విందుచు నందుఁ
 బొందుగా వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండు
 మమ్మరో! నీయన్న నంపుదు వెంట
 నమ్మదంబునఁ బోయి చనుదెమ్ము నీవు
 నునమున దుఃఖంబు మాను మోయమ్మ!
 నినుఁ జూడ కెన్నాళ్లు నిర్వహించుదు నె
 పెనుపొంద వెంటనే పిలువ నంపింతు
 నని బుజ్జగించుచు నాదరబుద్ధిఁ
 దనవు_త్తి) నలునగుఁ నగ నొప్పగించి
 తనయకు నరణంబు తనియంగ నిచ్చి
 పోయి ర మ్మని పల్కఁ బొలఁత శోకమును
 బాయక తమతల్లిపదముల వ్రాల
 గుచ్చి గాఁగిటఁ జేర్చి కోర్కి దీవించి
 చెచ్చెర బుద్ధులు సెప్పంగఁ దొడఁగె
 మతితోడ గురుభక్తి మాన కెల్లవుడు
 సతతపతి ప్రతాచర్యల విడకు

760

770

పతిమాట నడుచుచుఁ బరిచర్య నేసి
పతిని శ్రీపతిఁగాఁగ భావింపు మమ్మ!
వసుమతి మనసరివారలలోనఁ
బొనఁగ సత్కీర్తులఁ బుట్టింపు మమ్మ!
మదిరాక్షి చెలువంద మనవంశమునకు
వదలక మఱియొకవన్నె దే వమ్మ!
కునుమకోమలి! బంధుకోటి క్రింప
వసుమతీశుఁడు మెచ్చ వర్తింపు మమ్మ!

780

నరసత నాథుండు చనువిచ్చునపుడు
నరిమురిఁ బలుమాట లాడకు మమ్మ!
యని ముద్దు వెట్టి చయ్యన బుద్ధి సెప్పి
మునుకొని మోమున మోమును జేర్చి
నాయమ్మ! నాకూన! నాముద్దుచిలుక!
పోయి ర వ్వునపుడు పోయి తండ్రికిని
మ్రొక్కిన దీవించి మొగి బుద్ధి సెప్పి
గ్రక్కున నవరిత్నఖచిత మాళిబిక
లోలోన నీరేజిలోచన నునుప

నాలోన నలుఁ డొక్కయరదంబు నెక్కి
మామను వీడ్కొని మగువయుఁ దాను
ప్రేమతో దమనుండు వెంబడి రాఁగ
కరిరధ్యభటఘోటకంబులు గొలువ

790

వరుస ముప్పదిరెండు వాద్యముల్ మోయి
వారక భటులు కైవారంబు నేయ
వారకామిను లిరువంకల నాడఁ

జేరి పుణ్యాంగనల్ నేసలు సల్ల
ధారుణీసురులు బాంధవులు క్రింప
దివినుండి దేవతల్ దీవించు చుండ

నవనిఁ బువ్వులవాన లంతటఁ గురియ

800

మనుజేంద్రుఁ డిటువంటిమహిమ శోభిల్లి

జనుదేర నప్పుడు సంభ్రమం బెసఁగఁ

పురమువా రెల్ల రుప్పొంగుదుఁ గూడి

పరునఁగో నెదురుగా వచ్చి వీక్షింప

పరివారజనములు భక్తి నేవించ

నరపతి తనపట్టణముఁ బ్రవేశింపఁ

బురసతీజనము లప్పుడు నేడ్క లలర

గురుతరప్రీతిచే గుంచలు గూడి

దమయంతిఁ గనుఁగొని తమలోనె తాము

ప్రమద మెల్లర్పఁగాఁ బలికి రిట్లనుచు

810

నీమానినీమణి నిదె చూడరమ్మ!

రామాభిరామ నిర్భరపుణ్యనీమ

నీమ కా దిది మంచి చెలు నైనలేమ

లేమ కా దిది మంచి లేమావికొమ్మ

కొమ్మ గా దిది మంచి కులుకుకెందమ్మ
 తమ్మ గా దిది మంచి తావిపూలతిక
 లతిక గా దిది మంచి లావణ్యప్రతిమ
 ప్రతిమ గా దిది ఐష్వర్యానుచితము
 దంతి గా దిది రతి తగి మెచ్చుకాంత
 కాంత గా దిది నీటు గలభోగికన్నె
 కన్నె గా దిది మెచ్చు కనకంబు దిన్నె
 తిన్నె గా దిది తావి తేటపన్నెరు
 నీరు గా దిది చిన్ని నెలరాజుతీరు
 తీరు గా దవ్వు యీ దేవిలావణ్య
 మంశయు వర్ణంప సలవియే మనకు
 వింతగా నని యిట్లు వేషధంబులను
 విచరింప నలమహీవిభుఁ డివ్వీధమునఁ
 దనరారు శుభముహూర్తంబునఁ దనరు
 నగరుఁ బ్రవేశించె నాతీయఁ దాను
 జగతీశులును మహాదనులు బాంధవులు
 హితులు మంత్రులు ఐరోహితులును దదను
 మతి నేగి రట తమమండరంబులకు
 అంతట డమనాఖ్యుఁ డామహీశునకు
 సంతసంబున మ్రొక్కి జననాథ! యేను
 పాలుపొంద నూరికిఁ బోయి వచ్చెదను

82()

83()

కలకంఠిదమయంతి కన్యకామణికి
 వయసు మిక్కిలి లేదు వసుధాతలేశ !
 దయ నేలుకొమ్ము బిత్తరిని మ మ్మెంచి
 యని విన్నపము నేసి యా దమయంతి
 గనుగొని మది బుద్ధి గలిగి భూవిభుని 840
 మర్తంబు లెఱిగి సమ్మతి భక్తి వెలయ
 నర్పిలి నడువుము నయముతో నీవు
 అరయంగ నూరికి నరిగెద ననినఁ
 దరళాక్షి తనయన్నఁ దప్పక చూచి
 కన్నులఁ గురుబాష్పకణములు దొఱఁగ
 నిన్నాళ్ల వలె నుండ కింక బుద్ధి గలిగి
 మన్ననఁ బ్రజలెల్ల మహి మెచ్చి పొగడ
 నన్ని కార్యంబుల నరసి సద్భక్తిఁ
 దల్లిదండ్రులమాట దాటక రాజ్య
 మెల్ల నేలుము ప్రజ లెవ సంతస్లి 850
 మెచ్చుకీర్తులచేత మెలఁగు మోయన్న!
 విచ్చేయు మనుడు వేవేగంబె యతఁడు
 తనబలంబులు గొల్వఁ దనవారి కిరిగి
 తనతండ్రిఁ గూడి భూతల మేలు చుండె
 నంతట నిషధేశుఁ డా దమయంతి

సంతసంబునఁ గూడి సరసులయందుఁ

గేళీవనములందుఁ గృతకాద్రులందు

మేలిమిపాదలందు మేడలయందు

నిరుపమానవిభూతి నిరతంబు నిల్లు

సురతభాసురకేళి సొక్కి సోలుచును

860

శ్రీరామచంద్రనిరీతి సంప్రీతి

ధారుణీచక్రంబుఁ దగ నేలు చుండె

నని యిల్లు పృషదశ్వుఁ డాధర్మజునకుఁ

బెనుపొంద మున్ను తా విన్నమార్గమున

వరుసతో నలచక్రవర్తిచరిత్ర

సరసులు మెచ్చ విస్తారంబు గాఁగ

విచిత్రవాక్యంబుల వెలయంగఁ జెప్పి

ననుచు వాధూలగోత్రాభిచంద్రుడు

చిరక్తివంతుఁ డాశ్రీతకల్పతరువు

కరుణాపయోనిధి కందాశదొడ్డ

870

యాచార్యునకు శిష్యుఁ డైనట్టివైష్ణ

వాచారతత్పరుఁ డతిదయాపరుఁడు

పాలుపు మీఱినచక్రపురివిహారుండు

వలనొప్ప నతనికి వరకుమారుండు

అకలంకమానసుం డమితఘ్నఘ్నండు
 సకలనైషవచాదసంసేవకుండు
 రంగనామాత్యుండు రాజపూజితుండు
 సంగీతసాహిత్యసత్కళావిదుండు
 సరససత్కవిసరసదూభషణుండు
 అరయంగ నాతని కనుగుసోదరుండు
 తనరిన యంధ్రవిద్యాప్రవీణుండు
 జనలోకవిదితుండు సజ్జనహితుండు
 తిరువేంగళార్యుండు ధీరాగ్రగణ్యుఁ
 డరయ నాతనిపుత్తుఁ డ్భగంభకుఁ
 డమలనూననుఁడ విద్యావిశారదుఁడ
 రమణ నే వరకవి రాఘవాహ్వయుఁడ
 నరిహరి ఘటికాద్రినాథునిపేరఁ
 బరువడి నే నాంధ్రభాషలఁ జెలియ
 నవని శ్రీహరిదాసు లైనట్టి సరస
 కవుల సత్కృప నాకుఁ గలుగుటఁ జేసి
 యీ నలకథయందు నిది పూర్వభాగ
 మేను రచించితి నీచరిత్రంబు
 నెవ్వరు చదివిన నెవ్వరు వినిన

880

890

నెవ్వరు వ్రాసిన నీశుని కరుణ
 నాయురారోగ్యంబు లై శ్వర్యములను
 బాయకుండగఁ బుత్త్రిషాత్రసంపదల
 నాచంద్రతారార్కు లై యుందు రెలమి
 భూచక్రమున మఱి పూజతు లగుచు

898

పూర్వభాగము సంపూర్ణము.

తృతీయాశ్వాసము.

ఉత్తరభాగము.

శ్రీకరచారిత్ర! శృంగారగాత్ర!
 పాకశాసనవేద్య! భవరోగవైద్య!
 చిరపుణ్యకీర్తి! యాశ్రితమతకీర్తి!
 కరుణానివేశ! శ్రీఘటికాద్రివాస!
 యవధరింపుము పాండవాగ్రతనూజః
 డవిరలమతితోడ నాదనుయంతి
 పరిణయక్రమ మెల్ల భక్తి శోభిల్ల
 సరిమురి విని విస్తయానందుఁ డగుచు
 కరములు ముకుళించి ఘనయోగిచంద్ర!
 యెఱింగింపు మటుమీఁది వృత్తాంశ మెల్ల
 ననవుడు బృహదశ్వః డారాజఁ జూచి
 విను మని వేడ్కతో వివరింపఁ దొడఁగె
 సంతటఁ గొన్నాళ్ల కానమయంతి
 కాంతాలలామంబు గర్భంబుఁ దాల్చు
 బరివూర్ణ సోముని బడలించుమోము
 దొరకొని వేగుచంద్రునిరీతి నుండె

ననవిల్తువూచెం డ్లనం దగుచనుల
 మొనల నల్లనినర్థములు గానుపించె
 మృదుబింబముల వన్నె మెచ్చనిమోవి
 కదిసిన మలినంబు గప్పిన ట్లుండె
 బడిలికల్ మేనునఁ బర్వె సందంద
 నడుము మందం బాయె నాభి గన్నడియె
 సవరణ సల్లవూసలపేరువోలె
 నవిరళం బగుచు నూగారు నూపశ్చైః
 గలికిచూపులఁ జంద్రికల్ పర్వె సనఁగ
 పలచఁబాతెను గండచాలికాయుగళ
 మలివేణి ముఖచంద్రుఁ డమృతంశరసము
 చిలుకుచందంబునఁ జిట్టము లెసఁగ
 గగనభాగంబు నాకార మై యొప్పు
 పగిదిఁ గోదీఁగె చూపిల్చె నానాఁలుఁ
 బాలు పొంద నవమాసములు పూర్ణ మైన
 సలర సమస్తగ్రహంబులు వరుసఁ
 దప్పక తమతమతావుల నుండ
 నప్పుణ్యులగ్నంబునందు నయ్యంతి
 మరునిభుం డైనకుమారునిఁ గనియెఁ
 బురుహూతనమునిఁ దత్పుత్తునిఁ జూచి
 గురుతరమతి తనకులగురు నైన

20

30

గురువు వసిష్ఠుని గోరి రప్పించి
 ధారుణసురుల శాంధవుల నాగరులఁ
 గూరిమి నందఱఁ గూడ రప్పించి
 యంతట గురునాథుననుమతంబునను
 సంతోషచిత్తుఁడై జాతకర్తంబు
 నలరంగఁ జేయించె నపుడు పుష్కరినకుఁ
 జెలువు మీఱఁగ నిర్ద్రసేనాహ్వయంబు
 నొనరంగఁ బెట్టి పుష్కరిశ్శవం బెల్ల
 ననురిక్తిఁ జేయించె నపుడు భూసురుల
 కాదిభూదానకన్యాదానములను

40

గోదానములఁ జేసి కుతుకం బెల్లర్పఁ
 దక్కినవారి కందఱ కభీష్టముల
 మక్కువ నొసఁగి యిచ్చుహి నేలు చుండె
 అది యెల్లఁ గనుఁగొని యాకలిపురుషుఁ
 డెడలోనఁ జింతాసమేతుఁడై యపుడు
 దమయంతితోఁ గూడ ధారుణేశ్వరుఁడు
 కొమరుని బడసి యీకుంభిని నెల్ల
 నేలుచున్నాఁడు నే నిట వచ్చి యెంత
 కాల మాయెను ఇంశిఘనుఁ డౌట యెఱుఁగ
 నెఱిగిన నే నేల యిందు వచ్చెనను
 హరిహరబ్రహ్మను లంతటివారి

50

నామాయఁ బడనైతు నరులు నా కెంత
 యేమిసేయుదు సింక యేనిచారంబు
 కొమరువల్లును బెడ్డకోమటివలెను
 దేమలక వెనువెంటఁ దిరుగఁ బోయెదను
 వనజాక్షికిని స్వయంవర మన్నమాట
 విని దాని వరియింతు వేవేగ ననుచు
 పురుహూతుకడ కేల పోయి చెప్పితిని
 సురినాయకుఁడు మున్ను నుదతిని గోరి
 పోతిమి నీ వేల పోయెద వనుచు
 నాకోడ నశఁ జేల నవ్వుచు బెప్పుఁ
 గోపించి యప్పు డా కుధరాఱితోడ
 నేపునఁ జలపట్టి యేగతి నైసఁ
 గలఁచి గారించెదఁ గాక నే ననుచు
 నలుదెఱంగుల నేల పంత మాడితిని
 పురుహూతుఁ డప్పుడే పోవ ద్దటంచు
 సరసతఁ బలుమాఱు చాటించి చెప్పె
 వీరతఁ నామాట వినక వచ్చితిని
 నాకేశుఁ డేమని నవ్వునో యెఱుంగ
 నితఁ డనాచారంబు లెన్నఁడు చేయు
 సతివేగ నే నెప్పు డంటఁ బోయెదను
 తనవల్లఁ బొసఁగని తప్పులు గలవె

(6)

(7)

యని యని తలపోసి యంతలో రోసి
 యింత కాలము గాచి యింక నేను బోవ
 పంతంబు గాది దేవుల నైన
 జేరి యాప్రతి నే జెల్లింప కున్న
 నారయ నన్న గా దండ్రు లోకమల
 నని యిల్లు మదిలోన నందంద తలచు
 చును గాచి యుండె నశుద్ధి గోరుచును
 సంతటఁ గొన్నాళ్ల కాదమయంతి
 కాంతాలలామంబు గిర్భంబుఁ దాల్చి
 సానఁ బట్టినమరుశరమో యనంగ
 మానుగా నొక్కకుమారుని గనియె
 ధరణీశుఁ డిప్పుడు తన తనూభవకు
 సరుదారి జాతకర్తాదుల నెల్ల
 నేత్రోత్సవంబుగా నిఖిలంబుఁ దీర్చి
 వుత్త్రోకోత్సవ మిట్లు బుధు లెన్న నడపి
 చెన్ను మీఱఁగ నింద్రసేనాహ్వయంబు
 కిన్నియ కిడె ధరాకాంతుఁడు వేడ్క
 నట నశ్వమేధాధియజ్ఞమఁ నేసి
 కుటిలుల నడచి సద్గుణుల రక్షించి
 యాచారవంతుఁడై యతిభిర్నబుద్ధి
 భూచక్ర మెల్ల నేర్పున నేలు చుండె

80

90

100

నామాట్కి దైవారి యట నొకనాఁడు
 వేనూలు దా శౌచవిధి నల్పునపుడు
 మడిమ నొకించుకమాత్రంబు నీలుఁ
 దిడియక పొడి యున్న ధర్మేశ్వరుండు
 ముదమున నది దెల్లముగ నిరీక్షించి
 యనయుఁడై శసక్త్యా మంత యీజేరె
 నని పొంగి శసదు మే సంతయుఁ దాచి
 పసివడి సూక్ష్మరూపము ధరించి

యొడలున భార మై యుండక యెప్పు
 డురుగక యచ్చోట నూతగా నిలిచె
 అది గానలేఁ డయ్యె నవసీశ్వరుండు
 విదితసత్కర్తముల్ వేగ తీర్పుచును
 నిర్మలచిత్తుఁడై నెలఁతయుఁ దాను
 ధర్మంబు నప్పక ధర నేలు చుండి
 యొకనాఁడు నలవిధుండు తాహి యగుచు
 నకలంకరత్న సింహాననసీమ
 నిరుగడ హితపురోహితమంత్రవంశ
 గురులు గొల్వఁగ నిండుకొలు పున్న వేశ
 కలి తన రూపంబు కఠినరూపంబు

గలయొకబోయ యై కనువట్టె నపుడు
 కులుచవెంట్రుకలపైఁ గుల్లాయిఁ బెట్టి

గఱుతుగాఁ జగురుటాకులు గొన్ని పట్టి
 నాకైకు ముదుగుమీసముల నుల్లుచును
 బోరనఁ జనుదెంచి భూనాథుఁ గాంచి
 చెలు వంగ మింటికి నె య్యెట్లే మ్రొక్కి
 ముఱకలఁ దనజాతిమాటల ననియె
 విను సామి నా చిన్నవిన్నపం బొకటి
 ఘన మైనదేవర ఘన మైనదొరపు
 మే మున్నచరమాన మృగములు పెక్కు
 సామి కై న గణింప శక్యంబు కాదు
 మన్నుబోతులు మఱి మరపుటేరుగులు
 నున్నలు సింగిముల్ తొలగక యుండు
 లేకిపిల్లలు దుప్పు లేనూఱుకోల్లు
 కూడి మిన్నలఁ దాకుఁ గుప్పించి దాటి
 పింగులు నదులవెంబడి ద్రవ్వించుండు
 గుండేటిఁ గుంఠాలు కుప్పించి దాటు
 నెలుఁగులు చీమల నెగి చీల్చు బుట్ట
 బిఁముల గుహలందు బెబ్బులల్ చిఱుత
 ఘలులు గోండ్రిలుచుండు భూరుహగ్రముల
 బెళిగువ్వలును గండభేరుండములును
 లావుకల్ చీలుకలు లకుముకల్ జిలుగు
 పావురంబులు సాళువవుడేగగుములు

130

140

పాలు పొందు బహుమృగంబులు ఖగంబులును
 గల పిట్లు మే మున్న కాంతారభూమి
 నా వింత లన్ని యే మని విన్నవెందు
 భావించి కన్నులపండువు గాఁగి
 మేటిఘోటక మెక్కి మృగయులతోడ
 వేట లాడఁగి మీరు వేంచేయవలయు
 ననపుడు మోదించి యాత్మ నాహించి
 యొనరంగ వానికి నుడుగర లిచ్చి
 యరుగుము శేషటి కాలాగె మేము
 అరుదెంచెదము వేట లాడంగ ననిన
 విని బోయవాఁ డంత వేవేగఁ గదలి
 చని పురి వెడలి యిచ్చ సదృశ్యఁ డయ్యె
 మనుజేంద్రుఁ డంతట మంత్రిని గూచి
 యనురక్తితో వేట లాడంగ నలయు
 మనము శేషటికి సమ్మదము దైవార
 నని పల్కు చుండఁగా నంతలోపలను
 విపులతేజము మాని వెనఁ గప్పు మీఱి
 యపరభాగంబున నగుండు గ్రంథ
 జగతీశ్వరుఁడు కొల్వొ సాలించి లేచి
 సగరిలోపలి కేగె నయమార్గమునను
 నలికేగి యంతలో నాల్గు దిక్కులను

150

160

బలు వైశచీకటుల్ పర్వే నందంద
 కలువలు వికసించె గమలముల్ మొగిచె
 దళతళ వినునీధి దారలు పొడమె
 సంతఁ జంద్రోదయం బైన నిద్ధాత్రి
 నెంతయు వెన్నెల లెసఁగె నా పిదపఁ
 గమలబాంధవుఁడు నిక్కముగ నీ దిశకు
 సమరంగ నిదే వచ్చు నని పల్క వచ్చు 170
 వేఁగువాఁడును బోలె వెలి వేఁగుచుక్క
 బాగుగాఁ బూర్వదిగ్భాగంబునందుఁ
 జూపట్టె సంతలోఁ జుక్కలు మాసె
 నేవు మీఱఁగ పక్షు లెలుఁ గిచ్చి కూసె
 దరిగెఁ గెలీగృహఁతరదీపరుచులు
 పొరిఁ బొరిఁ గుక్కుటంబులు కూయఁ దొణఁగె
 ముద మంది శామరల్ ముఖములు విచ్చేఁ
 బొడలక కల్వగుంపులు చింత నొందె
 పొరిఁ బొరి పాములు పుట్టలఁ జేరె
 దలు చైనభూతముల్ తల సూప వెఱచె 180
 దనరినయింద్రనందనవనంబునను
 ఘనతఁ బూసిన కింకరకంబో యసంగ
 నరుణోదయం బయ్యె సంతలోపలను
 ధరణీసురులజేతఁ దాఁ బూజఁ గొనుచుఁ

దపముల మెచ్చు నెత్తులుల సొచ్చు
 తపనుండు పూర్వభూధర మెక్కె నంత
 సలరాజు మేల్కొని నగరు వెల్వెడలి
 వెలయంగ సంధ్యాదివిధు లొప్పు దీర్చి
 కుంకుమఁ బన్నీరుఁ గూర్చినగంధ
 పంకంబుఁ దనమేస బాగుగా నలఁది
 నలువుగాఁ గస్తూరినామంబుఁ దీర్చి
 చెలఁగుచు విరిసరుల్ సిగ నిండఁ దుటిమి
 బిరుసువన్నెరుమాలుఁ బొందుగాఁ జుట్టి
 సరి లేనిరత్న భూషణములు పెట్టి
 వరుస బంగరువ్రాత వ్రాసినజలుగు
 సరిగెదుప్పటి మొల సరిగునఁ దాల్చి
 పాటించి కన్నులపండువుగాఁగ
 వేట శృంగారింబు వెలయంగ మించి
 యపరిమితోత్సాహుఁ డగుచు నలుండు
 విసినయాత్రాభేరి వేయించె నంత
 నవుడె యీ బ్రహ్మాండ మగలిన ట్లయ్యె
 భూతల మడరె నభోవీధి బెదరె
 భీతిలై గ్రహములు బెగడె భూతములు
 జలధులు గలఁగె నక్షత్రముల్ రాలె
 గులగిరుల్ గదలె దిక్కులు వీలె నవుడు

190

200

శత్రురాజన్యలు నకలంబు డించి
మిత్రుల డించి సమ్మనవారి డించి
హయముల డించి భోగావళి డించి
రియమున వారణరిథముల డించి

210

కొండలు కొండల గురుతరాటవులఁ
గొందలు పట్టిరి గుండెలు జెదిరి
చపలతఁ బ్రజలు మూర్ఖుల నొంది రంత
నపరిమితోత్సాహులై వేటకాంక్ష
కులుచమీసమ్ములు గుఱ్ఱసూపములు
బిరుసైనమేనులు పెద్దపిక్కులును
చిలుకవీనులు నెఱ్ఱజ్వరకన్నులును
గురువిందపూసలఁ గొమ రొప్పు వేర్లు
నెఱిమించఁ దిలకించు నీలిధట్టులును
కులుచకాసెలచెంగుకొనలు బిగించి

220

పట్టుచుంగులు మీఁదఁ బ్రబలి తనర్పఁ
జట్టుకాసెలు నిండ నురియలు చెక్కి
పిడెములు మొలఁ జెక్కి బిరుదుమాష్టిలు
బెడ గొంతువీచుల బిల్లులు కుట్టి
కడిదిమెకంబులు గఱవకయుండఁ
దడబడఁ బామలు తరుమక యుండ
వల నైనబడనికల్ వాకట్టువేర్లు

తలముల్లఁ దిరముగాఁ దాల్చి మేనులకుఁ
దఱచుగా మించుదంతపుబిల్లి నమరు
చిఱుతకాసెలు నలచెంపల నమర

230

వలలబండ్లును పోగువాగుమోకులును
బలువాడి మీఱినవందిబల్లెములు
జగురుకోలలు మేటిచిక్కము లురులు
తెగ నీలిచుబ్బులఁ ద్రిప్పడు త్రాళ్లు
పిగిలిచెండ్లమరినపద్దయ్యాటెలును
జిగివెండికట్లచే జెలఁగుసింగిలు

మెలపుసింగంబులమీఁదను గదియఁ
గలిగినవేటకుక్కలను బంగారు
గొలుసులఁ బట్టించి ఘోరాననములు
గలిగి భయంకరాకారులై వెడలి

240

రంతట నలవసుధాధీశుఁ డధిక
సంతోషమున మణిస్వదనంబందుఁ
దనయుండు మృత్రియుఁ దనకూర్చిసతియుఁ
దనుఁ గొల్వఁగాఁ బ్రమోదంబున నెక్కి
భేరి వేయించెను బృథివి కంపింప
వారక దొర లిరువంకలఁ గొలువ
జనవల్లభుఁడు వేటఁ జనుదెంచె నపుడు
గొనకొని నల్లనికొండలో యనగ

కరమొప్పు సవ్వేటకాంగ్రు వేవేగ
 అరదంబుముందట నందంద రాంగ
 బలుసింగములనైన బాటి పోనీక
 చలమున గుండియల్ జాట గుమ్మెనము
 పులి నైన గవి జొచ్చి పొట్టేలివలెను
 యిలమీనర బడి కుమ్మి యీడ్చి తెచ్చెనము
 మదగజంబుల నైన మదము లడంచి
 పదపడి విడువక పట్టి తెచ్చెనము
 దొరసి మిన్నుల బాటు దుప్పుల నైన
 బిరబిర ఖండించి పెరికి తెచ్చెదము
 హరివరాహంబుల నందంద తిడిమి
 జరిజర గండలు చెండి తెచ్చెదము
 పులుల గాననముల బోనీక చేతి
 బలిమి బల్లెంబులపాలు చేసెదము
 ధరణీశ! యనుచు బంతము లాడుకొనుచు
 నరుగుచో నెదుట నింపయి మాతులుంగ
 భల్లాతకీ పారిభద్ర మధూక
 సల్లక కురువక సాల హింతాల
 బదరి తింత్రిణి బిల్వ పాటలీ క్రముక
 కదలీ వటాశ్వశ్శ ఖమ్మార లుంగ
 వనన పిప్పల నింబ బంధూక సరళ

250

260

ఘనసార తాళ మాకందాక్షతరులు 270

ఘనపదం బంటి చుక్కల రాయు చుండ
గొనకొని ముప్పిరిఁ గొనుచు నేలాది
మల్లి కాదికలతల్ మహిజకుంజముల
నల్లన రవిరశ్మి యడరనియిరుల
నడవిఁ బ్రవేశించి యారాజవిభుఁడు
కడుపడి మేఘముల్ గర్జించినట్లు
ముద మొప్ప శింఠిని మ్రోయించె నపుడు
బెదరె మృగానళి భీతిల్లి కలఁగి
పిలపిల చెవు లెల్ల బిక్కరించుకొని

సొలసి నల్లిక్కులు సూచుచు నుండ 280

పిఁగులకంటెను బెడిద మైనట్టి
కడువాఁడితూపు లొక్కట నలుం డేయఁ
దనువుల నాటిఁ దక్షరించుచును
గొనప్రాణమలఁ దన్నుకొనెడియేనుఁగులు
విలవిలఁ బ్రాణమల్ విడుచుసింగములు
బలునెత్తురులఁ దోగి పడెడుబెబ్బులులు
పడి మెడల్ దెగి నేల వ్రాలుదుప్పులును
బడిబడి పోలేక పడుగండకములు
యరములు దెగి నేల నొరగుదున్నలును
సిరములు దెగి పడుసింగిలీకములు

పలుమాలు గూయుచుఁ బడెనుజింకలును
 దెలియక భయమునఁ ద్రెళ్లునక్కలును
 యవనిపైఁ బడి పొరలాడుపందులును
 తవిలిన పొదలలో దాగుకుండ్రేళ్లు
 లీరీతి మృగముల నేడగించి
 ధారుణీశ్వరుఁ డంత వయఁ దాల్చి నిల్చి
 వేట నాలించిన వేటకాండ్రుడవి
 దాఁటించి మదిఁ దప్పి దారినయట్టి
 ఘనమృగంబులమీఁదఁ గదియుచు భీతిఁ
 గొనఁగ నేవుల నుసికొలిపి బాణములఁ 300
 బదములు ఖండించి పార్శ్వముల్ నఱికి
 రదములు గెడపి కరణులు ద్రుంచి
 నఖములు దునిమి ఖడ్గములు ఛేదించి
 ముఖములు చెక్కి కొమ్ములు నుగ్గు చేసి
 నడుములు నఱికి మార్గంబు గావించి
 తొడలు చెండాడి కుత్తుకలు త్రరించి
 ముక్కులు చెక్కులు మూపులు తలలు
 ప్రక్కలు పిక్కలు బరులును దరలు
 కరములు నురములు గాళ్లును వ్రేళ్లు
 శిరములు పిఱుదులు చెవులు ఫాలమ్ము
 లత్తరి యిది యది యని చెప్పరాక 310

కిత్తులఁ బచ్చడిగాఁ గోసి రట్లు
 తుత్తుము రై రూపు దోపక కలిసి
 నెత్తురుమడుగులు నెఱిఁ దేలి యాడ
 నల లొడ్డి యురు లొడ్డి వాగులు గట్టి
 కలయ మచ్చులు సల్లి కనుమలు గట్టి
 యేజాతివిహగంబు లేరీతిఁ బలుకు
 నా జాడపలుకుల నపుడు పిల్చుచును
 దిరుగుడు త్రాల్చును దెఱఁగొప్పఁ గట్టి
 యురు లొడ్డి జగురుల నునురుగాఁములు
 సాళువంబుల మేటిజక్కవంబులను

320

లాఁన నాడెడలాపుకంబులను
 కముజలఁ జలుకలఁ గ్రొంచఁతులను
 భ్రమయించుపూరేండ్లఁ బాపుంబులను
 బెళగువ్వలను గొంగపిండులు నిట్లు
 పులుఁగుల సన్నిటి బోరనఁ బట్టి
 వేటచాలించి యాపృథివీశుకడకు
 మేటి దంతంబులు మేటిజల్లులును
 కరిశిరంబులలోనిఘనమాత్తకములు
 వరుసతోఁ బునుఁగుజవ్వాదికస్తూరిఁ
 గడువేడ్కఁ గొని తెచ్చి కానుక లియ్యఁ
 దడయక యవియెల్ల దమయంతి కిచ్చి

330

పరఁగంగ వారికి బహుమాన మిచ్చి
మురుపునఁ దనమంత్రిమోము వీక్షించి
తలఁపున నీ వేటతమకంటు కతనఁ
దలకొని మన మెంత డప్పు వచ్చితిమి
యనుచును దనపురి కగుదెంచునెడను
దనరిససన దేవతలు వేడ్కఁ జూచు
బా గైన నిద్దంపు స్ఫటికదర్పణము
లాగున నీలోత్పలంబులచేతఁ

340

దలు చైన కమ్మగెందమ్ములచేత
మెఱుఁగు నీలపుగుండ్ల మెచ్చని తీరు
మెఱయించు మేటితుమ్మెదగుంపుచేత
కర మొప్ప మంచి చెంగల్యలచేతఁ
బైడిఱక్కలు గలపక్షులచేత
వాడిగోరుల గోరువంకలచేత

బలుపుగా నున్నట్టిబకములచేత
నలలితం బగుక్రంచసంఘంబుచేతఁ
గ్రమ మొప్పఁ జక్రవాకంబులచేత
రిమణీయమై తదారావనీరంధ్ర
కలకలశిబ్దసంగత మైనయొక్క
కొలను గనుంగొని కువలయేశ్వరుఁడు
తరుణియుఁ దాను నత్తరిఁ దేరు డిగ్గి

350

కరతలంబున ముంత్రికర మూతఁగొనుచు
 జలజాకరము సొచ్చి జలమూలఁ గ్రోలి
 యలరంగ నచ్చోట నతిచిత్రముగను
 జెలువు మీఱఁగ జగజెంపుగాఁ బ్రబలి
 విలసిల్లునహకారవృక్షంబునీడ
 సరసిజపత్తముల్ సాలంగ నెఱపి
 యొరపుగాఁ దలిరాకు లొనరంగఁబర్చి
 పఱచిన మృదుచారుపానుపుమీఁద
 ధరణీశుఁ డతులమోదంబుతోఁగుతను
 దలఁపున దమయంతి గమయంతితోడలు
 తలగడగాఁ జేసి తగ విశ్రమించి
 గురుతుగా మరునంపుఁ గొనలను వచ్చు
 సుకటి వల్లువగాలి సుడియంగఁ గ్రుచ్చు
 నలశతోఁ గనుమోక్షుసంతలోపును
 గలఁగి యొప్పనికలఁ గసి మేలు కాంచి
 దిగ్గున లేచి నల్దిక్కులు సూచి
 యగ్గలంబుగ భీతి నందంద పడెడు
 నమ్మానవాధీశు నప్పుడు చూచి
 యమ్మానినీమణి యతిధ క్తితోడ
 నరు దైనకెండమ్మ నలరించు ముద్దు
 కరమునఁ జెలు వందఁగా వీఁపుఁ జఱచి

360

370

రమణీయ మగుతనరత్న కంకణము
 రమణున కప్పుడు రక్షగాఁ గట్టి
 యిది యేమి వెఱచితి యినకులాక్షిణ !
 మదిలోన నీవు సామాన్యవినలెను
 వక్రంబు నీ భూమి వసియింపనీక
 చక్రంబు పనిసేయ జగము నేలుదువు
 ఘనుఁడవు సకలలక్షణగుణోన్నతుఁడ
 వనుపమాజయ శాలి వర్కవంశజుఁడ
 వని తన్నుఁ దెలిపిన యాపువృవోణి
 గనుఁగొని నలమహీకాంతుఁ డిట్లనియె
 నెలనాగ! యే మని యెఱుఁగంగరాదు
 కలఁగకు కొఱగానికలఁగంటి నివుడు
 తెలియఁ జెప్పెద దానితెఱఁ గెల్ల వినవె
 యలివేణి యారాద్య మంతయు మనము
 విడిచి వేదనఁ బొంది విపినంబులోన
 నుడుగక నిద్రిఱ మొక చీరఁ గట్టి
 పరువడి బాధలఁ బడి కొంతకాల
 మరిగి నపిదప శ్రీహరికటాక్షమున
 మనము రాజ్యసుఖాప్తి మనఁ గంటి నిప్పు
 డని యిట్లు దుస్స్వప్న మధిపతి సెప్ప
 వెఱచి తా వెఱవనివిధమునఁ బలికె

380

390

సరయంగ దీనికి నడల నేమిటికి
 అందుల కేమి శ్రీహరియాజ్ఞ మొటి
 పొందునే చుఃఖంబు భూతలాస్థి!
 సత్యమే జయ మని సకల శాస్త్రములు
 నిత్యంబుగాఁ బల్కు నిఖంబులోన
 సముగాన సత్యమే యధిక ఫర్మంబు
 సముగతి భాగ్యసంపద గల్గు మనకు
 నని యిట్లు పలుకంగ నలు వివేకించి
 తనబల మంతయుఁ దద్దయుఁ గొలుచు
 భేదీరవంబులు పెల్లుగా మోయి
 ధారుణీనాథుండు తనపురి కిరిగి
 వెలయుచుఁ గలిమాయ వే అొక్కవేళఁ
 దెలిపియుఁ దెలియనిదెఱుగున నుండ
 భీమునివరపుత్రి బినరుహనేత్రి
 భామాలలామ నిర్భరగుణోద్గ్రామ
 పరిమపత్రివత బహు ఫర్మనిత
 వరరూపవిభవ లావణ్యవిహారి
 దమయంతి సత్యంబు దరలంగనక
 నమరిన వేడ్కతో నప్పటప్పటికిఁ
 దనప్రాణవిభునకు ధర్మ శాస్త్రముల
 ననురక్తిఁ జెప్పఁగా నతఁడు సత్యమునఁ

400

410

జెలువంద రాజ్యంబు నేయుచు నుండె
 గలిరాజు మఱి కొంతకాలంబువెనుక
 మనమునఁ దలఁచి యమ్మనుజనాయకుని
 ఘనముగా నేఁ బన్నుకపటజూనమునఁ
 గిలరాజ్య మెల్ల నొక్కటన యోడించి
 తొలఁగి పోఁ జేసెదఁ దొలుతఁ గానలకు
 నలనాఁడు ధరిణీధరా రాతితోడఁ
 బలికీసఁపంతంబు ప్రబలఁ జెల్లింతు
 నని యొక్కనెనఁటిబ్రాహ్మణరూపు దాల్చి
 తనుఁ జూచువారి లందిఱు నవ్వుచుండఁ
 కిఱుకఁగల్గినమేను కిరినస్వరంబు
 కఱుచపాదంబులు క్రూరదంష్ట్రలును
 విల్లువంకలకాళ్లు విఱిసినబొమలు
 పల్లమీసంబు లొప్పనిగుండకనులు
 నరిసినగడ్డంబు నడ్డినాసికియుఁ
 బరవుగాఁ బెట్టినపట్టెవర్ధనము
 కడిఁదిబి బోషంబు కడుబొక్కినోరు
 నిడు నైనమెడయును నిక్కినరొమ్ము
 బలువుగా మాసిన ప్రాతదోవతీయు
 వెలయంగఁ జే నొక్కవేణుదండంబు
 వలనుగా జిగి ముడి నై చుజందెంబు

420

430

కలిగి భయంకరాకారుడై నలుని
 దాయ పుష్కరుడను ధారుణీనాథుఁ
 డాయెడఁ దనవార లంపలు గొలువఁ
 బాలుపొందఁ ననపురంబునఁ శశ్రీమూరఁ
 గొలు వున్నయత్తరి గొబ్బునఁ బోయి
 భుజగంబుకై వడిఁ బొడఁగాంచి యతని
 'విజయోస్తు' అనుచు దీవించి యిల్లనియె
 స న్నెవ్వఁడో యని నరనాథ! బుద్ధి
 నెన్నకు కలి యని యెఱుఁగుము నన్ను
 దురితకర్తములకు వొర నగునాకు
 సరి యైనవాఁడు ముష్టికముల లేఁడు
 హరిహరబ్రహ్మశక్రాదుల నై సఁ
 దరిలక పెక్కు బాధలఁ బెట్టెవాఁడ
 మనుజేశ! నన్ను సామాన్యుడ నంచు
 నొసర నీ మదిలోన నుంచకు మెప్పుడు
 విరసత సితఁడేమి వెతఁబెట్టె వలచి
 యగునెంచెనో యని యడలకు మీపు
 పన్నుగా నీ కొక్కపని జెప్పఁ దలచి
 క్రన్నన నేను నీకడకు వచ్చితిని
 అఱిముఱి వేవేగ నాపనిసేయ
 మఱి నీవు వినకున్న మాచిత్త మెడలు

440

450

సవనీశ! యాకార్య మంతయు నిపుడు
 వివరంబుగా నీకు వివరింతు నింక
 సలివేణి నమయంతి యనియెడికాంత
 కల దొక్కయువతి చక్కనిముద్దుగుమ్మ
 సలినాక్షి పట్టిననాటనుండియును
 సలరుచు నే బెండ్లి యాడెద సనుచు
 గాచియుండఁగ నన్ను గాదని మిగుల
 నాచంద్రముఖ బెండ్లియాడి మాణిక్య
 ములవంటియిద్దఱు ముద్దుబిడ్డలచు
 అలరంగఁ గాంచి యాయవనిరాజ్యంబు
 నేలుచున్నాఁడు న న్నొంచక నలుఁడు
 తాలిమి గొనదు చిత్తం బిట్టిపనులు
 సరిపోయి యుండునే జగతి నేరికిని
 అరుడెంచి నే బెండ్లియాడెడు దాని
 నెలమి దాను నరించె నెంతటివాఁడు
 బలభేదికన్న దిక్పాలురకన్న
 నరనాథ! ధారుణీనాథులకన్న
 సరసత నాకన్న జక్కినివాఁడొ
 నలుఁ డంచు వాని నానాతి వరించె
 నిలతలాధీశ! నీ కిది సమతంబె
 ఎం జైన నలుఁడు నాయిష్ట మారయక

460

470

నింత కార్యము చేసె నిక చూడు మైన 480
 నే మాయె వేవేగ నేగి జూదంబు
 నామహీశునితోడ నాడుము నీవు
 చెలు నంద వాని పాచికి లో గుడి
 నిలచి యోడింతు నే నిఖిలరాష్ట్రంబు
 నేకచక్రంబుగా నీయు నెల్ల
 జేకొని వేడ్క నీచేత నేలింపు
 నన్ని కార్యంబుల కలగుచు నేనె
 యున్నాడ నీ కేల యుర్విశి భీతి
 అనవుడు సంతోష మంది పుష్కరుడు
 వినయంబుచే గలి వేల్పును గనియె 490
 పొసగంగ నేను నీ బుద్ధులు గాఁట
 వసుమతి నే నెంతవాడ నో దేవ!
 ఆరూఢి జూదంబు లాడెద ననుచు
 నారాజుకడను నే నరిగితి నేని
 సరసత నను దనసముడ నటంచు
 నెఱిగి నాతోఁ బంతమిడి భ్రష్టునట్లు
 లాడునే జూదంబు నతఁడు వల్లనక
 వేడుకతోడుత విను మేను చసిన
 సనవుడు నే వానియాత్మలో నుండి
 యనురక్తితో జూద మాడెడుబుద్ధి 500

తనవార లెల్ల మోదంబునఁ గొలువఁ
జనుదెంచి యతనికి సద్భక్తి మ్రొక్కి
విచుతులు నేయ న వ్యభుఁడు వుష్కరుని
ననుపమగతి నొక్కయర్థాసనమున
నునిచిన మోదించి యుచితవాక్యములఁ
బరిణామమే యని వాఙ్విప్ర నడుగ
హరికటాక్షంబున నందంద మాకు
ఘనతరసౌఖ్యంబు గలుగు నెల్ల వుడు
మనుజాధినాయక! మఱి నీకు శుభమే
యనవుడు నీ దయ నవనీతలేశ!

530

యనుపమసుఖముగా కసుఖంబు గలదె
యనవుడు నిషధభూమిశుఁ డిట్లనియె
సేనయ నావుష్కరాధీశుని జూచి
ధరణీశ! నీ వేమితలఁపునఁ దలఁచి
కరమొప్ప నేడు మాకడకు వచ్చితివి
యెన్నఁడు రావు నీ వేతెంచు టరిది
క్రన్నన వచ్చినకార్యంబు చెప్ప
మనవుడు వుష్కరుం డపనీశుఁ జూచి
గొనకొని నిమఁ జూడఁ గోరి వచ్చితిని
ఇది ఇంతె కాని యొం దేమియు లేదు
ముద మంద మదిలోన ముచ్చట దీర

540

మన మింద్రులు గూడి మఱి వేడ్క జూద
 మనురక్తి మీఱంగ నాడున మనిన
 ధరణీతలేశుండు తల యూచి పలికె
 ధరిలోన మాకు జూదం బాడఁ దగదు
 ప్రవిమలసత్యసంపద పాసి పోవు
 నవివేక మొలయు దురాగ్రహం బొదవు
 నలుగాన జూదంబు నాడఁగఁ దగదు
 అట్లుచంటిపని నేయ నర్హమే మనకు
 నని పల్కు చుండఁగా నప్పుడు కలియు
 మనమునఁ బ్రేరేప మది జూద మాడఁ
 గోరిక వొడమి యక్కువలయాధిపుని
 గారవించి నలుండు కడక నిట్లనియె
 పగడసా లాడంగఁ బ్రమదంబు నొంది
 జగదీశ' యిచటికిఁ జనుదెంచినపుడు
 నినుఁ జిన్నపుచ్చుట నీతి గా దింక
 ననురక్తి నొకయాట యాడుచి మనుచు
 మేలిమిపై డి నిర్మించినపగడ
 సాలఁ దెప్పించి యచ్చుటఁ జక్కఁ బఱచి
 తీర మొప్పుఁగా నాల్గుదిక్కులయందు
 నరగున సారెలు చక్కఁగా నిలిపి
 యొనరంగ పందె మేమని నలుం డిట్లు

550

560

లన విని పుష్కగుం డనియె నవ్వుచును
 ఇనకులాధీశ్వర! యే నోడితేని
 పనిబూని మేను మీబంట నయ్యెదను
 నేరుపు నెఱుంగక నీ నోడితేని
 నీరాజ్య మంతయు నెన్ని నా కొసంగు
 మనె నిట్టియొడబాటు కాశ్యలో మెచ్చి
 వెనుకొన్న వేడ్కతో వెలయఁ బుష్కరుని 570
 దొడరె నాదం బాడఁ దొంగి నలుండు
 తడయక మేటిసంశయ బాసికెలను
 అమరించి యొక బార యనుచు దొర్లించి
 సమముగా దుగ నచ్చి చొవంచ పగడ
 యిత్తుగ యని వార నిరువురు నాడ
 నత్తటి పాసిక లందుండి మఱియు
 కలి నలధారుణీకాంతునిచేతఁ
 బలుమాఱు పందెంబు పడ కుండఁ జేయ
 నలుఁ డది చూచి వింత గదా యటంచుఁ
 జలము కోపంబు రోషంబు నీమూఁడు 580
 ముప్పిరిగొనంగ నామరువున నాడ
 నప్పుడు కలిమాయ యని కాన లేక
 సరిలేని మత్తగజంబుల నోడఁ
 గరకరి గజతురంగంబుల నోడఁ

దడబడ కరుగురథంబుల నోడె
 గడఁగి నిండినధాన్యకణజంబు లోడె
 పస గల్గుబంగారుపల్లకీ లోడె
 మసలక ఛత్త్రచామరముల నోడె
 రం దైనదివ్యాంబరంబుల నోడె
 సంగీతములు పాడుసకిముల నోడె

590

కొమరారుముత్యాలగొడుగుల నోడె
 రమణీయ మగుభనరాసుల నోడె
 వారిక భటజనవర్గంబు నోడె
 తేరుల నోడె మేదిని యోడుతటిని
 సచివుండు మదిలోన సుతాప మంది
 యుచితవాక్యంబుల నుర్వీశుతోడ
 ననియె నీధారుణియందు నోడేవ!
 యనఘుల కిట్టిదుర్వ్యసనంబు గలదె
 యిది యేమి పని యని యిప్పుడు తోడె
 మదిలోన ని స్తాడ మఱచి తే నీటి
 యీ జూడ మాడుట యేమి పొరుషము
 రాజేంద్ర! నగరికి రండు పోసలయు
 నదె నిన్ను చెలులు రమ్మని పిలిచెదరు
 ఇది వేళ కాదు నీ వింతట నిలువు
 భరణేశ! యాకలిదప్పులు మఱచి

600

తులక యాడంగ ధర్మంబు కాదు
 లే లేమ్మ ఆట సాలింపుము నెనుక
 నాలాగె వేంచేసి యాడెదు కాక
 అని పల్కి చెయి పట్టె యవలికిఁ బెనుంగఁ
 గనుల నెఱ్ఱంగఁ జేసి కరిఁ గాంచి సింహ 610
 ముఱకఁ జూచినరీతి సూరిక చూచి
 పరునడి గజ్జించి పలిక భూవిభుఁడు
 నీ కేల యిటువంటిసీతులు సెప్పఁ
 జేకొని యెవ్వరు చెప్పి రి మ్మనిరి
 విడు విడు మని చెయ్యి విడిపించికొనుచు
 నుడుగక కలిమాయ నొగి యాడఁ దొడఁగె
 నప్పుడు చింతించి యామంత్రివరుఁడు
 తప్పక నలుఁగు జూదం బొడు తెఱఁగు
 చేరి న ద్దని బుద్ధి సెప్పినవితము
 ధారుణి నొక్కటి దక్క నంతయును 620
 నురువిడి తోడుత నోడినతెఱఁగు
 కెరలి యాతఁడు కోపగించినతెఱఁగు
 దమయంతి కప్పుడు తగఁ జెప్పి పనిచె
 దమయంతి యపుడు సంతాపంబు నొంది
 యిది యేమి పని వచ్చె నిఁక నేమి నేతు
 ఎదలక తనమంత్రివాక్యంబు వినక

యదయుఁ డై యారీతి నాడినయపుడె
 యిది దైవమాయ యొం డేమియు లేదు
 మదిలోన నిఁక ననుమానంబు వలవ
 దది యాదిగా నింక నెట్టిదుఃఖంబు 630
 పొదలి యేగతి మమ్ముఁ బొంద నున్నదియొ
 పదపడి దుస్స్వప్నశల మెల్ల నిప్పు
 డది యేలఁ బోనిచ్చు ననుభవించకయ
 నుదుట నేమని వ్రాసెనో మున్ను బ్రహ్మ
 తనచేయుపూర్వకృత్యంబుల దాట
 వనజాసనాది దేవతలకుఁ గరమె
 ఇటువంటిజూదంబు లేన రైన మున్ను
 తటుకున నాడిరే ధరిణిలో ననుచు
 సవ్వడు వాణ్ణేయుఁ డనెడుసారథిని
 దప్పక రప్పించి తగ నంత చెప్పి 640
 కొడుకును గూతును గొని వేగ నీవు
 తడయక మాతల్లిదండ్రులయొద్ద
 విడిచి యిక్కడ నున్నవృత్తాంత మెల్లఁ
 గడువేగ యెఱిగించి కదలి ర మృనిన
 నరుదైన యొక మేటియరదంబుమీఁద
 నిరువురబిడ్డల నెలమి నెక్కించి

పరువునఁ దోడ్కొని వా^{స్థ}యేఁ డవుడు
 పరఁగంగ నా విదర్భపురింబుఁ జేరె
 నప్పుడు పురిమఁవా రందఱుఁ గూడి
 తప్పక తమలోనఁ దాము జింతించి
 తలపోయఁ దొడఁగిరి ధారుణీశ్వరుఁడు
 చెలువంద రాజ్యంబు నేయఁ చుండఁగను
 సకలజనావళి సంప్రతి బొందె
 నీక న్నెల్లొకో యిది యెఱుంగంగ రాదు
 పోడిమి మన మైనఁ బోయి జూదంబు
 నాడంగ వల దని యరిసి చెప్పుదము
 మనమునఁ దనమంత్రిమాటలు వినని
 మనుజనాథుఁడు మనమాటలు విననె
 పూని శుభాశుభంబులు రెండు తనవి
 యైనవి తెలియక యాడుచున్నాఁగు
 జూదంబు నాడెడుచోరపుష్కరుని
 వానించి పోఁ దోలువారు లేరైరొ
 యలరి భూపతి జూద మాడంగఁ బోవ
 నల దంచుఁ బెద్ద లెవ్వరుఁ జెప్పరైరొ
 యవనీశ! యీజూద మాడరా దనుచు
 నెవ రైన భూజను లెఱిగింప రైరొ

650

660

ఘన మైనకర్మమల్ గదిసినవెనుక
 విన వచ్చునే యిది విష్ణున కైన
 నైనను మన మిప్పు డందఱ మేగి
 మాను మీజూదంబు హనుజేశ! యనుచుఁ 670
 బలుదెఱంగులఁ జేరి పలుకుచు మొగిని
 చెలరేగి మన మేమి నేయఁ బోయెదము
 జూద మాడుట వసిష్ఠుం డెఱిగి యున్న
 కా దని మాన్పడే కష్టజూదంబు
 ఇక నైన న మ్మాని యిట కేగుదెంచి
 యకలంకమతితోడ నా రాజుఁ గాంచి
 యాడఁ గూడదు జూర మాడుకు మంచు
 నేడు చెప్పినఁ గాని నిలుచునే రాజు
 మనమాట నిపుడు సమ్మదమున వినునె
 అని పౌరజను లెల్ల ననుమానమునను 680
 జని చని నెలరాజచంద్రుని గాంచి
 మునుకొని భయమున మ్రోక్కి యిట్లనిరి
 మానవాశ్శ్వర! మమ్ము గావలసి
 మాను మీ జూదంబు మది నమ్మ రాదు
 కపట మై యున్నది కాన నీ నాద
 మిపుడు చాలింపుమా యిందఱితోడు
 పయి వచ్చుపని నేయఁ బంతంబు గాదు

పయి రానిపని నేయ నుయు నేరికిని
అవనీశ గెల్పు లే దయ్యె నిం జైనఁ
దవిలి యోటమి మించె నగ నింక విడువు 690

మనవుడు వారిల నను డాగ్రహించి
కనుగొని చె య్యెత్తి గర్జించి పలికె
జేరి నాకును బుద్ధి నెప్పుడ టటన్న
వా రెవ్వ రనుచు దుర్వాగోస్త్రు డగుచు
కలియుక్తు డగుచు నాఁకిలి గొన్నయట్టి
పులివోలి గర్జించి పోఁ దోలఁ బ్రజల
నీరీతిఁ బ్రజ లందఁ జేసెవెనుక

నారాజు మఱి జూద మాడుచు పరుసఁ
దని దైనరాజ్య మంతయు నొడ్డు వెట్టి
వెనుకొన్న కలిమాయవెతచేత నోడె

700

చప్పన్న దేశరాజన్యలు మున్ను
కప్పంబు దెచ్చినకానిక లోడె
ననఖండభూమిమండలముల నోడె
నవలక్షపర్వతసందుల నోడె
నలు వంద నోడెను నాల్గుదిక్కులను
ఇల నేడుదీవుల నెల్లను నోడె
గట్టుచీరలతోడఁ గర మర్థి నిలిచి
యట్టిట్లు తొలఁగక యన్నలుఁ దున్న

నతనిఁ గన్గొని పుష్కరాఖ్యుఁ డానలుని
 సతికి నవ్వార్త నిచ్చలు చెప్పి పనుప
 దమయంతి యది విని తనమనంబునను
 గ్రమ మొప్పు జింతితోఁ గడువెఱఁ గంది
 యంతఃపురంబున నప్పుడు వెడలి

710

కాంతలు సురజనుల్ కడు వెఱఁ గంది
 చూచుచుండంగ నాసుందరి సభకు
 రాజధర్మము మాని రయమున వచ్చి
 యిది యేమి భూనాథ! యీచోద్యమనిన
 నదయుఁడై యేమన కతిఁ డూరకుండై
 నప్పుడు పుష్కరుం డిది చూచి నలుని
 దప్పక యిప్పుడే తగుణితోఁ గూడి

720

యీరాజ్యమున నుండ కేకాన కైనఁ
 జేర బొమ్మనిన నాక్షిపతిఁ జూచి
 నలుఁ డిట్లు లనియె నో నరనాథచంద్ర!
 నలలితంబుగ మేము చనియెద మింక
 కలిరాజు మ మ్మింత గాసి పెట్టఁగను
 ఎలమితో నడవికి నేము పోయెదము
 నీ వింక నిద్ధారుణిని నేలు మకట
 యావిధి చేసె నేమం దింక ననుచు
 బ్రవిమలంబుగ మంత్ర పాటించి తెలియ

వివరింప నే నేల వినకపోయితిని

730

కర్మ మేమిట నైనఁ గావించుఁ గాని

కర్మము మేలును కర్మమే ఁడు

కర్మమే సుఖదుఃఖకారణం బగును

కర్మంబు వచ్చినఁ గైకొన కిప్పుడు

పొమ్మన్నఁ బోవునా పూర్వకృతంబు

తమ్మిచూలికి నైన ధర్మసరి కైన

హరి కైన సతిమనోహరునకు నైన

సురల కైనను మనుష్యులసంగ నెంత

యగుభవింపక తీర నదియెల్ల నిక్క

మని యిట్లు తలపోసి యపు షాశ్మపత్నిఁ

740

గనుఁగొని పలికెను గ్రమముతో మతను

మనము కానలకు సమ్మతఁ బోవవలయు

మనమున నికఁ జింత మాని రమ్మనిన

విని యాసతీమణి విభునివాక్యంబు

జవ దాట కప్పుడే సమ్మతి వెడలె

నవనీశుఁ డింతితో నడవికిఁ జనుట

పురజను లాలించి పురపురఁ బొక్క

వెళుచుచుఁ దమతమవీధుల నిలచి

గుంపులు గూడుక గుజగుజ రాజ

దంపతులను జూచి తహతహఁ బలికి

750

రక్కటా యిట్టిమహాపుణ్యమతుల
 కిక్కప్తమును బొందు లేటికిఁ గలిగె
 నిటువంటియాపద లేటికి వచ్చె
 నెటువలెఁ బోవునో యేమి సేయుదము
 లేరు పుణ్యాత్ములు లేరు సజ్జనులు
 వీరికి నాపద విడుచు నెదాన
 నని యిట్లు పురజను లలమటపడుచు
 తనుఁ జూడ వారలఁ దాను జూడకయ
 తల వంచుకొనుచును దగుసిగ్గుతోడ
 కలివేధఁ దగిలినకతమున నిట్లు

76)

పురవీధు లప్పుడు పొందుగా వెడలి
 పురపురఁ బొక్కుచుఁ బురి నిగ్గమించి
 కరముఁ జింతించుచుఁ గాంతతోఁ గూడ
 దొరికొని దైవంబు దూఱుచుఁ జనియె
 లక్కట పురజను లందఱు నపుడు
 రక్కసి పుష్కరిరా జని వెఱచి
 దమయంతితో నలధరణీశ్వరుండు
 తముఁ బాసి చనుట కాత్మనె కుండి రంద
 టప్పుడు నివధేశుఁ డాపురి వెడలి
 తప్పక దమయంతిఁ దగఁ జూచి యనియె
 నేమి సేయుదు కార్య మిఁకఁ దప్పి వచ్చెఁ

770

గామిని! మన మింకఁ గానలయందు
 దైవతంత్రమున నిత్తరి నుండవలసె
 దైవంబు నన నేలఁ దమకర్మ మిట్లు
 బాధించుచుండంగఁ బగఁ బట్టినట్లు
 వేధించి పుష్కరవిభుఁడు సూదంబు
 నాడించి సంపద లన్నిటఁ గొనియె
 పోడిమి చెడి యిట్లు పొగలంగవలసె
 ధర్మమార్గంబునఁ దనరుట మనకు
 నిర్మల మగుబుద్ధి నెక్కొను మిందు
 నని యిట్లు దమయంతి నట్లు రడించి
 పనిపడి పురసమిపంబునఁ దనరు
 నొకపర్వతముఁ గాంచి యురునివేకమున
 నకలంకచిత్తు లై యప్పు డిదిండు
 నుపవాసముల నుండి యుద్యోమైసంత
 నపరిమితాయాసు లై త్రోవఁ బట్టి
 యావనభూమిలో నప్పు డిద్దఱును
 బోవంగఁ బోవంగఁ బొదరిండ్లనడుమ
 బ్రహ్మసమానుండు బ్రహ్మశివరుఁడు
 బ్రహ్మలోకమునుండి వచ్చిన ట్లున్న
 యావసిష్ఠుని గాంచి యంత మోదమున
 సావధానము గాఁగ సారెకు మ్రొక్కి

780

790

నలరాజచంద్రుండు నయము మీఱంగఁ
 గులకాంతతోఁ గూడి గురుభక్తియుక్తి
 మ్రొక్కినఁ గనుఁగొని మునినాయకుండు
 నక్కజంబుగఁ జూచి యప్పు డిట్లనియె
 నిదియేమి జననాథ! యిందు వచ్చితివి
 ముదితతోఁ గూడ నీముద మెల్లఁ గొలఁగి
 యీవిధిఁ జనుదేర నేమిటఁ గల్గె
 నని ముని పలుకంగ నవనీవిభుండుః
 కనుఁగొని సంతోషకలితుఁ డై పలికె
 నోవసిష్ఠమునీంద్ర! యోదయాసాంద్ర!
 నావిన్నపం బెల్ల నయముగా వినుము
 గతజన్మకర్మసంస్కారఫలంబు
 కతన నీదురవస్థ కౌమా కిప్పు
 డెఱిగి యెఱింగి యుగ్మల నన్నడుగ
 నరు దంద నేల నే నై విన్నవించు
 దొడర పుష్కరరాజుతోఁ జూడ మాడి
 పుడమిని సంపత్తిఁ బొరిఁబారి నోడి
 మానినితోడ సమృద్ధమున నిపుడు
 కాననభూమికే గదలి పోయెదను
 పరమయోగీంద్ర! నీపాదపద్మములు
 కర మొప్పు నేవింపఁ గలిగె భాగ్యములు

800

810

అనవుడు హా! యని యమ్మునీశ్వరుడు
 తనమనోద్బుష్టిచేఁ దప్పక చూచి
 వెఱి గంది యమహావిభున కిట్లనియె
 ధరణీశ! మున్ను నీగమయంతిఁ బెట్టి
 యూడిన నీమీఁద నది నెస మెన్ని
 పోడిమి సెడఁ గలిఱుముఁ డిట్లీచె
 మంచి దందుల కేమి నుహిమ శోభిల్లి
 మించిననత్కిర్తి మెఱసెద వీవు
 కర్మవశంబునఁ గలుగుబాధలకు
 ధర్మంబు వదలుకు తలఁచకు నుఖము
 మదిలోన నత్యంబు మఱనకు మెప్పుడు
 పొదవినసౌఖ్యంబుఁ బొందెద వీవు
 ఖగపతిపై నెక్కి కమలావిభుండు
 వగ పెల్ల మాన్చి ప్రోవఁగఁ జూచు సిన్ను
 వెఱవకు మని పల్కి విభుని వీడ్కొలిపి
 సరగున ముని నిజాశ్రమమున కదిగె
 నంతట జననాథుఁ డాసమీపమున
 వంతలఁ గుందుచు వాసరశ్రయము
 నుపవాసముల నుండె నువిదయుఁ డాను
 జపలవువ్కురభీతి జన రెవ్వ రటకు
 భూకాంతుఁ డప్పు డా పొలఁతుకఁ జూచి

820

430

యాఁకటిపెల్లున నందండఁ బలికె
 నలినాక్షి! పూర్వజన్మంబున మనము
 తెలియక మఱి మూడుదినముల నెవరి
 నుపవాసములఁ గుంద నుండఁ జేసితిమొ
 చపలాక్షి! మనకు నీజన్మంబునందు
 నూరిముందఱికాన నుపవాసగతుల

840

నూరక మూడునా శ్చండంగఁ గలిగె
 పెట్టినవారికిఁ బెట్టినంబు
 పెట్టనివానికిఁ బెట్టదు సుమ్ము
 జలజాక్షి! కలిమియే చక్కదనంబు

కలిమి కల్గిననాఁడు కలరు బంధువులు
 కలిమియే సౌఖ్యంబు గలిమియే సుఖము
 కలిమియే చుట్టాలు గలిమియే సఖులు
 కలిమియే పతులును గలిమియే సుతులు
 కలిమియే సకలంబు గలిమాయచలను
 కలిమి పోయినవెన్కఁ గడఁగి చుట్టంబు

850

లెలనాగ యొక రైన నిందు రా రైరి
 వుడమి సౌఖ్యంబులఁ బొందినవారు
 చెడినయన్నడు చెంతఁ జేరంగ నీయ
 రలరుచుఁ బుష్కరుఁ డాడుజూదంబు
 చెలియగో! యది చూడఁ జిత్త మయ్యెడిని

ఇది దైనమాయ యొం జేమియు లేదు
మదిలోన నొకచింత మఱి పోల దింక
వివినభూములలోన విహరింపవలయు
నివుడు నీ కొకబుద్ధి నెఱిగింతు వినము
శృంగారవనములోఁ గ్రీడింపలేని

860

యంగన! నని నెట్లు లటఁ జరించెదవు
మును సౌధసోపానముల నెక్కలేని
వనిత! యెట్లుకుదు ననుభాధరముల
స్ఫటికంపు మేల్కల్లు నెక్కలేని
కుటిలకుంతల! యెట్లు గుట్టు లెక్కెదవో
యరు దైన రత్న దేహాభి దాటలేని
గరిత! యేగల దాటఁగలవు ఘట్టముల
నావెంట నదిగాక నడువంగ లేవు

వారక బిడ్డలవద్దీఁ బోయి

నీతల్లిదండ్రులయిలయమం దుండు

870

నాతి నీ వేడఁ గాననభూము లేడ

నేతెఱంగున నిర్వహింతు వట్లాట

నీమహాటవులకు నేల వచ్చెదవు

కోమలి నామేలుఁ గోరుచు నిఘడు

కలఁగక వుట్టింటికడ కేగు మనిన

నెలుఁ గెత్తి బెట్టుగా నేడ్చి భూనాథ!

యిటువంటిమాటల నిపు డాడఁ దగునె
 కటకటా నే నెంత కడుపాపమతినొ
 అరిమురి నడవి మీ రడలుచు నుండ
 సరనా! ధపురమున నా కుండఁ దగునె
 కలఁగి మీ రడవులఁ గాయలు నమలఁ
 జెలఁగి నే నన్నంబె చెయి ముట్టఁ దగునె
 పర్ణశాలల మీరు పవళించి యుండ
 స్వర్ణగేహంబుల శయనింపఁ దగునె
 నగములపై మీరు నవసి వర్తింపఁ
 దగినమేడల నుండఁ దగు నయ్య నాకు
 మృగములలో మీరు మెఱసి వర్తింప
 మగువలలో నాకు మఱి యుండఁ దగునె
 గిరిగృహంబుల మీరు ిడించుచుండ
 విరులపాన్పున నాకు విహరింపఁ దగునె
 నినుఁ గాసి నిముసంబు నిలువంగఁ జాల
 ననుఁ గాసి పొమ్మన నాయమా నీకు
 ఎఱిఁగి యెఱింగి న న్నిటు పల్కఁదగునె
 సరనాథ! ని న్నరణ్యంబున కనిచి
 తగిలి బిడ్డలఁ జేరి దగునయ్య నాకు
 జగతీశ నీపరిచర్యఁ జాలించి
 భయదాటవుల నిన్నుఁ బొసినవెనుక

880

890

ప్రియ మొప్పు నాకును బిడ్డ లేమిటికి
 తరమిడి మాతల్లిదండ్రు లేమిటికి
 సురుచిరం బై నట్టిశుభము లేమిటికి 900
 బరంగంగఁ దనువునఁ బ్రాణ మేమిటికి
 సరినాథ! యనుచు మానక యేడ్చు చుండఁ
 గన్నుల నిండాఁ గాఁజెడునీరు
 మన్ననఁ దుడిచి యామహిషం తనదు
 కన్నులఁ గడుబాష్పకణములు దొఱఁగ
 నన్నీలవేణితో నప్పు డిట్లనియె
 నేణాక్ష నిన్ను నే నిడఁబాసినపుడె
 ప్రాణముల్ మేనిలోపల నుండఁగలవె
 యెడమినియడవిలో నిడుముల నీవు
 పడఁ జాల వని యిట్లు పలికితిఁ గాని 910
 యెలనాగ! యిపుడు నీ వేల యేడ్చెదవు
 కలఁగకు నినుఁ బాయఁ గలనటే నేను
 అని యూరడించి తయ్యలిఁ దోడుకొనుచుఁ
 జను చున్న మిక్కిలి సాధింపఁ దలఁచి
 యప్పుడు కలి వార లరిగెడితోవఁ
 దప్పించి ఘనపర్వతంబుల శిలలఁ
 గట్టుల గుట్టల ఘన మైనపొదల
 ఘట్టంబులను మహాకంటకచయము

సంతంతః గల్పించి యత్యుష్మ మగుచు

సంతాప మొనరింపఁ జాలినయెండ

920

సంతటఁ గల్పించి యలసటఁ గొలిపి

యంత కంతకు నీడ లగపడ నీక

మడుగుల నున్నసిర్కలసలిలఁబు

లెడపక యన్నియు నెకేపోఁ జేసి

యాఁకటి పల్లన నలసి యే మైనఁ

జేకొని తిన నది చేదుగావించి

తెరవులఁ దప్పించి తెలివిఁ దూలించి

పరువుల నలయించి భయముఁ బుట్టించి

నడువుల సొలయించి నయముఁ దూలించి

తడఁబాటుఁ దెప్పించి దప్పిఁ బుట్టించి

930

యారీతిఁ గావింప నినకులాధిపుఁడు

బోరిన నది దాఁటిపోవ నయ్యెడను

మగువ క్రొమ్మడి త్రోవ మలయుకంపలను

దగిలినది సచేతఁ దప్పించుకొనుచు

మురువు దూలిన వాఁడిముండ్లఁ జేర దీయ

వెఱచి మెల్ల నె తీసి వెలవెలఁ బాటి

పఱతెంచి కంపలఁ బయ్యెదకొంగు

నరిమురిఁ దగిలిన నవి తీయలేక

తను వాఁడి గలఱాళ్లు దాకి పానముల

- కనుమల నెత్తురు గాఱ నందందఁ 940
 గన్నుల మూత్యాలకై వడి నీరు
 చన్నుగట్టులమీఁచ జలజల రాల
 జాతినవెఁగకల్ నరిపడఁ గేల
 నారెకు నారెకుఁ జక్కఁజేయుదును
 గదలిపోవుచు వట్టు గట్టనతనదు
 పెదవులఁ దిడవుచు బెగడుచు ననని
 నడుఁగిడ లేక హా యనుచు శోకింప
 పుడమితేఁ డాత్మలోఁ బురిపురఁ బొక్కి
 పరిపూర్ణకళసోము బడలించు మోము
 చరణమల్ ధూళిధూసరములై యున్న 950
 వీపాతకంబున కేమి సేయుదును
 పాపపుదైవ మీపగిదిఁ గావించెఁ
 గటకటా నేఁ బాపకర్తవర్తనుఁడ
 నటుగాన నీదుఃఖమందు నీయింతి
 మటుమాయ కలి పట్టి మగువను నన్నుఁ
 బటుగతి నీరీతి బాధించుచున్న
 దని తలపోయుచు నాయింతిఁ గదిసి
 యనుసయించుచుఁ దనహస్తంబుచేత
 నెలమిమై నూతగా నిచ్చి తోడ్కొనుచు
 లలనయుఁ దాను మెల్ల నె కొంతదూర 960

మరుగుచు నున్న విహంగముల్ రెండు
 మఱవఁ గూడనికలిమాయచే నెలమి
 నవరత్నఖచిత మౌనవ్యవక్షములు
 సవడంపుఁజాయచేఁ బరఁగు నౌసికయుఁ
 బసిమిమించులఁ బోలి ప్రబలుచూపులును
 అసమానరుచిఁ దేట నలరుపక్షములు
 గలిగి ముద్దులుమూటఁ గట్టినయల్లు
 కలిమాయచే నొప్పి గగనమందుండి
 కపటంపుఁ బట్టులు కవకివ యనుచు
 విపులేశుముందఱ వెఱవక వాగ్రై
 వాగ్రైనఁ గనుఁగొని వసుమతీనాథుఁ
 డాలోలనేత్రితో ననియె నిట్లనుచు
 అలివేణి! మన కిప్పు డాఁకలిచేత
 బలహీన మగుటకుఁ బరమేశ్వరుండు
 మనమీఁద దయ గల్గి మఱి వీనిఁ బనిచే
 బనిఁ బూని యీరెండుపక్షులఁ బట్టి
 యనురక్తి భక్షింత మతివ! యిద్దఱము
 అని పల్కి పక్షుల నపుడు పోనీక
 కదియఁ బోయినఁ జూచి కపటంపుఁబట్టు
 లదరినగతి వేగ యవ్వలి కెగయ
 మెల్లనే చనిచని మేదినీనాథుఁ

970

980

డల్లనల్లన నప్పు డటుపొంచిపొంచి
 పట్టి చేతులు రెండు పాటఁజూచుటయు
 నట్టె చివ్వున లేచి యావల నిలువ
 మఱిమఱి వానివెంబడిఁ బడి తఱిమి
 తఱిమి డగ్గరి పోయి దక్కిన ట్లుండి
 యవ్వలి కెగరిన గారాజవిభుఁడు
 క్రొవ్వఱంచెదఁ గాక గొబ్బున వీని
 నేనేర్చుచే నైన సిటువెంటఁ దగిలి
 పోనీక పట్టెఁ బొడలి యే సిప్పు
 డని యిట్లు మఱినిశ్చయం బొనరించి
 ననబోణి నందుంచి నలమహీవిభుఁడు
 పట్టఁ బోయిన మిట్టి పక్షి వెన్క నిలుచుఁ
 బట్టకుండిన నేలఁ బాతరలాచుఁ
 దగిలినగతి నుండుఁ దగులక పోవు
 దిగులొందినట్లుండు దిక్కులఁ జూచు
 వేసారి మరలిన వెన నొడ్డ వ్రాలు
 గాసిల్లిపట్ట డగ్గరినను దొలఁగు
 దవ్వుల కేగును దగ్గఱ వచ్చు
 నివ్వధంబునఁ బక్షు లెంతయు నలుని
 నలయించి యలయించి యధికదూరమునఁ
 జలమునఁ గొని పోవ జనలోకనాథుఁ

990

1000

డలసి చింతించియు నటఁ బోక నిలిచె
 వలనొప్పుఁ బులుఁగులు వచ్చి భూవిభుని
 దగ్గఱవ్రాలినఁ దనమొలవలై
 దిగ్గున పైఁబడఁ దిగిచి వైచినను
 బంచఁదా మెత్తుక పక్కలు దివికి
 నంచలంబున నేగి యందుండి పలికె
 ధర నీవు నాఁడు జూదం బాచువేళ
 గరిమఁ బుష్కరుపాసకలలోన నుండి 1010
 నీరాజ్యమంతయు నెఱి నాచుకున్న
 వారము మేము గువ్వలము గొ మయ్య
 యెలమి రాజేంద్ర! మే మెవరమో యనుచుఁ
 దలఁపకు మదిలోనఁ దరమిడి మమ్ముఁ
 బంచఁ గైకొని వేగ పాటి ర మ్మనుచుఁ
 బంచినఁ గలిమాటఁ బాటించి యిటకుఁ
 బరువున నరుదెంచి పరికించి నిన్ను
 నిరువుర మిట్టట్ట లెఱిగి దూలించి
 నిలుచుచు నమ్మించి నీమొల నున్న
 వలువఁ గైకొంటిమి బలిబళి నిన్ను 1020
 మెచ్చనచ్చును మేము మెల్లనే పోయి
 వచ్చెద మిఁక నంచుఁ బలికి మాయాత్మ
 నెనసి యుండినకోప మింతటఁ బోదు

పనవి నీ విఁకఁ బడుపాటలు చూడు
 మని యుగడించుచు నాకిలిమాత
 లనురక్తతో నూయ మె పోయె నంశ
 నాపక్షు లరిగిన నాశ్చర్యముది
 భూపాలతిలకుండు పోగిలి చిత్తమున
 ఘన మెనశోక సాగరిమున నుండి
 తనదేవిఁ గని స్థిగు శకఁబడిఁ బలికె
 బక్షులు పలికినపలుకులు వింటె
 సాక్షిగాఁ దామరసాక్షి ' నీ విహుష
 కల్లజూపం బాయెఁ గటకటా నేటి
 కెల్లెడ నిం తైన నెఱుంగ! లే నె తి
 నింతటఁ బోవదే యెలనాగ మనకు
 నెంతేసియిడుమల కిరవు కాఁగలమొ
 కటకటా మనమీఁదఁ గరుణయు లేక
 నెటు చేయఁగాఁ గలి కేమి చేసితిమొ
 తొలఁగునే నేఁ గన్నదుస్స్వప్న ఫలము
 పలుమరు ననుభవంపక కాని విడదు
 కట్టిడిదైవంబు కలరాజ్య మెల్ల
 నట్టె కె శొని యరణ్యమునందఁ ద్రోచె
 దుదను గట్టినబట్ట దోచుకపోయె
 నిది యేమి మాయయో యెఱుంగఁగ రాదు

1030

1040

ఏమి చేయుదు నింక నేమందు విధిని
 నీమహాటవిలోన నిద్దఱ మింక
 నలివేణి! యేదుఃఖ మనుభవించెదమొ
 తెలియంగఁ జాల మేతెఱఁ గింక మనకు
 అని యని పలుమాఱు నడలుచుఁ బలుకిఁ
 దనప్రాణవిభుతోడ దినుయంతి పలికె 1050
 ఏల నీతలప్రాణె యినకులాధీశ!
 పోలిచి చూడమా బుద్ధికార్యంబు
 కాలకర్మంబులు గడపినచోట
 ఫాలలోచనఁ జైనఁ బొనుకొ గలఁడె
 జలధి మేరికు మీఱి చనుదెంచె నేని
 కలదె యుపాయంబు కట్టించి నిలుప
 వసుధ నీతకు మించి వచ్చునే లోతు
 విస మెక్కునే తల వెంపుకల్ గడచి
 మిన్న వేగమె వచ్చి మీఁద వ్రాలినను
 మన్ననఁ జె య్యాని మఱి నిల్వఁ దరమె 1060
 యెంతేసికార్యంబు లేగుదెంచినను
 వంత నొందుచు ధృతి వడలంగఁ దగదు
 తిటుకున దైవంబు దయ లేక మనల
 నిటుచేసితే ఇంక నే మనవచ్చు
 నింతకు మిక్కిలి యేమి వచ్చినను

నంతయు దుస్స్వప్న మని యాత్మ నెఱుంగు
తలఁపకు రాజ్యంబుఁ దలఁపకు సుఖముఁ
దలఁపకు బిడ్డలఁ దలఁపకు పురము
వదలకు ధైర్యంబు నదలకు బుద్ధి
వదలకు హరిచింశ నదలకు నీతిఁ

1070

బుట్టుభోగము లెల్లఁ బోయిన వెనుక
బట్టకు వెఱుగురే భాచుకు లేక !
యచుచు నూరార్చి నెయ్యింబున నపుడు
తనకొంగునగము నాతినిమీఁదఁ గప్పు
నుడుగక యిద్దఱు నొకచీరఁ గట్టి
యడలుచు నడవిలో నధికదూరంబు
నడచి పోవఁగఁ జూచి సగి వారు మఱియు
నడలంగఁ గలి ధరామరయాపుఁ దాల్చి
కడువేడ్క నచట మార్గంబులు నాల్గు
తడయక కల్పించి తా నొక్కతోడ
తెరవరి విధమునఁ ద్రిమృదు చుండె
ధరణీతలేశుండు దమయంతి యటకుఁ
జనుదేరఁ గపటవేషధరుండు పలికె
నొసరంగ నిద్దఱు నొకచీరఁ గట్టి
యెందుఁ బోయెదరు మీ రీకానలోన
నెందుండి వచ్చితి రిట్టిదుఃఖంబు

1080

లెందుకు వచ్చె మీవృత్తాంత మెల్లఁ
 గొందల మందక గునుగక నిల్చి
 యెఱుంగంగఁ జెప్పు మీ రెవ్వ రటన్న
 ధరణీతలేశుఁ డాశని కిట్లు లనియె
 వినఁము విస్త్రవరేణ్య! విశ్వంబులోనఁ
 గొనియాడఁ దగుభానుకులజుఁ డాపీఠ
 నేననుతుండ నీక్షి తితలేశ్వరుండ
 మానితపకలసామ్రాజ్యసంపదల
 గపటజూడమునఁ బుష్కరునకు నోడి
 విపిసంబులోపల విహరించుచుండి
 చపలాక్షితోఁ గూడి సరసత రాగ
 కపటమార్గింబున ఖగములు రెండు
 వచ్చి పట్టుట కేను వైచినవలె
 నిచ్చుఁగా మింటికి నెత్తుకపోవఁ
 బొలఁతి కట్టినయట్టి ఘట్టంబుకొంగు
 నెలమిమై గట్టుక యిట వచ్చినాడ
 సనఘాత! నే నలుం డనుపేరివాడ
 ననవుడు కపటబ్రాహ్మణుఁ డిట్లు లనియె
 నింతిని నీవెంట నిడికొని నీవు
 వంతఁ గుందుచు ఘోరవనములోపలను
 నీరీతి తిరుగాడ నిది కార్య మగునె

1090

1100

ఈరామ నీవెంట నిడుమలఁ బొందఁ
 జాలదు మాకిది సంతాప మయ్యె
 నీలోలలోచన నిఁకఁ జూచె నేని 1110
 ఘోరమృగంబులు గూల్చి భక్షించు
 నోరాజ! యడవికి నొకఁడవే రాక
 యెలనాగ నిచ్చటి కేల తెచ్చితివి
 వలవదు పాపంబు నచ్చు భూనాథ!
 పదపడి కలిరాజు పన్నినమాయ
 యిది మాకుఁ జూడంగ నింతటఁ దొలఁగ
 దెంతేసికష్టంబు లింక రాఁగలవో
 యింతిని నిఁకఁ బుట్టినంతికి ననువు
 మిట కేల తెచ్చితి విడ బుద్ధి యగునె
 కటకటా యిఁక నైనఁ గాంత నంపింపు 1120
 మిసకులంబున జసియించిననృపులు
 ఘనులందఁ జివుడు నీఘన తెందుఁ బోయె
 నొకబుద్ధిఁ జెప్పెద నుర్వీతలేశ!
 యిఁక నైన వినుము నీ విం దుండఁ గూడ
 దిదిగొ నాలుగుతోచ లేర్పడి యున్న
 వది విదర్భపురికి నరుగుచు నుండు
 నది యయోధ్యాపురి కరుగుచు నుండు
 నది సుబాహునిపురి కరుగుచు నుండు

నది ఋతుపర్ణపురాధ్వంబు గాన 1130
 సిహార్గములను మీయిద్దటిమితికి
 సమృతం బగుతోవఁ జనుఁడు వేవేగ
 భూష! యీనాలుగుపురములలోన

దాపు విదర్భాఖ్యఁ దనరిననగర
 మసి చెప్పుచు నదృశ్యుఁడై పోయె నతఁడు
 మనుజేశుఁ డంతట మగువ నీక్షించి
 తొయ్యలి! యీనాల్గుతోవలలోనఁ
 జయ్యన నేతోనఁ జనుదెంత మనినఁ
 గరిష్ఠకవ్యాఘ్రసూకరసింహసర్ప

శరభాదిబహుసత్త్వసంచారవనులఁ 1140
 దిరుగంగ నేటికి దేవుఁడే మనకు

తెరపు విదర్భకుఁ దెలియంగఁ జెప్పె
 మనుజేశ' యట కేగి మనవారియొద్ద
 ననుషమగతి నుండ మని భక్తి మ్రొక్కి
 ర మ్మని పిలిచిన రమణీలలామ
 కమ్మనవేశ్వరుం డనియెఁ గ్రమ్మఱను
 వనజాక్షి మును నిన్ను వరియించునాఁడు
 ఘను లగుమంత్రాంగకర్తలు దొరలు
 కరులు తేరులు తురంగంబులు భటులు
 బిరుదువాద్యంబులు భేరులు వన్నె

పల్లకీ లమితసువాసినీవిప్ర
 పల్లవాధరలు పార్శ్వముల నెదుట
 నేజేర మీతండ్రి యేలుపదర్భ
 కేతెంచినాడ బర్హి య్మహా మెచ్చ
 చసలాక్షి ! కలి నన్ను జలమునఁ బట్టి
 కపటజాడమునఁ బుష్కరునకు నన్ను
 నోడించి యిద్దఱు కొకచేఱఁ జేసె
 నేను లజ్జదొఱంగి నే నీవిధమున
 భామ నీతో విదర్భకు నెట్లు వత్తు
 మామ నేగతిఁ గాంతు మది సిగ్గులేక
 భూమిశుసభలోన బుధు లెఱ వివరగ
 నే మని నాథంగ మెఱిగింతు నచటఁ
 జెడి చుట్టములచెంతఁ జేర నేజాలఁ
 గడపట సతిహీనుగాఁ జూతు రబల
 నీ వచటికిఁ బొమ్మ నీబిడ్డ లచట
 నేవిధి నున్నారొ యెఱుంగంగఁ జాల
 నావెంట నది గాక నడువంగ లేవు
 పో విదర్భ కిటన్నఁ బొలఁతె యిట్లనియె
 భూమిశ! నినుఁ బాసి పో పొమ్మటంచు
 వేమరు పలుకుట విహితమా నీకు
 జలములలో నున్న జలచరజంతు

1160

1170

విలమీదఁ ద్రోచిన నెబ్బంగి బ్రతుకు
 నగుదార తరువుతో నల్లినతీగ
 తరువుఁ బాసిన నది తానిల్వఁ గలదె
 నినుఁ బాసి పోజాల నీపాద మాన
 ననుఁ బాసి పోవుట న్యాయమా నీకు
 పసవెను నాతోడఁ బలుక కీమాట
 యనినఁ గామినిఁ జూచి యవనీశుఁ డనియె
 సలివేణి! మన మిప్పు డఖిలదీనతచు
 నులుకుచు నిద్దఱ మొకచీరఁ గట్టి
 పోడిమి నేరీతిఁ బోవంగ నగును

1180

నేఁడు రాజ్యము వోయె నిర్నిమిత్తమునఁ
 బై చీరయును బోయెఁ బక్షులచేత
 నీచీరకొంగును నేఁ గట్టినాఁడ
 నావిదర్భాపురి కట నీవు నేనుఁ
 బోవంగ నప్పుడు పురజనుల్ చూచి
 యిల నేడుదీవుల నేలెడువాని
 చెలు వెల్ల వదలి పైచీరయుఁ బోయె
 సురలను నొల్లక సొక్కి యీరాజు
 వరియించినఫలంబు వనితకుఁ గలిగె
 నని తూలనాడెద రది గాన నటకుఁ
 జనను నే నీ వైనఁ జనుమన్న బెదరి

1190

చెదరినమనమున చెలియ యిట్లనియె
 హృదయేశ! నన్ను నీ నిష్ఠిడఁ దగునె
 యడవులలో నీవు నడలుచు నుండ
 కడువడి మావారికడ కెట్లు పోదు
 నినుఁ బొసి ప్రాణంబు నిమిషమాత్రంబు
 తనువున నిల్పఁగఁ దగునె ప్రాణేశ!
 తొల్లి చేసినయట్లదుష్కృతఫలము
 నెల్లఁ బొందకి యది యేలఁ బోసిచ్చు
 హరునకు మొదలుగా హస్త్య సిద్ధించు
 హరియంతవానికి నడలంగ నలసె
 దినకరచంద్రులు దిరుగంగ నలసె
 నొనర నొక్కెడను గా లూదంగలేక
 యాయువు విద్యలు నఖిలసంపదలు
 వ్రాయఁ బుట్టిననాఁడు వసజ్జం డతఁడు
 నుదుట వ్రాసినవ్రాత నులిమి తె చెడునె
 మదిలోన నీ వింక మరుగంగ నేల
 నని పల్కె నిద్దెలు నవుడు సన్మతిని
 జనుచున్న ముంగట సహకారసాల
 మాలూరకరకతమాలమధూక
 తాలఖర్జూరహింతాలావ్లసనస
 సరశికింశుకలుంగజంబూపటాది

1200

1210

తరులమధ్యంబునఁ దగునొక్కకొలనుఁ
 గనుఁగొని సోపానగతి డిగ్గి నీరుఁ
 దనియంగఁ ద్రావి గతశ్రము లగుచుఁ
 గొలను వెల్వెడలి దిక్కులు చూచి విజన
 నిలయ మొక్కటిఁ గాంచి నెఱి దాని డాయ
 నరిగి కూర్చుండిరి యటఁ గలిమాయ

నెఱయంగ నొకమాయనిద్దుర గప్ప
 వఱపున వాడినవల్లి చందమునఁ
 బిగుసనిలిన్నెప్పైఁ బడి నిద్ర వోయెఁ
 దనకు నిద్దుర రాక దరిదాపు లేక

1220

వనితయుఁ దా నొక్కవస్త్రంబు గట్టి
 కతమున నెడబాయఁగాఁ గూడ కపుడు
 మతి గణించుచుఁ గలిమాయచేఁ దనకుఁ
 గలరాజ్య మెల్లఁ బుష్కరరాజు కోడి
 కలఁగుచు శిష్యంబు గడువంగ లేక
 తన దేవియును దాను తనవారి వెడలి

చనుడెంచి మూఁడువాసరిము లచ్చోట
 నాఁకట నలసి ఘోరాటవులందుఁ

1230

బైకోక కపటంపుఁ బడుల కిచ్చి
 తగిలి యనేకబాధల గుంది కుంది
 వగచుచు నచటికి వచ్చి చేరుటయు

నటమట దుఃఖంబు లన్నియుఁ దలఁచి
చటులమధ్యాహ్న భాస్కరకీరణముల
స్ఫుటముల కందిన పూఁదీఁగెవోలె
నటవుల ద్రిమ్మరి యాఁకట సొలసి
మదిరాక్షి తన దేవి మహిమిఁదఁ బండి
నిదురఁ బోవఁగఁ జూచి నృపకుంజరుండు

1240

సన్నతసకలరాజన్యకామినులు
కన్నసంజ్ఞల నూడిగంబులు నేయ
హంసతూలికలశయ్యను నిద్ర వోవు
హంసయానకు పాను పయ్యెఁ బో నేల
ననుఁ గూడి నచ్చి కానలఁ బొందినట్టి
తనదుఃఖ మింతయుఁ దగఁ జెప్పుకొనదు
దీని ఘోరముఁ జూడఁ దీరదు నాకుఁ
బూని యిచ్చట డించి పోయెద నింక
వనిత న౯ గానక వసవాస ముడిగి

తనపుట్టినింటికే దగఁ బోయి చేరు
నిటువలె దీని కే నెంత చెప్పినను
దిటమరి కలఁగి వాదించుఁ బో ననుచు
నని పల్కి కలిదైన మవుడు ప్రేరేపఁ
దనప్రాణనాయకే తగఁ గట్టినట్టి
చీర సగంబుగఁ జేతులఁ బట్టి

1250

నారి మేల్కొన కుండ నడిమికి నలుడు
 తునియించి మనమున దుగ్గిఖంబుఁ జెంది
 విన కుండ మెల్ల నే విలపించి తొలగి
 పోయెద నని లేచి పోయి రాజేంద్రుఁ
 డాయెడ మఱి నాలు గడుగులు పోయి
 పోలేక మదిలోనఁ బొగిలి మూర్ఛిల్లి
 యాలేమదగ్గఱ కరుదెంచి మగుడ
 తనువు పాదంబులు తప్పక చూచి
 తనలోన నిట్లని తలఁచి శోకించెఁ
 గటకటా నేఁ బాపకర్ముండ ననుచు
 నెటు లెఱుంగక యయో యీతరలాక్షీ
 కోరి వచ్చిన దేవకులజల నెల్ల
 వారింది న న్నేల వరియించె నొక్కొ
 పడఁతి నోచిననోముఘల మిట్టు లుండె
 నిడుములఁ బొందెడినీయగణ్యమునఁ
 గట్టెడి విధియాజ్ఞఁ గడవంగ వశమె
 యిట్టికాఱడవిలో యెఱునాగ! నిచ్చు
 నొంటిగా విడచి నే నొగిఁ బోవఁ జాల
 వెంటఁ దోడ్కొనుచును విహరింపలేను
 కామిని! నీకు నాక తమునఁజేసి
 ఈమహాటవిలోన నిట్లుండఁ గలిగె

1260

1270

నెనయంగ నీభాగ్య మిట్లుండె ననుచు
దనమది నొక్కింత ధైర్యంబు దెచ్చి
వనిత పయ్యెదకొంగు నల నొప్పు గప్పి
యనుమాన మేటికి నరిగెద ననుచు

1280

నడలుచు మఱి నాలు గడుగులు పోయి
తడబడి పోలేక ధిరణి నె వ్రాలి
దగ్గన లేచి యాదేవిని జూచి
దగ్గర కేతెంచి తనలోన దాను
బెగ్గలం బందుచు భీతి నిల్లనియె
బడలి నీ నడవుల బడబాలు వనుచు

దడయక నీతల్లిదండ్రులకడకు
బొమ్మని చెప్పిన బోజాల వెట్టు
లమ్మ నావెంటనే నవయంగ వత్తు
వటువంటిదాని నిన్నక్కటా గేడు

1290

ఇటువంటియడవిలో నెలు దించి పోదు
నని యమ్మహాపతి హా యని వగచి
తనమది నిట్లని తర్కించె నేను
బోయినవెనుక నీ పూబోణి లేచి
పాయక యెబ్బంగి బలవించు నొక్కొ
పలవించి యడవిలోపల నన్ను వెదకి
బలు నైనమృగముల పాల్పడునొక్కొ

పతిచేత నొల్లమి పడఁతి నే ననుచు
 మతి దప్పి ప్రాణముల్ మఱి వీడు నొక్కొ 1300
 యని యని పలుమాటలు నందందఁ దలఁచి
 తనుఁ బాయఁ జాలని తలఁపు వర్ణించి
 మానినిగుణములు మానుగాఁ బొగడి
 మానినీమణిమోము మఱిమఱి చూచుఁ
 జనుఁగవ వర్ణించు సన్నంపునగుము
 వినుతించుఁ గన్నులనెడలుపు నెంచుఁ
 దేనియరుచుల నొందినప్పుడు లెంచుఁ
 దా నిచ్చుచనవులఁ దప్పక యెంచు
 మునుపటిరతిసుఖంబులఁ దలంచుచును
 దనలోనఁ దాను సంతాపంబు నొందు 1310
 మఱియును దెగువతో మానిసి డించి
 సరగునఁ జనుదేర సతిమీఁద మోహ
 మనుతీఁగ కాళ్లకు నప్పడు చుట్టి
 పెనఁగొనఁ బోలేక పృథివిపై వ్రాలి
 పుడమితేఁ డట మూర్ఛ వోయి యొక్కింత
 తడవులఁ దెలిసి యాతరఁజాక్షిఁ జూచి
 తిరిగి యచ్చటికి నేతెంచి దుఃఖమున
 నగుణకాంతులజేవు రగులోచనముల
 జలములు దొరఁగ నాజననాథుఁ డనియె

నెలనాగ! నిను బాసి యే నెట్లు పోదు
 వనజాక్షి! నినుఁ గూడి వర్తించుఁ ఘోర
 వనములు శృంగారవనము లై యుండు
 నోలేమ! నీ వున్న నొగిఁ బూరిశయ్య
 లీలఁ హంసతూలికపాను పగును
 ఓరామ! నీవున్న నుగుదుఁగములుచు
 మీఱిన బంగారుమేడలై యుండు
 బాలిక సనుఁ గూడి వసియించువర్త
 శాలలు మఱి చిశ్రశాలలై యుండు
 మెలఁత నీ సన్నిధి మృగగర్జనములు
 వల నొప్పు సంగీతవాద్య మై యుండు
 మదిరాక్షి! నీవు సమృతి నిచ్చుఫలము
 మదికి దివ్యాన్న సమృదము ఘటించు
 నీయట్టికులసతి సీయట్టిసాధ్వీ
 నీయట్టిప్రియురాలు నీయట్టిముగ్ధ
 నీయట్టికులశీల నీయట్టియబల
 నీయట్టిలావణ్యనిధి యెందు గలదు
 తలఁచెఁగా దైవంబు దయ యింత లేక
 యెలనాగ! నే సింక నేమిసేయుదునె
 అని యని పలవించి యామహీశ్వరుఁడు
 తనమది నొక్కింత ధైర్యంబుఁ దెచ్చి

1320

1330

1340

యింతగాఁ జింతింప నేటికి ననుచుఁ

గాంతారభూములఁ గలిగినయట్టి

కరిసింహశాస్త్రులగండభేరుండ

శరభపన్నగశశచమరీలులాయ

కాకాదిపక్షిమృగంబులచేత

నేడేఁడు బొందక యీయిందువదన

తమతల్లిదండ్రులదగ్గఱఁ జేరు

సమరంగ హరికృప ననుచు దీపించి

పోయెద నని లేచుఁ బోలేక మగుడి

పోయి మిక్కిలి నగఁ బొంది మూర్ఛిల్లు

1350

హా యని యెలుఁగెట్టి యందంద నేడ్చుఁ

బోయెద నని పోయి పొక్కుచుఁ దిరిగి

చయ్యన దమయంతిసరసకుఁ జేరి

యయ్యెడ నలుఁడు మహార్తి నిట్లనియె

నిటు డించి పోయిన నీయిందువదన

యటు నిటు పడి పోయి యప్పుయిల్ నేరి

యడవిలో శూన్యగృహంబునఁ దన్ను

విడిచిపోయెను గూర్కువేళ నిజేశుఁ

డని తెల్పుఁ దనవార లది విని నన్ను

మనమున నెటువంటిమాట లాశుదురొ

1360

యదిగాక వూరజు లందఱు నన్ను

పదపడి నలుఁ డిట్టిపాతకంబునకు
 నడలక యొడిఁగట్టె ననుచుఁ దిట్టుదురొ
 పడఁతి యిట్లీడుముల పాల్గెనఁ జూడఁ
 జాలక విడిచెద సత్య మీమాట
 పోలించి విచు మమ్మ! భూదేవి! నీవు
 ఆకాశవాణి! నీ వరయంగ వినుము
 ఏకతంబున మీరి లిద్దఱు నాక్షి
 మెలఁత నేగతి నైన మీరు రక్షించి
 తలదండ్రడిదగ్గఱఁ దగఁ జేర్పవలయు
 నని యొప్పగించి చయ్యనఁ బోదు ననుచుఁ
 జనిచని మఱి పోవఁ జాలక తిరిగి

1370

వచ్చి యాదమయంతివదనంబుఁ జూచి
 యచ్చట నెలుఁ గెత్తి హా యని యేడ్చి
 పోలేక పోలేక పొగలుచు నుండ
 నాలోనఁ గలిదేవుఁ డతివపైఁ గలుగు
 మోహపాశంబుల మొదలంటఁ బట్టి
 సాహసంబునఁ ద్రుంపఁ జయ్యన నలుఁడు
 మనమున నివి యేమి మమత లటంచుఁ
 జన నిశ్చయించి యచ్చట నిల్వలేక
 నదులు శైలంబులు నగరముల్ గడచి
 పొదలుచు వేవేగఁ బోయె భూవిభుఁడు

1380

పోవంగఁ గలి తనబుద్ధిఁ జింతించి
 వావిరి వీనిలావణ్యంబుఁ జెఱుతు
 నని యగ్ని దేవుని నర్చించి బిలిచి
 కని మాఱురూపునిఁగాఁ జేయు మితని
 ననిలుని సీగు నాహాయ్యంబు గాఁగఁ
 బనుపుదుఁ జను మన్న బనిఁ బూని పేర్చి
 యరువడి విసరుమహోగ్ర వాయువులఁ
 దరుశాఖ లన్నియు దఱచుగా నొరసె 1390
 నాకాకచే నిప్పు లందందఁ బొడమి
 యేక మై యాకాస నేర్చుచు వచ్చెఁ
 దగిలి పెన్మంటలు ధగధగ మండ
 భుగభుగ పొగల గుంపులు మింటి కెగయఁ
 దఱచుగా మండుచుఁ దమివుల కెగసి
 దరికొని పొదరిండ్లు దళముగా మండ
 మ్రోకులు ఫెళఫెళ మహిమీఁద వ్రోల
 వీక మృగంబులు వెలవెలఁ బాఱ
 ఖగములు తెక్కలు గాలిన కమలి
 యెగిసి పోవంగ లేక యిల వ్రాలి పొరల 1400
 నక్కడక్కడ దాగినట్టిసర్పములు
 యక్కజంబుగ నన్ని యడలుచు మషీయ
 ఘన మైననప్తసాగరము లింకించి

కనలుచు సకలలోకములు దహింప
 నచ్చినబడ బాగ్ని వడుపున వచ్చు
 చిచ్చుఁ గనుంగొని క్షీణిశలేశ్వరుఁడు
 జోరన నది దాటి పోయెడ ననుచు
 దీనుఁడై రాగ నాదిక్కున నొక్క
 పాదరిల్లు తగిలి యద్భుతముగా మండఁ
 గర్జుటకుం డనుఘనపన్నగంబు
 కక్కనపడుచు నాఘనసహి సదుమ
 వేణుశాఖాగ్రంబు వేవేగఁ బ్రాకి
 ప్రాణభీతిని మహిపతి ట్టు లనియె
 నోరాజదేవేంద్ర! యోదయాసాంద్ర!
 యోరాజితాకార! యోదీనరక్ష!

1410

యీవహ్ని వెడలించె నిపుడు ప్రాణముల
 నీవహ్నిలోపల నిటు చిక్కినాఁడ
 కావవే రాజేంద్ర! కరుణతో నన్ను
 అని దీనతను బల్కనప్పు డాపాముఁ
 గనుఁగొని నలమహీకాంతుఁడు నవ్వి
 ధరణిఁ బాముల నమ్మఁ దగ దందు గుర్వి
 వెఱతు నిన్నంటఁగా విషధర! యనిన
 భూనరుఁ జూచి యా భుజగ మిట్లనియె
 దావాగ్ని నిప్పుడు దాటించి నీవు

1420

నా కుపకారంబు నయ మొప్పఁ జేయ
 నీకుఁ బ్రత్యుపకృతి నేఁ డెఱిగింతు
 ననవుడు వేవేగ నగ్నిలోఁ జొచ్చి
 జననాయకుఁడు కృపాసాగరుఁ డగుచు
 నా పాముఁ గొనివచ్చి యావల నిడువ
 భూపతిఁ గనుఁగొని భుజగ మిట్లనియె
 మనుజేశ! యిటువంటిమంటలోఁ జొచ్చి
 నను నీవు రక్షించినావు నీమేలు
 మఱవ నే నీ కొక్కమాటఁ జెప్పెదను
 సరణి ముందఱ నొక్క సరసకాసార
 మున్నది యట నన్న నొనరఁ గొంపోయి
 మన్నించి విగువుము మఱి నీకు నొక్క
 మేలుఁ జేసెద నన్న మేదిసీనాథుఁ
 డాలించి యాపాము నతఁడు గొంపోయి
 సరగున నవుడు కాసారంబులోనఁ
 గరుణతో విడిచె నాఘసపన్నగంబు
 విడిచినయప్పుడు వివర మొప్పంగఁ
 గడువడి నలరాజుకాళ్లను గఱచెఁ
 గఱచినఁ డిఱచు వంకలు వోయె మేను
 కలుచచేతులు మఱి గుఱ్ఱపాదములు
 బిఱునువెండ్రుకలును బేడిగడ్డంబు

1430

1440

నఱ యంగుళంబులు నంటుచెక్కిళ్లు
 పఱుసనిమీసంబు ప్రతిగుంటకనులు
 కఱకునల్లనిమేచు ఘనమైనకడుపు 1450
 గలిగినఁ జూచి భూకాంతుఁడు నవ్వి
 కలఁగుచుఁ బలికె నక్కలిమాయఁ దలఁచి
 యప్పుడే యిట్టికార్యముఁ జేతు వనుచుఁ
 జెప్పితి నాలాగె చేసితి వహహ
 కత్తిచే నఱికినగాయంబుమీఁదఁ
 దత్తరపడ దెబ్బ తగిలినరీతి
 నైనది యైన నే మనుచు ధైర్యమున
 ధ్యానించునలునితో నాసర్ప మనియె
 జననాథ! నీ కింతసంతాప మేల
 కనలక వినుము నేఁ గఱచినవిధము 1460
 మునుకొని తొలిజన్మమున బ్రహ్మఋషికి
 ఘన మైనదోషంబుఁ గావించినాఁడ
 నామాని కోపించి యడవిలో నిట్లు
 పాముగా నుండుము పాపాత్మ! యనుచు
 బలు వై నఘోర శాపం బిచ్చె నాకు
 నలయుచు నే నపు డాత్మఁ జింతించి
 మునినాథ! యీశాపమోక్షంబు నాకు
 ఘనతతో నెప్పుడు గలుగు నటన్నఁ

గలిరాజమాయచేఁ గల రాజ్య మెల్ల
 నలరాజు పుష్కరనరనాథు కోడి 1470
 పై నున్నవ స్త్రీంబు పక్షుల కిచ్చి
 కానలలోఁ దనకాంతను విడిచి
 నీ వున్నయెడకు నానృపఁ జేగుదెంచి
 భావించి యగ్నిలోఁ బడకుండ నిన్నుఁ
 గాచి రక్షించినఘనునిపాదంబు
 చూచి ముట్టిననాఁడు శుభమూర్తి వగుదు
 నని చెప్పి యతఁ జేగె నంతటనుండి
 యినకులాధీశ! నే నిచ్చట నుండి
 గొనకొని నీరాకఁ గోరు ముందును
 వసమునఁ గాలాహివలె వచ్చి నిన్ను 1480
 గజచితి నని యాత్మఁ గలఁగకు నరుల
 తెఱఁ గెల్లఁ జెప్పెదఁ దెలియంగ విషము
 కాంతి కోర్వఁగ లేరు ఖలు లర్థి భూమి
 కాంతులు నీచసంగతి కోర్వఁ గలరు
 అటుగాన సీఘోర మైనరూపమునఁ
 బటుగతి విహరింపఁ బాటి ధరిత్రి
 విభలేశ! నీ వింక విసినభూములను
 విపరీతబుద్ధిని విహరింపఁ గూడ
 దరయుచు ని వయోధ్యాపురి కేగి

యరుదార ఋతుపర్వఁ డనురాజుచెంతఁ 1490

జేరి సారధ్యంబుఁ జేయుచుఁ బాక
మానూఢిఁ జేయుచు నతని మెప్పించి
బాహుకుం డనుపేరుఁ బడసి యత్యంత
సాహసం బలర నచ్చట నుండు మంతఁ
గొంతకాలమునకుఁ గోమలీఁ గలసి
సంతోషమతిని రాజ్యముఁ జేయఁ గలవు
నిషధేశ ! విను మింక నీశరీరమున
విప మెంతకాలంబు నెస నుండు నప్పు
డురగరాక్షసపిశాచోరుభూతము.

దురితంబు లేవియు దొరయవు నిన్ను 1500

లని కరాటములోన నమరినయెక్క
కనకవస్త్రము ధరాకాంతున కిచ్చి
కర మర్ధి నీరూపు గావలె ననుచు
ధరణీశ ' నను నీవు తలఁచి యొకొక
ధరియించినప్పు డండము మీఱి నీకు
వరుస నీరూపలావణ్యముల్ గల్గు
నేపార నే నింక నేగెద ననుచు
నాపాము మాయ మై యరిగె సంతటను
జననాథుఁ డత్యంతసంతోష ముడర
ఘనతరవేగుఁ డై కదలి యయోధ్య

1510

కరిగి యాఋతుపర్ణు నందందఁ గాంచి
 కరములు ముకుళించి ఘనభక్తిఁ బలికె
 నవనీశ ! బాహుకుఁ డనుపేరివాఁడ
 తవిలి సారథ్యంబుఁ దగఁ జేయ నేర్తు
 విశ్వంబులోపల వెలుఁగొంది యున్న
 యశ్వలక్షణముల నమరంగ నేర్తు
 వారక రుచులుగా వండంగ నేర్తు
 నీరీతి విద్యల నెఱుఁగంగ నేర్తు
 వల నొప్ప మిమఁ గొల్పి వచ్చితి నన్ను
 దలఁచి నీబంటుగాఁ దగ నేలు మనిన
 ఋతుపర్ణుఁ డాతనిరూపంబుఁ జూచి
 ప్రతిఁ గాన మీరూపభావంబులకును
 ఇట్టివాఁ డొకఁ డున్న నెప్పుడు మనకుఁ
 బుట్టు ముచ్చటలును బోధింపవోయెడిని
 యని పల్కి నలుని నత్యాదరంబునను
 మనుజేశుఁ డవుడు సప్తతిఁ గొల్పు నిల్పె

1520

1526

చతుర్థాశ్వాసము.

అట మున్ను నలరాజునచుఁగుబిడ్డలను
 దటుకున దమయంతితలిదండ్రు లింట
 విడిచి వా^{ష్ట్య}రేయుండు విసినభూములకు
 వెడలె నలక్ష్మీతీవిభుఁ డింతిఁ గూడి
 యనుమాట విని మున్నె యాఋతుపర్ణ
 నొనరంగ మఱి కొల్చి యుండె నానలుఁడు
 అరసి వా^{ష్ట్య}రేయుండు నందందఁ జూచి
 నరసతఁ దనరథసారథి గాఁగ
 నెఱిగి యాతనితోడ నేమాటఁ దెలుప
 కెఱుంగనిగతి నుండె నేమియు నపక
 నక్కడ దమయంతి యదరి మేల్కొంచి
 పొక్కుచుఁ దనపతిఁ బొడఁగాన కులికే
 నలుదిక్కులును జూచి నలినాక్షి గుంది
 చలియించి చించినచీరయుఁ గాంచి
 దిగున లేచి పూఁదీగైకై వడివి

నగ్గలంబుగ మూర్ఖ సవనిపై వ్రాలి
 యూనినయామూర్ఖ నొక్కింత తేలిసి
 మే నెల్ల నులియుచు మెల్లస లేచి
 నేలలఁ బుణుకుచు నిగిడినవగల

వాలుఁ గన్నుల నీరు వరద లై పాటఁ

20

బలుతెఱంగులఁ దనప్రాణేశుఁ దలఁచి

వెలవెలపాటున విలపింపఁ దొడఁగె

హారాజదేవేంద్ర! హదయాసాంద్ర!

హారాజమందార! హదయాకార!

శ్రీకరఘనమూర్తి! రిఘనమవర్తి!

నాకేశనుతకీర్తి! నలచక్రవర్తి!

అక్కటా యిట్టిఘోరాటవిలోసఁ

దక్కక నను డించి తలిగి పోఁ దగునె

ననుఁ బాసి పోనని నాతోడఁ జెప్పి

పెనునిద్రపోయినప్రియ నన్ను డించి

30

కటకటా నామీఁదఁ గరుణఁ జాలించి

యిటు డించి పోవ నీ కేమి చేసితిసి

నినుఁ బాయఁగాలేను నిమిషమాత్రింబు

ననుఁ బాసి పోవుట న్యాయమా నీకు

ఒక్కటే ప్రాణంబు లొనర నిద్దఱికి

మక్కువ లొక్కటే మనకు నిద్దఱికి

నోడకు మనుచు న న్నూరడఁ బలికి
పాడియే యడవిలోపల డించి పోవ
నిట్టికాఱడవిలో నిటు నన్ను డించి
యెట్టులు పోవఁ గాన్తెట్లదె నీకుఁ
గైకొనఁ కెడఁబాయఁగా నెన్నఁడైన
నీకు నేఁ జేసిన నేరంబు లేమి

40

కట్టిడిదైవ మీకానలో నన్ను
ఇట్టు లొంటిగ నుండ నేలఁ జేసె నొకొ
యెన్నఁడు రాదుగా యిటువంటినిదుర
నిన్ను నన్నును బాప నేఁడు వచ్చినది
తనువునఁ బ్రాణముల్ దలఁగ కున్నంత
నినుఁ బాసి యోర్పునే నిమిషార్థ మైన
ఇట్టికాఱడవి న న్నేకత డించి

యెట్టు పోలే పని యెంచితి మదిని
ననుఁ బాయవచ్చునా నాప్రాణవిభుఁడ
పని నిన్ను నమ్మితి నననీశ చంద్ర !
యిచ్చట నను డించి యేలఁ బోయితివి
చచ్చిన నొకచోటఁ జావమే మానము
కలపాటి నొకభంగిఁ గాలంబు నడిపి
మెలఁగమే యడవుల మేదినీనాథ !

50

గ్రహవేధ లవి యెట్టిగతుల వచ్చినను

గృహిణి వీడుట నీకుఁ గృత్యమే నాథ!
 నటికినఁ ద్రొక్కిన నలియఁ గొట్టినను
 జెఱకు తియ్యనగాని చే చానె నాథ!

60

కరుణను నీదువాక్యముల వీనులను
 వెఱవక యెన్నఁడు విందునో నాథ!
 కామించి కన్నులకఱ వెల్ల దీర
 నీమూర్తి నిన్నఁడు నేఁ జూతు నాథ!
 యేతెరవునఁ బోతి వేసు వచ్చెదను
 నాతోడఁ జెప్పవే నాప్రాణనాథ!

యీవిధి మనల నే డిద్దఱి బాప
 దైవంబు నాల్గుపద్ధతులఁ గల్పించెఁ
 బ్రాణేశ! కానలోపల నిన్నుఁ బాసి

ప్రాణంబు లెబ్బంగిఁ బట్టుదు నింక
 భూమిశ! ననుఁ బాసి పోయెడువేళ

70

నే మని పలవించి తేమంటి నన్ను
 ఏదేశమునకుఁ బోయితివో యెచ్చోట
 నేదుఁఖ మందితో యేమి నేయుదును
 జగదీశ! నేఁ బాపజాతిని గాన

నిగుడి యీయాపద నిను బొంద నయ్యె

నే సర్వలక్షణాన్విత నౌదు నేని

వాసవనుత! యింత వచ్చునే నీకు

నరలోకనాయక! ననుఁ జెట్టఁబట్టి
పరఁగ రాజ్యముఁ బాసి భటులను బాసి
హయరథావళిఁ బాసి యఖిలంబుఁ బాసి
భయదకాంతారంబుపా లైతి వకట
నిద్రింప కార్తించే నీవు గూర్చున్న
నిద్రపోవుట నాకు నీతియే తలఁప
నేరము నామీఁద నిజముగాఁ గలుగ
నోగువ కెటు పోతి పుర్వీకతిలక!

80

పతితలఁ పెఱుఁగనిపడఁతి యేలనుచు
సతివేగమున డించి యరిగితి వేమొ

పున్నమచంద్రుని బోలునీమోము
నెన్నఁదుఁ గందునో యినకులాధీశ!

90

ఇక్కడ ననుడించి యెచటికి నీవు
ఎక్కడి కేగితి విటు చెప్పు మయ్య!
ఇది నాకు నొంటిగా నిప్పుడు తోఁచె
నిది నాకు నడవిగా నిప్పుడు తోఁచె
నేమి నేయుదు నింక నేమందు విధిని
నీమహాలవిలోన నెబ్బంగిఁ గాంతు
నరనాథ! యిట వచ్చి ననుఁ గావ కున్న
పరఁగ నాప్రాణముల్ పట్టంగఁ జాల
మరుగున నేటికి మఱి డాగి యుండఁ

బరువున వచ్చి నాప్రాణముల్ గావు
 కవఁ బాసి పోయి భూకాంత! నీ విపుడు
 భవి నెన్ని శాధలఁ బొందుచున్నావో
 కల నైన నీమాటఁ గా దనఁ జాల
 సలరాజచంద్ర! కానలనేల డించి
 తెవరికిఁ దొల్లినే నేమి చేసితినో
 భవి నిట్టిపా టెల్లఁ బొందితి నడవి
 నెక్కడికేగుదు నేమి నేయుదును

100

దిక్కెవ్వ రిటమీఁదఁ తెఱఁ గేది నాకు
 నీదుఃఖవార్ధి నే నేరీతిఁ గడతు
 నేదెస వెదకుదు నీకానలోన

110

వెదకుచుఁ గలి యిట్లు వేధించుచుండ
 హృదయేశ! నీవిపు డేమి గావించు
 సలసితి వీయరణ్యములలో నున్న
 బలుమృగంబుల కగపడుదుగా కనుచు
 నలినాక్షి తనప్రాణనాథుని దలఁచి
 పలుతెఱంగుల నిట్లు పలవించు చుండ
 మలమల మాడెఁ గోమలలతాతరులు
 శిల లెల్లఁ గఱఁగె రాజీవాప్తుఁ డదరె
 గాలి వీవక మానెఁ గన్నుల నీరు
 రాల నేడ్చుచు నున్నరమణిని జూచి

120

మృగములు నిలుచుండె మేతలు మఱచి
 ఖగము లాధ్వని విని కలఁగుచు నుండె
 నప్పుడు దమయంతి యచ్చోటుఁ బాసి
 ముప్పిరిఁ గొనుశోకమునఁ బ్రాణవిభుని
 సడవిలోపల బాలహరిణియుఁ బోలె
 వెడవెడ నందంద వెదకంగఁ దొడఁగెఁ
 దరులార! నాసహోదరులార! మీరు
 ధరణీశ్వరుని జూడఁ దగఁజూపరయ్య!
 సురలార! మీ రైన సురరాజవిభుఁడు
 తరిలి పోయినజాడఁ దగిఁ జెప్పరయ్య! 130
 భూదేవి! నీ వైన భూలోకనాథుఁ
 డేదెసఁ బోయెనో యెఱిఁగింపు మమ్మ
 ననుఁ గావరయ్య! కిన్నరులార! పుణ్య
 ధనులార! ఘనులార! తాపనులార!
 కరులార! హరులార! గివయంబులార!
 శరభసాశ్వములార! సర్పంబులార!
 మనుజేశుఁ డరిగినమార్గంబు నాకు
 నెససినఁ గరుణతో నెఱిఁగింపరయ్య!
 అనియని యడుగుచు నటునటు పోయి
 ఘన మైనపొద లెల్లఁ గదలించి చూచి 140
 వీరు వా రనక యవ్విధమునఁ దిరుగ

నోరెండ ధృతిదూలె నొచ్చెఁ బ్రాణములు
 ముడివిడి క్రొమ్ముడి మూపుపై జాట
 నడుగులు తొట్రిల నందంద బడలి
 పగడంపు వాతెర పదునికి నాడ
 జిగిదక్కి పావట సీకాకువడగఁ
 గన్నుల జలజలఁ గారెడునీరు
 చన్నుమిట్టలమీఁద జలజల దొరుగ
 నన్నునెన్నడు మసియాడి వడంకఁ
 దన్ను దూరుచును గద్గదకంఠ యగుచు
 హాయని యెలుఁగెత్తి యటచి హానాథ
 మాయజూదం బింతమట్టుకుఁ దెచ్చి
 మాయత్రోవలఁ జూపె మాయురే నాథ
 పోయి తే యెచటికిఁ బోయి తే యనుచు
 నెడపక యిబ్బంగి నేడ్చుచు విభుని
 విడువక వెదకుచు విపినంబులోనఁ
 గుందుచు దమయంతి కొంతదూరంబు
 సందుగొందులఁ జూడఁ జనుచున్న నపుడు
 పదపడి యాసమీపంబున నొక్క
 పొదరింటిలో నున్న పుట్టలోనుండి
 తనతల యెత్తి యాతస్వి సీక్కించి
 పెనుకాము చెలఁగుచు బిరబిర వచ్చి

150

160

రోజుచుఁ గన్నుల రోమాగ్ను లడర
 రాజ్యిల్లువివములు రాజి మండుచును
 గలిదేవువనుపనఁ గామినిఁ గదియ
 విలవిలఁ బ్రాణముల్ పిడిచినభంగి
 హానాథ యని మూర్ఖ నవనిష్ట నొరిగెఁ
 బూని యప్పుడు పాము భూమీశుడేవి
 పదములఁ బట్టి తప్పక మ్రింగు చుండె
 మదిరాక్షి యప్పుడు మది మూర్ఖుఁ డెలిసి 170
 తను మ్రింగు నాఘోరదండశూకంబుఁ
 గనుఁగొని శోకాగ్నిఁ గ్రాగుచుఁ బలికె
 నక్కటా యీశని కాహార మెతి
 నిక్కడ నాకింక నెవ్వగు దిక్కు
 పామును విడిపించు బలవంతు లెవరు
 నామేను మ్రింగు చున్నది యంతకంత
 కలరాజ్య మెల్లఁ బుష్కరున కర్పించి
 కలిరాజు మాయచేఁ గానలఁ బొచ్చి
 యిడుమలఁ బడి జీవి జేతునిఁ బాసి
 కడపట వచ్చి యీ కాలాహిచేతఁ
 బడుటకు నావ్యాతఫలమిట్లు లుండె 180
 నడరంగ నిపుడు నా యూపద మాన్ప
 వడి నిట కెవ్వరు పత్తురో యింక

పుడమితేఁ డెచటికిఁ బోయెనో యెఱుంగ
నీ వేళ నిందున్న నీపాముచేతఁ
జాపనిచ్చునె దీని సాధించుఁ గాక
దై నమా యిట్టిబాధలకు లోఁజేయ
నీవేళ నీకు నేనేమి చేసితిని

అని యేడ్చు చుండింగ నాయా ర్తరవము
విని కలిమాయచే వేవేగ నొక్క
బోయవాఁ డరుదెంచి బోగన సపుడు

190

పాయక తనచేతఁ బట్టినపెద్ద
కత్తిచే నాపాముకంఠంబుఁ ద్రుంచి
యెత్తి యావల వైచి యెలనాగఁ జూచి
వెఱవకు లే లెమ్ము విపినంబులోనఁ
దిరుగాడ నేల నిఁజ్జెఱుఁగున నింజి
యెవ్వరివనితవో యెందుండి వచ్చి
తెవ్వని వెదకెదో యీపాముచేత
నేగతిఁ జిక్కితి విది యెల్ల నాకు
వేగంబ తెలుపుము వెఱ పెల్ల మాన్పు
దనపుడు లేచి యయ్యలిసీలవేణి
తనదువృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పఁ దొడఁగె
నోయన్న! వినుర యీయర్వి యంతయును
బాయక చక్కంబు పను లొనరింప

200

నేలిననలునకు నిల్లాల ధరణిఁ
 బాలించు భీమభూపతి పుత్రి నేను
 దమయంతి యనుపేరఁ దనరినదాన
 రమణతో నిషధపురంబున నుండు
 సరిమురి పగదాయ యైనపుష్కరుఁడు
 ధరి నెల్లఁ గపటజూదంబునఁ గొనియె
 సది యాది గాఁగ మహారణ్యామునకు
 బెదిరుచు రాఁగ నాస్త్రియునిచేలంబుఁ
 గపటంపుఁబట్టులు కైకొని చనియె
 నపుడు శోకంబున నెడలుచు మేము
 ఒనరంగ నిర్ద్రుతి మొకచీరఁ గట్టి
 చను దేరి యొకశూన్యసదనంబుఁ గాంచి
 యరిగి కూర్చుంటిమి యంతలో నేను
 మఱచి నిద్దుర వోవ మదిలోన నలిగి
 నాపత్ర భూపతి నాపాటుఁ జూడ
 నోపక నాచీర నొకసాము చించి
 యది కట్టి నను విడనాడి పోయినను
 గుదులుచు నే మేలుకొని లేచి విభువి
 గానక యేడ్చుచు కడుఘోర మైన
 కానలో వెదకి యెక్కడఁ గానలేక
 యిక్కడి కరుదేర నీపాము నన్ను

210

220

దక్కక మింగ నిష్ఠాతీ నీవు వచ్చి
 యీపాముఁ జంపి న న్నెలమిఁ బ్రోచితివి
 యూపార్థి వేంద్రుఁ డెం దరిగెనో యెఱుఁగ
 ననవుడు విని మనం బపుడు ఘటిల్ల
 వనజాక్షి కాబోయవాఁ డిట్టు లనియె
 నీరజానన! నీవు నిదుర వోఁ జూచి
 కోరి నీకట్టినకోకఁ జించుకొని
 యడలంగ నిట్టఘోరాటవిలోను
 విడచి పోయినవాఁడు విభుఁడటే నీకు
 వడతి నిన్ గానలపాలుగాఁ జేసి
 యెడపక పోవువాఁ డెందైనఁ గలఁడె
 మగువ ని న్నిట డించి మఱి బోవువాఁడు
 వగవాఁడు గాక నీపాలిఁటిమగఁడె
 అడవిలో నీరీతి నలజడిఁ బడుచు
 విడువక నీవేల నెదకెదు వాని
 నలివేణి యీపాముకన్నను మంచి
 బలు వైనఘోరసర్పంబులు గలవు
 అడవిలోపల నొంటి నరుగంగ నేల
 నిడుమలఁ బడుచు నీ విందీవరాక్షి!
 వలవదు నానెంట వలనొప్పు రమ్ము
 నలునికన్నను మంచినాథుండ నేను

230

240

నీ కేల జింతింప నీకోర్కు లెల్లఁ
జేకొని కొనసాగఁ జేయుదు నన్ను
నమ్మి నాయింటికి నలినాత్మీ! రమ్ము
సమ్మతి నాయింట సకలసంపదలు

250

గల వన్నిటికి నీవు కర్త వైయుండు
పలుతెఱంగుల నన్ను బంటుగా నేలు
కొని యుండు నీ కేమి కొదువలు లేవు
ఒనరంగ నావెంట నూరక రమ్ము
పట్టణంబును బోలుఁ బరఁగ నాపల్లె
నెట్టనఁ గనుఁగొని నీవె మెచ్చెదవు
మానిని! నేను సామాన్యుండఁ గాను
తేనియల్ వడియంగ దెఱవాల్లు గొట్టఁ
గడఁగి కన్నముఁ బెట్టి గడియలఁ దీయఁ
బుడమి ద్రవ్యము లెత్త మూలల డాగ
ముడుపులు కఠిరింప మొగి సొక్కుఁజల్ల
నడుగు దాచుకపోయి యావల నడవ
వల లొడ్డ నుగు లొడ్డ వాగులు గట్టిఁ
బులుఁగుల వాకట్టి బోన దొట్టి
గురుమ్మగంబులతోడఁ గూడంగఁ బాటి
శరములుఁ బడనేయ సరి నడుగెత్త
నాయంతపొలపరి నలినాయతాత్మీ!

260

బోయరాజులలోనఁ బొడఁగాన మెందు

నేవేళఁ జూచిన నెట్టిమాంసంబు

గావలె నన్నను గలదు లే దనక

270

కావున నావెంటఁ గదలి రమ్మనిన

విని చాలఁ గోపించి వెలవెలఁ బొలు

తనకోప మంతలోఁ దనలోన నడచి

యాపాపకర్ముని నందండఁ జూచి

యావుణ్యసాధ్య నైయ్యము మీఱఁ బలికె

ఓయన్న! యిది నీకు నుచితంబు గాదు

పాయక వినరానివల్కు పల్కెదవు

ధరణీశుసతియును దనదుత్తలియును

సరి యుండు) పెద్దలు జగతిలో నెల్ల

280

ననుమాట వినవుగా యన్న! నీ కిదియు

వినిపింతు నిది బుద్ధి వెలయంగ వినుము

తనరినయేగురుతల్లులలోనఁ

దనగురుసతి యొక్కతల్లి యై యుండుఁ

దనరాజుసతి యొక్కతల్లి యై యుండుఁ

దనయన్నసతి యొక్కతల్లిగా నుండుఁ

దనసతితల్లియుఁ దల్లిగా నుండుఁ

దనుఁ గని చ నిచ్చుతల్లియుఁ గాక

తనతల్లిసము లైనతల్లులు వీరు

290

ఇలలోన వీరియం దెవ్వరి నైన
 సాలవక కామించి చూచినంతటనే
 యాయువు సెడి పోవు నవకీర్తి సెందు
 మాయును ముఖలక్ష్మీ మానంబు దూలుఁ
 బాపంబు వర్ధిల్లు బల మెల్ల నడఁగు
 సూపంబు సెడి పోవు రోగంబు నచ్చు
 నేవు రా దెన్నఁడు నెడయుఁ బుణ్యంబు
 తాపంబు వొడము సంతాపంబు నచ్చు
 నాపద లరుదెంచు నపజయం బొదవు
 చూపులు వొలియును సుఖ మెల్ల నొలఁగు 300
 సంపద లెడఁబాయు నత్యంబు వోవుఁ
 బెం పెల్ల వెసఁ జనుఁ బెనుభీతి సెలఁగుఁ
 దేకువ దప్పును దీనత వచ్చు
 దాకొను ధైర్యంబు తలఁగును మఱియు
 సంతటఁ బోవక యమకింకరాళి
 కుంతముద్గరశూల ఘోరగ వాది
 సాధనంబుల మఱి శస్త్రాస్త్రములను
 బాధింతు రిదిగాక బహుపురీషాది
 పూతి గంధంబులఁ బొరలెంతు రుగ్ర
 వై తరుణీనది వడి న్నోయోతు
 రుదుగక పెక్కడ లుంతురు మఱియుఁ

బడిపడి నరకకూషములఁ బాతకుల
 నని వేదశాస్త్రంబు లనిశంబు దెలుపు
 మనమున నిట్టిదురదముల విడుపు
 మటు గాన నీతల్లి నగుదు నిచ్చటికిఁ
 బటుగతి వచ్చి యీపామును జంపి
 నన్ను రక్షించితి నాతిండ్రి వైతి
 వన్ని నీ విటువంటియల్పకార్యంబు
 సనుఁ బల్కఁ దగ దన్న నాతిమాటలను
 విని వాఁడిసూదులు వీచులలోనఁ

320

గ్రుచ్చినగతి నొచ్చి కోపించి బోయ
 యచ్చపలాక్షీతో నప్పు డిట్లనియెఁ
 దరిశాక్షీ ! యిటువంటిధర్మశాస్త్రములు
 సారపు వీచులకు నీనుద్దులు విడుపు
 మును నీవు యమలోకమున బాధ లెల్ల
 ననుభవించినయట్ల నరసి చెప్పెదవు
 పాపపుణ్యంబులఁ బరికింప మెప్పు
 డేపార శాస్త్రంబు లెఱుఁగము మఱియుఁ
 గలకంతి ! యముఁడు మాకడకు రా వెఱచు
 గిలిగింతలను బెట్టఁ గెరలునే శిలలు
 మాకుఁ బాపము లేదు మదిరాక్షీ ! నిన్నుఁ
 గైకొని పొందక కాని నేఁ బోవ

330

నన విని యపుడు రౌద్రాకార యగుచుఁ
 దనలోన మండుచుఁ దరిళాయ తాక్షి
 వెలయ నావృత్తంబు మీ డేమి యెఱుఁగుఁ
 గలుషాత్ముఁ డని వానిఁ గనుఁగొని పలికె
 నోరి పాపాత్మ! ఈయురగింబుఁ జంపి
 కారుణ్యమున నన్నుఁ గాచితి గాన
 రయమున నినుఁ జంప రా డని యున్న
 భయ మింత లేక దుర్భాష లాడెనపు
 నీ వేడ నే నేడ నీమాట లేడ
 నీ విందు నుండక యిపుడు పొమ్మనిన
 నప్పుడు వాఁడు రౌద్రాకారుఁ డగుచు
 నిప్పులు గన్నుల నిండాఁ ర వొఱఁగ
 నప్పద్మలోచన నల్లనఁ జూచి
 కప్పిన కామాంధకారంబుచేతఁ
 దన మేను దెలియక దగ్గఱ రాఁగ
 వెనుకకుఁ బోయి యావెలఁది యిట్లనియె
 నిం దెందు నచ్చెద విఁకఁ జూడ రోరి!
 పొందిననీగర్వము నడంతు ననిన
 బలవంతమున నిన్నుఁ బట్టి పైఁ బడినఁ
 జెలి! యేమి చేసెదు చెప్పుమా యిప్పు
 డని పట్టఁ గమకించునంతలోపలన

340

350

యొనరంగ నిఱ నూరకుండ రా దనుచుఁ
 దనలోనఁ దలఁచి యాతామరసాక్షి
 మనమున వాకున మఱి సేతలందు
 నరునిఁ గెల్చినపతివ్రత నాదు నేని
 నరలోకవిభుఁ డైననాకూర్తి విభుఁడు
 వరున సత్యంబుఁ దప్పక మను నేని
 హరికృపఁ బొందినయంగన నేని
 బోయవాఁ డిప్పుడే పొలసి దుర్గతినిఁ
 బ్రాయక పడు నని పడఁతి శపించె
 నడలనియూఁ ఘోరశాపాగ్ని దగిలి
 యుడుగక యాబోయయు బెల్లఁ బొలసి
 పిడుగులు వడి కొండ పృథివిపైఁ గూలు
 వడువునఁ దెప్పన వసుధపైఁ గూలి
 కలఁగుచుఁ బలుమాటఁ గాళ్లు సేతులును
 విలవిలఁ దన్నుక విడిచెఁ బ్రాణముల
 నంతలో దమయంతి యచ్చోటుఁ బాసి
 వంతఁ గుందుచు శోకవార్ధి నీదుచును
 భూపాలుఁ డిటు పాసిపోవుటఁ జేసి
 యీపాతకుండు న న్నిట్లాడెఁ గాక
 నావిభుఁ డిం దున్న సన్న బాధింప
 భావించునే వీడు పలుగాకి గాన

360

370

మగదిక్కు లే కున్నమగువప్రాణంబు
 దగదు బెట్టుక యుండ ధారుణిమీఁద
 నిట్టిపాతకు లెంద టివోటఁ దెరువు
 గట్టిక నన్నెంత గాసిఁ బెట్టుదురొ
 పతి డించి పోయినపడఁతిని బుద్ధి
 మతులు సం దేహించుమాటలు నిజము
 మాటికి మగవాఁడు మహిమీఁద నరుగ
 నాటది యొంటిగా నరుగంగఁ బోల
 దాఁడుపుట్టుకఁ బుట్టినట్టిదోషంబు
 వాఁడిమి భువిఁ బగవారికి వలన
 దక్కటా యబల నీయడవిలోపలను
 దిక్కు మాలినయట్లు తీరుగంగ వలసఁ
 గొండల నడవులఁ గ్రుమ్మరఁ జాల
 నొండేల నిఁకఁ బ్రాణ మునుపంగఁ దగదు
 పెనిమిటి కెక్కక ప్రియు నెడఁ బాసి
 చను మని యెవ్వరు శపియించి రొక్కొ
 యని తీఁగెయెలుఁగున నాకోమలాంగి
 దననాథుఁ బేర్కొని తా నేడ్చుకొనుచు
 నరుదార నెదురుగా ననలుండు ప్రబలి
 పరువడిఁ బొద లెల్ల భస్మీకరింపఁ
 దరళాక్షి గని వేడ్క దావాగ్ని నడుమ

380

390

నరుదారఁ జొచ్చిన నది సల్ల నయ్యె
 కరి తొండములు దనకరములఁ బట్టి
 కరికరిఁ బెనఁగినఁ గరు లూర కుండె
 నెలుఁగుపిల్లలఁ బట్టి యిట్టట్టు సేయ
 వలఁ గొని యెలుఁగు లవ్వలకుఁ దొలంగెఁ 400
 బులు లున్న కడకు గొబ్బునఁ బోయి కదిసి
 పొలియుట కెదిరినఁ బొరిగొన కఱచె
 కఠీరవంబులఁ గదిసి యాకంబు
 కఠి సీరిన నవి గదియక పోయె
 నడవిపందులఁ జేరి యందంద తాల్చి
 నడగుచు రువ్విన నవి నాటిపోయెఁ
 బాముపుట్టలలోన బాహువుల్ సాచి
 పామినఁ గఱవక ఫణులు దొలంగెఁ
 దొణికెడుకొలఁకులఁ దుమికిన జలము
 ఫణివేణి కూరులబంటి యై యుండె 410
 నది సూచి హా యని యదంద యేడ్చి
 యిది యేమి మాయయో యెఱుఁగంగ రాదు
 పరువడి నే మహాపాపిని గాన
 సరగున నిపు డేల చావు సిద్ధించు
 నని యని వగచుచు నాదమయంతి
 చని చని మఱియును జఱియలఁ దుమికె

నీరీతిఁ బ్రాణమ్మ లేమిటఁ బోక
 యారామ యడవిలో నలమటఁ బడుచు
 జను లేమి తిందురో చావున కనుచు
 మునుకొని విషపత్రముల్ గోసి తినిన
 నావిషపత్రంబు లాఁకలిఁ దీర్చుఁ
 జావు రాదని యేడ్చి చనుచుఁ గట్టెడుటఁ
 బనస పిప్పలి నింబ పాటల వకుళి
 ఘనసార సౌవర్ణ ఖడ్గములును
 పొన్నలు పొగడలు పోక మ్రాకులును
 గన్నేరులును మల్లకలు చూతితరులు
 కదలికుండకదంబకాంచనకుటజ

420

బదరతింత్రిణిబిల్వపారిభద్రములు
 తెలియంగఁ గమ్మపూదీఁగెలు ప్రబలి
 బలు వైనచలువచప్పరముల నలరుఁ
 జల్లనినీడల జాతివైరంబు
 లెల్లను విడిచి ప్రియంబునఁ బొదలి
 సింగంపుఁగొదమలు సేరి యేనుఁగులఁ
 జెంగలించుచు ముద్దు నేయుచు నుండు
 పెనుజాడఁ నప్పినపెయ్యల వెదకి
 కొని పోయి మొదవులఁ గూర్చెడివులులు
 లేడిపిల్లలను శాలించుచుఁ గూడి

430

యాదుచు నుండి పెం పలగు రేచులును

సరసంబుగా ముంగిసలమీఁద నెక్కి

వరుసతోఁ బ్రాకెడివరపన్నగములు

44C

ఎలుకలపిల్లల నెలమితోఁ గూడి

కులుకుచు ముద్దాడుకొనెడుపిల్లులును

పలుచనినీళ్లలోఁ బడి యున్నమీను

కులుకుచు వానితోఁ గూర్చుకొక్కెరలు

కోకిలార్భకులను గూడి యందంద

చేళాని మేత భక్షించు కాకులును

పొలుపొంద నివ్వధంబున వినోదంబు

గలిగియుండినయొక్కఘనతపోవనము

దమయంతి కనుఁగొని తనలోనె మచ్చి

యమరినయిట్టిపుణ్యాశ్రమభూమి

450

నేమకాని యుండునో యిది చూత మనుచు

నామానినీమణి యచటి కేతెంచి

పురుషప్రమాణంబు భూమిపై కెగసి

పరమాత్మ నాత్మలో భావించువారి

నొక్కపాదాంగుష ముర్విపై నిలిపి

నిక్కి భానునిఁ జూచి నిలిచినవారిఁ

దరుళాఖలందుఁ బాదములు దగిల్చి

కర మర్థి దల క్రిందుగా వేల్చువారిఁ

బద్ధాసనంబునఁ బరఁగఁ గూర్చుండి
పద్మాక్షునుతులు దప్పక చేయవారి
హోమమంత్రంబుల నుచ్చరించుచును
హోమంబు లతిభక్తి నొగి వ్రేల్చువారిఁ
గరములు ముకుళించి కన్నులు మూసి
చిరిభక్తి జపములఁ జేసెడివారిఁ

460

గినుఁగొని మదిలొనఁ గడు సంతసిల్లి
చనిచని ముందఱఁ గూర్చుండి యచటఁ
బొందుగా వేదాస్థముల వేడుకలర
నొక్కరి కొక్కరు నొగి జెప్పుచుండ

470

నక్కామినీమణి యమహాత్ములకుఁ
దప్పక సాష్టాంగదండంబు వెట్టి
యప్పుడు దమయంతి హా యని యేడ్వఁ
గనుఁగొని చాల యోగధ్యానమహిమ
మనమున నది కలిమాయఁగా నెఱిగి
యొండొరుల్ సందడి నొనర వారించి
నిండినకృపతోడ నెలఁత కిట్లనిరి
యెలనాగ నీ విపు డేల యేడ్వెదవు
వలవదు కర్తంబు వచ్చినవేళ
మూఁడుకన్నులు గలమూర్తికి నైన
వాఁడిమి దప్పింప వశము గా దిలను

480

మదిరాక్షి చూచితే మాయోగదృష్టి
 నది నీకుఁ జెప్పెద మంతయు వినుము
 కలిరాజు పన్నినకపటజూదమున
 కలరి నీవిభుఁడు రాజ్యం బెల్లఁ బాసి
 కలకంఠి! నిను గూడి కానకు వచ్చి
 పులుఁగులచేఁ జేలమును గోలుపోయి
 చెచ్చెర నీపైఁటచెఱఁగుఁ గట్టికొని
 వచ్చి కొలంకున వడి నీరుఁ ద్రావి
 యత్తీరవిజనగేహముఁ బ్రవేశించి
 నెత్తి నేలకు వ్రాల్చి నీ వందు నిదురఁ
 బోవుచు నుండంగఁ బురపురఁ బొక్కి
 భావించి నినుఁ జూచి పాసి పోలేక
 శోకించి శోకించి నుందరి! నీదు
 కోకకొం గొకయింత గొబ్బునఁ జించి
 యది కట్టుకొని నిన్ను నచ్చట డించి
 పదపడి పోవ భూపతి నొక్కపాము
 గఱచిన నాతనికాంతియుఁ బాసి
 పరువడి వికృతరూపమున నయోధ్య
 కరిగి యాఋతుపర్ణు నందందఁ గాంచి
 గురుతరభక్తితోఁ గొల్చి వసించె
 నలివేణి! నీ నన్ను దానిద్రఁ దెలిసి

49(

50(

వెలవెలపాటున విభుఁ గానలేక
 విపినంబులోపల విహరించు చుండ
 నపు డొకపాము సయ్యన నిన్ను మ్రొంగ
 నొకబోయ మూర్ఖుఁ డాయురగంబుఁ జంపి
 శుకవాణి! నిను బట్ట జూచిన నీవు
 కోపించి యాపాతకున కంతలోన
 శాపంబు నొసఁగి యాజముపురి కసపి
 పతి లేనికతన నీపాపాత్ముఁ డకట
 మతి దప్పి యిటువంటిమా టాడె ననుచు 510
 జావఁ దలంచి యచ్చటిమ్ముగావళిని
 వేవేగఁ గదిసిన వెఱచె నన్నియును
 ఎలనాగ! నీ వంత నిటకు వచ్చితివి
 కలిరాజు మిముఁ బట్టి కలఁగి యీరీతి
 వెఱపించు చున్నాఁడు వెఱవకు మింక
 తరుణి! నీవిభుఁడు మోదమున నున్నాఁడు
 లోలాక్షి! యీరేడులోకంబులందు
 నేలీల నైన నీ కెవ్వరు సములు
 సరస పతివ్రతాజనము వీక్షింప
 నరుదార సౌఖ్యంబు లనుభవించెదవు 520
 మఱవకు నీ కొకమాటఁ జెప్పెదను
 ఉరుతరాటవిలోన నుండకు మింక

పుడమి నుబాహునిపురమున కరిగి
 తడయక నారాజు తరుణిదగ్గఱను
 సైరంధ్రి నై కొల్చి సరసత నుండు
 వారక యిక మూఁడువత్సరంబులకు
 నీ నాథుఁడును నీవు నెమ్మదిఁ గూడి
 మానితసకలసామ్రాజ్యసౌభాగ్య
 మనుభవించెదవు నీ వడలకు మమ్మ!
 పెను పొంద మేము సెప్పినమాట వినుము 530
 నీవు వచ్చినదాఁక నిలిచితి మిచట
 సావధానత సమస్తము నీకుఁ దెలిసె
 తరలాయతాక్షి! మాతపము లీడేరె
 బరువడి నిక మేము బ్రహ్మలోకమున
 కరిగెద మిపు డన్న యానూట లెల్ల
 వెర వొప్పు విని చాల విస్మయం బంది
 కలఁగినచిత్త మొక్కటిగాఁగఁ జేర్చి
 యలిసీలవేణి యిట్లని విన్నవించె
 పరమపావనులార! ప్రణతాత్ములార!
 సరలోకనుతులార! నా తండ్రులార! 540
 ఘన మగుమీపాదకమలంబు లేను
 కనుఁగొని సేవింపఁ గలిగె నాభాగ్య
 వశమున నేఁ బుణ్యవర్తన నైతి

విశదంబుగా నేను విపినంబులోన
 నడలినవిధ మెల్ల నానతిచ్చితిరి
 కడు వేడ్క వుట్టె నాకలుషంబు లడగె
 వేడుక మూఁడేండ్ల వెనుక నావిభుని
 గూడియుండుదు నంచుఁ గోరి చెప్పితిరి
 యిది నమ్మఁజాల నా కిది నిజం బనుచు
 సదయత నాశిరస్థులి నంటుఁ డనిన
 నెలనాగ ! యింక మూఁడేండ్లకు వెనుక
 బలవంతుఁ డైననీప్రాణనాయకుని
 గలసి నెమ్మదిని సౌఖ్యము నొందఁగలవు
 'సలలితంబుగ నిది సత్య మటంచు
 కరములఁ జూచిరి కమలాయతాక్షీ
 సిరముమీఁదికి మునిసింహులు పిదప
 నొనరంగ నాసుబాహునిపట్టణమున
 కనుపమగతి మార్గ మప్పుడు చూపి
 కడువేగ బ్రహ్మలోకమునకుఁ జనిరి
 తడయక దమయంతి తనచింతఁ గొంత
 మదిలోన నడచి యామార్గంబునందు
 బెదరక చను చున్న పెరికెలవారు
 ఏమయంతిచంద మంతయుఁ జూచి వగచి
 క్రమ మైనరూపరేఖల మాసి చాల

550

560

నుడుగనివగవున నొంటిగా నీవు
 నడచె దెచ్చటికి తిన్నగఁ జెప్ప వమ్మ!
 నాతి నీపే రేమి నాథుఁ డెవ్వఁడు
 మాతోడఁ జెప్పవే మాతల్లి! నీవు
 వనబాక్షి! యన విని వారలఁ జూచి
 తనదువృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పఁ దొడఁగె 570
 వినరయ్య చెప్పెద విశ్వంబులోన
 వినుతి కెక్కిన నలోర్వీపతిసతిని
 ధరణిలో నాపేగు నమయంతి యండ్రు
 నరలోకనుతుఁ డైననాప్రాణనాథుఁ
 డెనగంగ జూడంబు నెలమితో నాడి
 వసుమతి దాయాదివారల కోడి
 యడవులఁ జరియింత మని వచ్చి మేము
 పడరానియిడుమలఁ బడి యొక్కచోట
 నిలిచి యక్కట నేను నిదుర వోవంగ
 కలిమాయచే నన్నుఁ గానలో డించి 580
 భూనాథుఁ డెక్కడఁ బోయెనో యెఱుంగఁ
 గానరే నలమహీకాంతుని మీర
 లిల నేడుదీవుల నేలెడువాని
 నలరి కృష్ణప్రీతికై గ్రాహ్యులకు
 భయభక్తి మీఱంగ బహుళసంపదలఁ

బ్రియ మొప్పుగా సమర్పించినవాని
నిత్యనత్కీర్తుల నెగడెడివాని

సత్యంతవారిభక్తి నమరినవాని

జగతి నిత్యైకువంశజుల కందటికిఁ

బాగడొందుకీర్తులఁ బుట్టించువాని

590

నోతండ్రులార! మీ రుర్వి నెం దైనఁ

ప్రితిఁ జూడరుగదా పృథివీతలేశు

ననవుడు విని వార లాత్మలో నగచి

పనివడి మాతఁగా భావించుకొనుచుఁ

దోయజహితదీప్తి దూఱనియట్టి

యీయరణ్యంబుల నేల వేగింప

బురములలోఁగాని భూలోకనాథుఁ

దురుతరాటవిలోన నుండంగఁ బోడు

సతి నీవు మావెంటఁ జనుదెమ్ము భూమి

పతి యకాసుబాహునిపట్టణంబునకుఁ

600

బోవు చున్నార మోపూబోడి! యనుచు

హవిరిఁ దోడ్కొని వడి వడి నరుగఁ

జెదరక తాము చేసినపుణ్యమహిమ

నెదుట నొక్కతటాక మిం పొప్పి యున్న

పదిగని జనుపవా రంద తాకొలనుఁ

గదిసి గోనెల నొక్కకడఁ బడఁ ద్రోచి

తనర నెద్దుల నీరుఁ ద్రావించి మఱియు
తనివి నింపార నందఱు నీరుఁ ద్రావి
వేడుక నాచెంత వెలసినమ్రాకు
నీడల నందఱు నిలచి కూర్చుండి

610

తమతమబడలికల్ తారె చెప్పుచును
దమయంతిఁ జూచి యోతల్లి ! నీ విపుడు
కొదుగక యుదకంబుఁ గ్రోలు మటన్న
మదిరాక్షి పోయి యామంచిజలంబు
లోకకొన్నిఁటినిఁ గ్రోలి యొగి మూర్ఛవోయి
వికలత్వమున లేచి విభునిఁ దలంచి
యెటు పోయితివి నాథ ! యిషమల నొంద
నిటు నను డించి నీ వెం మన్నవాఁడ
వనుచు హా యని శోక మందుచు నుండె

జనుపవా రప్పు డాజలజాయతాక్షి

620

శోకంబు మాన్ప నచ్చో నొక్కచల్ల
మ్రాకునీడను జేరి మగువ కూర్చుండెఁ
దనవంశభవుఁడు భూధవుఁ డైననలుని
వనితకష్టముఁ జూడ వశము గా కస్త
గిరిఁ జేరె నన్నభంగిని నొప్పగిన
సరిణిని బల్చిమాచలమున కరిగె
తడఁబడ మింట సంధ్యారాగ మొప్పెఁ

గడువడిఁ జుక్కలు గనుపట్టె మింట
నది సభం బిది భూమి యని యెన్న కుండఁ
గదిసి యంతంతఁ జీకటి నిండ బర్వె 630

మెండుగా ఘూకముల్ మెలఁగంగఁ జొచ్చె
దండిభూతంబు లుద్దండశఁ దిరిగె
బేతాళు భూమి కంపింపఁగాఁ గొలిచి
భూతంబు లందంద పొడసూపఁ దొడఁగె
సరిగున నస్పృ జాజనుపవా రెల్ల
మఱచి నిద్దురవోన మత్తనామజము
లరుదెంచి యెద్దుల నటఁ గొన్ని జంపి
పెరికెలవారల వీచ మడంచి

కొండల మందింపఁ గూయుచు లేచి
కొండలు సందుల గొందులఁ జొచ్చి 640
తమతమప్రాణముల్ దప్పించికొనిరి
అమరంగ మఱి కొండ అటుపోవ లేక
చరణముల్ తడబడి చన లేక యచటఁ
గరులచే మడిసి గా కల్లోల మైన
రవళి దిగ్గన లేచి రాజేంద్రు దేవి
వివశ మై యిది యేమివిధ మొకోయనుచుఁ
గరులఁ గన్గొని చావు గల్గె నటంచు
డరియఁ బోయిన నవి తలఁగిన మరలి

వసుధపైఁ జచ్చినవారలఁ జూచి
 వినువక యేడ్పుచు వెలఁది యిట్లనియె 650
 నక్కటా యీపాప మంతయు నాకుఁ
 గక్కనంబుగఁ జూడఁ గలిగెనే దోష
 కారిని గాన నీకర్తంబు మీకుఁ
 జేరెఁగా యిఁక నేమిసేయుదు నకట
 నేను మీవెంబడి నెఱి వన్చుకతన
 నేనుఁగుల్ నచ్చి మి మ్మిటఁ జంపి పోయె
 నా కేల సిద్ధించు నలి నిట్టి చావు
 చేకొని యిఁక నేమిసేయ నున్నదియొ
 కలిరాజు చేసెడికపటవర్తనము
 లలరంగఁ దెలియరా దని యేడ్పు చుండఁ 660
 జావక తప్పినజనుపవా రిప్పు
 డావెలంచుకమఁగి మంతయు మాచ్చి
 నీవేమి సేతువు నీరజరగన !
 యావిధ మట్లుండె నడలంగ నేల
 మన్నన నిను జూచి మమ్ము కొందఱిని
 మన్నించి పోయె నా మదసామజమ్ము
 లని పల్కుచుండఁగా నంతలో భానుఁ
 డనునక్కిఁ బూర్వాద్రి, కరుదెంచె నంత
 నామత్తగజయాన యచ్చోటుఁ బాసి

యామార్గమునఁ బోవ నటఁ గొంతదూరమునఁ గనుపించె గోవురకాంతిరుచులు 670
 ఘన మైనమేడలు కనకహర్ష్యములు
 కోట లుప్పరిగె లాకోమలి చూచి
 పాటించి సైరంధ్రభామవేషమునఁ
 బురములోఁ జొచ్చి యప్పుడు మేను కుంచి
 వెఱవొప్ప నారాజవీధి నీరీతిఁ
 గువలయేళ్వరుఁ బాసి కుందుచు వచ్చు
 కువలయాక్షిని గుంపు గూడి చూచుచును
 గువలయహితబింబకోమలాననలు
 తవిలి యిట్లని రంతఁ దమలోనె తాము 680
 చూడరోయమ్మ! యీసుడతేగూపంబు
 వేడుక లూరెడు వెనఁ జూడఁ జూడ
 నీవని తామణి యెవ్వరోకాని
 భావింపఁ బతికిఁ దప్పనియరుంధలియొ
 యనిశింబుఁ గొనియాడ సగుచంద్రమతియొ
 మనసిజాతునివధూమణియొ రోహిణీయొ
 యమరేంద్రమణి యొప్పు సనఁ దగు కొప్పు
 కమలారిబింబంబు గదురు నెన్నుదురు
 సరవిందపత్రములట్ల నేత్రములు
 మెఱుఁగుటద్దముజోడు మించుచెక్కిళ్లు 690

కంతుశంఖంబు పొంకంబు కందంబు
 వింతపువ్వుల చెండ్లు వెలదిపాలిండ్లు
 చిగురుటాకులబాగు చేతులలాగు
 బిగియింప సాధ్యంబు పేదమధ్యంబు
 న్నుట్టసైకతనిభంబు శ్రోణీతలంబు
 పటుతరకదళికా ప్రభ నొప్పుతోడలు
 తలిరులచొప్పు పాదంబులయొప్పు
 కలహంసినడలు చక్కనినాతినడలు
 నింగిఁ దళుక్కున నెగయు మెఱుంగొ
 బంగారుబొమ్మయో పగడంఘా లతికొ
 కలికిరాచిలఁకయో కాయజుశరమొ
 యలరుఁబంతియో యాణిముత్తియమొ
 యని యిట్లు వినుతింప నాదమయంలి
 గని పురసతులు డగ్గఱి మఱినుఱియుఁ
 జూచుచుండంగ నాసుందరి యవుడు
 సైచనివెత రాజసరణిఁ బోవంగ
 నల్లనఁ బురనాథుఁ డైనసుబాహు
 తల్లిశిరోగృహస్థలినుండి చూచి
 తనచెంత నుండినతరుణి కిట్లనియె
 వనజాక్షి! చూచితే వచ్చెడుదాని
 నలినారిఁ బోలునాననకాంతి మించి

700

710

వల నొప్ప శ్రీలక్ష్మీ వడువున నున్న
 దీయింతి యెవ్వరో యెఱుంగంగరాదు
 పోయి నీ వచటికి పొలఁతిని దోడు
 కొని రమ్మటన్న నాకోమలి పోయి
 మనుజేశుసతిఁ జూచి మాయమ్మ నిన్ను
 అతివేగఁ దోడితె మ్మని నన్ను బంచె
 నతిప నావెంట రమ్మని తోడికొనుచుఁ
 జనుదేరి నమ్మహీశ్వరుడేవిఁ జూచి
 యున మార నారాజమాత యిట్లనియె
 నిందీవరాక్షి ! నీ విటువంటివగల
 నెందుఁ బోయెదవు నీ వెవ్వరిదాన
 విలలోన నీకుఁ బ్రాణేశుఁ డెవ్వఁడు
 కలకంఠి' నీమేనఁ గలలక్షణమ్ము
 లరసి చూచినఁ జోద్య మగుచున్న దిప్పు
 డెత్తఁగింపు నీ విధం బెల్ల నా కనిన
 జలజాక్షి సైరంధ్రజాతీకోమలిని
 నలుఁ డనుపేరిగంధర్వుఁడు విభుఁడు
 సభమునఁ జరియించు నన్ను నేమరఁడు
 ప్రభురాణి యనుపేరఁ బరఁగితి ధాత్రిఁ
 గలిగినసైరంధ్రకాంతలలోనఁ
 గలపంబుఁ గడులెస్సఁగాఁ గూర్పఁ గలను

720

730

గోకలు గట్టను కుంకుమ వెట్టఁ
 బోకలు వర్ణింప పువ్వులు గట్టఁ
 గాటుకఁ బెట్టను గంధంబుఁ బుయ్య
 పాటించి సూటిగాఁ బాపటఁ దీయఁ
 గురు లెల్ల నవరించి కొప్పు గీలింప
 తెఱఁ గొప్పఁ గస్తూరితిలకంబుఁ దీర్చ
 నవరత్నములు దెచ్చి నవ్యసూత్రములఁ
 దగిలించి గళమునఁ దగిలింప నేర్పఁ

740

బనిఁబూని యిటువంటిపను లొనరింప
 నసువుగా నాచేత నొను గాదనకు
 మఱవక నే నొకమాటఁ జెప్పెదను
 పొరుగిండ్లపనులకుఁ బోవ నెన్నఁడును
 జెలరేగి మగవారిచెంతకుఁ బోవ

పలు విచ్చి నగ నోపఁ బలుమాట లాడ
 కొఱత నేఁ గట్టినకోకియె కాని
 మఱి యేమి యెల్ల సమ్మదము దైవారఁ
 దలఁపున నన్ను నీ దాసిఁగా నేలి

750

నిలుపుము నిలిచెద నీవద్ద ననిన
 నా గాజమాత యయ్యవనిశుసతిని
 గారుణ్యరస మొల్కఁగాఁ జూచి మెచ్చి
 యాదిలక్ష్మీ దేవి యమరినయట్లు

పోడిగా మా కెల్ల బుద్ధిఁ జెప్పుచును
 నొనరంగ నావద్ద నుండవె యమ్మ!
 యసుర క్తి నీ కిష్ట మైనచండమున
 ననుచుఁ గూతు సునంద యనుకన్యఁ బిలచి
 యనిశంబు సతిఁ బోవు మని యొప్పగించె
 దమయంతి యచ్చటఁ దా నేర్చుపనులఁ
 గ్రమమొప్పు జేయుచు గలఁగుచు నుండె. 760

—

పంచమాశ్వాసము.

అక్కడ నలుఁ డయోధ్యాపురంబునను
మక్కువ మీఱ నమ్మనుజేశుఁ గొల్చి
పలికి సమ్మద మైనపనులఁ జేయుచును
మెలఁగుచు నానలమేదినీనాథుఁ
డొకనాఁడు వెన్నెల యొగిఁ గాయుచుండ
నకలంకమతితోడ నటఁ బవ్వళించి
తనప్రాణనాయకిఁ దలఁచి చిత్తమునఁ
దనలోనఁ దా నిట్లు తలపోయఁ దొడఁగె
అక్కటా నిన్ను ఘోరాటవి డించి
పొక్కుచు వచ్చి యీపురిఁ జేరినాఁడ
నను నీవు వెదకి కానలలోనఁ దిరిగి
కనలేక యెట్టిదుఃఖముఁ బొందినావొ
గిరిశృహంబుల నన్ను గెరలుచు వెదకి
గురుమృగంబులచేతఁ గూలితి వేమొ
పన్నుగాఁ బొదలలోపల నన్ను వెదకి
పన్నగంబుల కగపడితివో లేమ!

యామౌడ ననుఁ గొన కడలుచునుండ
 భోయలమాయలఁ భోయితో భామ!
 వెలవెలపాటున వెదకుచు నన్నుఁ
 బలుమాటు నీ వెంత బడలితో చెలియ 20
 విడువక నను నీవు వెదుకంగ వచ్చి
 యిడుములఁ బడుచు నె ట్లెగితో తరుణి!
 కలనై న ననుఁ బాయఁగాఁ జాల నంచుఁ
 బలికతి విపు డెట్లు బాసితో లలన!
 నిదుర మేల్కొని నన్ను నెమ్మితోఁ గొన
 కదరి యొంటిగ మూర్ఛ నందితో తరుణి!
 యేదేశముల కేగి తెం దున్నదాన
 వేదెస పాటిల్లె నిద్దటి కనుచుఁ
 డనుఁ గొల్చురాజులఁ దాను సేవింపఁ
 బనిచిన తనవ్రాతఫలము నెన్నుచును 30
 దనలోన నీరీతిఁ దలపోయు చుండ
 విని ఋతుపల్లండు విస్మయం బొది
 యిదియేమి బాహుళ! యెన్నఁడు నీవు
 మదిరాక్షి కల దని మదిలోనఁ దలఁప
 విప్పుడు తలఁచి నీ వేల శంకించె
 దప్పు డాయితని నడవిలో విడచి
 వచ్చితి వెంతలావణ్యంబు గలదొ

యచ్చపలాఠీ నీకన్నను మఱియు
 నెట్టిరూపము గలయింతియో దాని
 నెట్టన నడవిలో నిల్చి రాఁ దగునె
 కంతుఁడు నీమీఁద గదిసెఁ గాఁబోలు
 నింతిని దలఁచి నీ వి శ్లేఙ్ఘచున్న
 నది నిన్నుఁ దలఁచి పుష్పస్త్రినిబాధ
 మదిలోన నేమని మరుగు చున్నదియొ
 హరిహరబ్రహ్మాదులంతటివారు
 మరునకు వెఱచి భామల నురంబునను
 శిరమున వాక్కునఁ జేర్చికొన్నారు
 సరసత నీయంత చక్కనివాఁడు
 పుక్కిట నిల్లాలిఁ బూనంగలేక
 యొక్కఁడ విట్లుండ నుచితమే యనిన
 విని వెలవెలబాటి వెఱచి నలుండు
 జననాథ! నాకేల సతి నన్నుఁ జూచి
 రోయక సతులు గోరుదురె నాపొందు
 కాయజుఁ డిపుడు నాకడ కేల వచ్చు
 నావగఁ జూచిన నగుదురు జనులు
 భూవర! నేఁ బ్రొద్దు పుచ్చెడికొఱకు
 సొలవక నొకరాజు నుద్దులు మదిని
 దలపింప నుడివితి తప్పది నాకు

40

50

నను గేలిసేయకు నరనాథ! యచినఁ
దనలోన నవ్వచు ధగణీశుఁ డరుగఁ
జచ్చినచావుగా జనలోకనాథుఁ.
డచ్చోట నాశ్శలో నడలుచు నుండె
నక్కడ నంత భీమావసీనాథుఁ

60

డెక్కడఁ బోయిరో యింతయు నలుఁడు
పొక్కుచు నేదేశమున నున్నవారొ
అక్కటా అసి యాశ్శ నందంగ పొగిలి
తనమంత్రిపరుల బాంధవుల భూసురుల
యచుమతి వసుదేవుఁ డనుపురోహితునిఁ

బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియము సంధిల్లఁ
ఒలికె హేమపలాదిబహుమాన మిచ్చి
అసఘాత! నాకూతు రల్లుఁ డేదేశ
మున నున్నవా రొక్కో భూదేవ! నీవు

70

వేవేగఁ జని వారివిధ మెల్ల నరసి
రావలె నని తన్నుఁ బ్రార్థించుకతనఁ
బనిఁ బూసి యప్పు డాబ్రాహ్మణోత్తముఁడు
తనవారితోఁగూడఁ దడయక యరిగె
గౌళదేశంబు బంగళదేశంబు
మాళవదేశంబు మత్స్యదేశంబు
సౌరాష్ట్రమగధఘూర్జరమహారాష్ట్ర

శూర సేనపులిందచోళలాటాది

80

దేశంబులం దెల్లఁ ద్రిమూరి కాశి
కాంచీ ప్రయాగాదిఘనపట్టణముల
సంచరించి యనేక శైలంబులందుఁ
బుణ్యాశ్రమంబులఁ బుణ్యాఘట్టములఁ
బుణ్యాతీర్థంబులఁ బుణ్యాభూములను
గ్రామ మొప్ప వెదకి యెక్కడఁ గానలేక
తమలోనఁ దాము సంతాపంబు నొంది
యురువడి నానుబాహునిపట్టణమున
నరయుద మని యప్పు డాపురిఁ జేరి
యరయుచు నుండిరి యటఁ గొన్నినాళ్లు
కురుభక్తి నానుబాహుం డొక్కనాఁడు
దాసముల్ సేయంగఁ దలచిన ద్విజులు
భూనాథుఁ గనుఁగొనఁ బోవంగఁ జూచి
వను దేవముఖ్యులు వారితోఁ గూడఁ
బొనఁగ దాసముఁ బట్టఁ బోవుచండమునఁ
జని రాజభవనంబుఁ జయ్యనఁ జొచ్చి
యొనరు వింతలఁ జూచు చుండఁగా నచట
నెరయఁ జి త్కొదవిన నెరివేణితోడఁ
బరికించి నడిచెడిపదములతోడ
నుడుగక వెడలునిట్టూర్పులతోడ

90

100

గుడుగుడుక్కున మ్రింగు స్క్రిక్లతోడ
నన్నె జాతినయట్టి నాతెఱతోడ
జెన్ను దొలంగి డస్సినమోముతోడ
లలి దప్పి మొలకుఁ జాలనిచీరతోడ
నులుకుచు నొక వోట నుండఁగాఁ జూచి
యవనీశుసతి యైనయాదమయంతి
యవునొకో కాదొకో యని సంశయమున
వనుదేవుఁ డప్పు డావనితదగ్గఱకు

110

వెసఁ జేర రాఁ జూచి వెలవెలఁ బోయి
తనతండ్రిసన్నిధిఁ దగువిప్పుఁ డనుచుఁ
దనబోనఁ దెలిసి యత్తఱిఁ జూడ వెఱచి
యెనసినవగలతో నిల చూచుచుండఁ
గనుఁగొని దమయంతిగా మనంబునను
దలఁచి యావిప్పుండు తరలాక్షిఁ గదిసి
కలఁగిననీళ్లలోఁ గమలినిబోలి
జలధరంబులలోని శశిరేఖఁ బోలి
మలినాంబరములోని మణియునుబోలి
చలితఘామావృతజ్వాలికఁ బోలి
యోచంద్రవదన! యిందున్నావె నీవు
రాచపుట్టుకఁ బుట్టి రాయడిఁ బడితె
దమయంతి! వినుము నీధవుఁ డెందుఁ బోయె

120

మమూఁ బంచె మీతండ్రి మహి యెల్లవెదక
 అనుడుఁ బేరెలుఁగెత్తి యాడమయంతి
 తనమొగంబునఁ జేరఁ దగఁ జేర్చి యేడ్వ
 విని కలంగి సునంద వేవేగఁ గదలి
 జననిదగ్గఱ కేగి చయ్యనఁ బలికె
 మనస్రభురాణి యేమొకొ కాని తెలియ
 దెన లేనిదీనత నేడ్చుచు నున్న
 దొకభూసురునిఁ జూచి యుడుగక యనిన
 నకలంకగతితోడ నారాజమాత

130

గ్రుక్కునవచ్చి యాకాంతాలలామ
 నక్కునఁ జేర్చి యూరార్చి వాక్రుచ్చి
 యచ్చట నున్న బ్రాహ్మణు విలోకించి
 యిచ్చపలాక్షి యిల్లెల శోకింప
 నిటకుఁ బంచినవార లెవ్వరు మిమ్ముఁ
 దటుకున నిప్పు డంతయుఁ జెప్పుమనిన
 విని పసుదేవుఁ డావెలఁది నీక్షించి
 మనమున నలరి యామగువ కిట్లనియె
 వినము విదర్భభూవిభువురోహితుఁడ
 ననురక్తి పసుదేవుఁ డనుపేరివాఁడ
 నీరజవదన యానృపశేఖరునకుఁ
 గూరిమిపుత్రి మక్కువ దమయంతి

140

యనునేరు గలిగినయలినీలవేణి
 గనకశోభనగాత్రి కంజాతనేత్రి
 నలునిపట్టపురాణి నయకీరవాణి
 మృసితకల్యాణి విమలాబ్జపాణి
 పూర్వకర్తంబునఁ బుష్కరేంద్రునకు
 నర్పిసుహీరాఢ్యసంపద లెల్ల
 జూదంబులో నోడి నుదతితో నలుఁడు
 మోదంబుఁ దప్పి యిమ్ముల కాన కరిగె
 ననువార్త విని మమ్ము నరసి రన్దుచుచు
 ననిచె భీముఁడు మేము నందంద వెనకి
 యెచ్చటఁ గానక యేము చింతించి
 యిచ్చటఁ గనుఁగొంటి మీదమయంతి
 నని చెప్ప విని వారి నగ్గించి కరుణఁ
 గనుఁగొని దమయంతిఁ గొగిటఁ జేర్చి
 యారాజమాత యిట్లని యేడ్వఁ దొడఁగె
 గారుణీకునిఁ బాసి తల్లడించుచును
 బడతి' నీ వెట్టిబాధలఁ బొందినావా
 పుడమితే డెక్కడఁ బోయినాఁ డమ్మ!
 యెలనాగ! యొంటిగా నెట్లు నచ్చితివి
 యిల నేడు దీవుల నేలుభూపతికిఁ
 దరుణి వై యిటువంటితగనివేషంబు

150

160

ధరియింపవలసెనా తల్లిరో! నీకు
 నవనిలోఁ బాపాత్మురాలను గానఁ
 గవఁ బాసినట్టిదుఃఖముఁ జూడవలసె
 నా తల్లి! నాయమ్మ! నా ముద్దు చిల్క!
 యీతెఱంగెల్ల నా కెఱిగింప కప్పు
 డేల దాచితివి న న్నెఱుఁగవే తల్లి!
 పోలింప నీవు నాపుత్రివి నీదు
 తల్లియు నే నొక్కతల్లి బిడ్డలము
 తల్లి నీకే పినతల్లినిఁ జమ్ము
 చెప్పవే యిటకు వచ్చినతెఱంగి గనిన
 యప్పుడు దమయంతి యతివ కిట్లనియె
 ధర యెల్ల నోడి నా ధవుఁడును నేను
 నురుతరాటవులకు నొగిఁ బోవుచుండఁ
 బతి కట్టుపుట్టఁబుఁ బయు లేతెంచి
 యతివేగ కైకొని యరిగె నంతటను
 నా కోకకొంగు భూనాథుఁడు గట్ట
 శోకంబుతో నొక్కశూన్యగేహంబుఁ
 చేరితి మట నిద్రిఁ జెందిననన్ను
 దేరిపాఱఁగఁ జూచి ధృతిఁ దిగనాడి
 నాపతి భూపతి నాపాటుఁ జూడ
 నోపక నాచీర నొకకొంత చించి

170

180

తా నది కట్టుక తలఁగిన లేచి
 నానాధు నెచటఁ గానక యరణ్యములఁ
 బడగానిబాధలఁ బడి సిగ్గు కొంత
 విడువక సై రంధ్రవేషంబుఁ గాల్చి
 నీతోడఁ జెప్పక నేఁ గొల్చి యుంటి
 భూతలాధిపుఁ డెందుఁ బోయెనో యెఱుంగఁ 190
 గనకాంగి' మ ప్పుట్లు కలి యేచఁ దూడఁగ
 ననవుడు వగచి మున్నక్కటా యెవరుఁ
 బొందని బాధల బొందితే యనుచు
 మందయానకు వేగ మణిభూషణములు
 కనకవస్త్రము లొసంగఁ దలంచి నీదు
 పెనిమిటి నేనింక వెదుకఁ బంచెదను
 జేకొని యిప్పు డీచీర ధరింపు
 శోకంబు వల దన్న నుండరిఁ జూచి
 చిఱుసవ్వు నవ్వి యాచిగుత్రాకుఁబోడి
 యరు దారఁ దన శోక మడఁచి యిట్లనియె 200
 నాసరివారిలో నగుబాటు కాఁగ
 నీసొమ్ము ధరియింప నే నొప్పు పెట్టు
 పతి నరణ్యంబునఁ బాసి యేతెంచి
 యతివేడ్క సౌఖ్యంబు లందె నటంచు
 నవని జనావళి యాడదె నన్ను

ఇది యేల నా జీవితేశుండు లేని
వెనుక సౌఖ్యము లేల వేడుక లేల
యినవంశతీలకుండు హృదయేశ్వరుండు
నా పాలిదైవంబు నా ప్రాణపదము

నాపింపు నాసొంపు నాపట్టుగొమ్మ
నామేలిచెలికాఁడు నా నోముఘలము
నామెచ్చనలరాజు న న్నేలురాజు
ననుఁ గూఁగియుండిననాటికి సౌఖ్య
మనుభవించెడఁ గాక యమ్మ! నేఁ దేల
అనవుడు దమయంతి న స్తురడించి
తనయున కెఱిగించి తద్దయు భక్తి
నను దేవముఖ్యుల నరుసఁ బూజించి
పస గలబంగారుపల్లకి నుంచి

తామరసాక్షిని దగువారిఁ గూర్చి
భీముని పురికి నఁపినఁ బోయి చేరి
నలినాక్షి యప్పు డా నగరిలోపలను
బలవరింపుచు వేగ పల్లకి డిగి

తన తండ్రిపదములఁ దప్పక వ్రాలి
ఘన మైసశోకాగ్నిఁ గ్రాగుచు నుండఁ
దల్లి వేగమ వచ్చి తనయతో వగవు
వెల్లువ మునిగి యావెలఁది యిట్లనియె

210

220

పట్టభద్రుని జెట్టఁబట్టి యీగీతి
 కట్టఁ బట్టయు లేక కలఁగితే తల్లి!
 సీతోటివా రెల్ల నెమ్మదిఁ బ్రతుక
 నాతి! నీ కిటు వ్రాసెనా పద్మభవుఁడు
 ఒద్ద బిడ్డలు లేక యుండెడి నీకుఁ
 దస్యయు గష్టంబు దార్కొనఁ జేసెఁ
 తల్లి! నేఁ డీటువంటి శగని వేషంబు
 లెల్ల ధరించి నీ వెట్లోర్చి తమ్మ!
 సరిసిజానన! భద్రశాలల డించి
 యురుశైలముల నెట్లు లుంటివో యమ్మ!
 చపలాక్షి! సాధసంచారింబు విడిచి
 విషినభూముల నెట్లు విహరించి తమ్మ!
 నెలఁత! నీబంగారు సిలయముల్ డించి
 యిలఁ బర్ణశాలల నెట్లుంటి వమ్మ!
 చెలియ! నీమ్మదు నైశశయ్యలు డించి
 శిలలపై నెట్లు వసించితి వమ్మ!
 నలినాక్షి! నీప్రాణనాథునిఁ బాసి
 యెలనాగ! యడవుల నెట్లుంటి వమ్మ!
 మగువ! నీ కెన యైన మగువల డించి
 మృగసంఘముల నెట్లు మెలఁగితి వమ్మ!
 నీరూపు నీచూపు నీపొంపు పెంపు

230

240

నీరాజ్యవిభవంబు నేఁ డెట్లు పోయె
 నెలమి నీబిడ్డల నిద్దఱిఁ జూచి
 విలపించు చుండు మోవెలఁది! యేవేళ 250
 నలనుహీశుఁడు తన నగరంబుఁ బాసి
 పొలఁతితోఁ గాననభూమికిఁ బోయె
 ననువార్తఁ దెలిసి మీయయ్య యింతింత
 యనరానిఘోరశోకాబ్ధిలో మునిగి
 యున్నాఁడు కొలుపున కొక్కనాఁ డరుగఁ
 డన్న దమనుఁడు మి మ్మందంద తలఁచి
 తనలోనఁ దాను సంతాపంబు నొందు
 సని యేడ్చి బిడ్డల నచుడు తెప్పించి
 తనయ కొప్పించిన దమయంతిచనులు
 పెను పొందఁ జేపియు బిడ్డలమీఁద 260
 గఱగలలోఁ బాలకై వడిఁ గురిసె
 ధరణీశునతి యంతఁ దనలోనె తాను
 దనబిడ్డలను జూచి తనయన్నఁ జూచి
 వెనుకొన్న వగలతో విలపింపఁ దొడఁగె
 భూకాంతుఁ డప్పుడు పుత్రుండుఁ దాను
 శోకంబు వారించి సుత నాడరించి
 యేల యేడ్చెద వస్తు! యినకులాధిపుని
 నేలీల నైనను నిటకు రప్పింతు

నని పుత్రివృత్తాంత మంతయు నడిగి
 విని యిట్టి వగలచే వేగితే తల్లి! 270
 యని చాల విలపించి యారాజనూత
 పనిచిన పల్లకిభటులను మగుడ
 ననిచి యావసుదేవు నర్పించి మ్రొక్కి
 కనకవస్త్రము లిచ్చి కడు భక్తి బలికె
 ధరణీసురేంద్ర! మీదయచేతఁ బుత్రి
 నరయంగఁ గంటిమి యపనిలో నింక
 సలుఁ డెందు నిలచి యున్నాఁడొకో కాని
 తెలియరా దింక నే తెఱఁగున నైనఁ
 గొనకొని వెదకి తోడ్కొని ర మ్మటంచు
 నన విని దమయంతీ యతని కిట్లనియె 280
 ధరణి నిర్జర! యయోధ్యాపట్టణమున
 నరయంగ ఋతుపర్వఁ డనురాజుచేంత
 నావిభుం డార్తి నున్నాఁడు మహాత్ము
 భావించి గుర్తింప వశము గా దెవరి
 కందుకు నొకయుపాయముఁ దెల్పుదానఁ
 బొందుగా మీర లాపురమున కరిగి
 యాఋతుపర్వనియాసానమునకుఁ
 జేరి యిట్లని దూఱి చెప్పఁ డానలుఁడు
 సత్యవ్రతుండు భూచక్రేశ్వరుండు

సత్యంతథార్థికుఁ డైనభూవిభుఁడు 29
 నిత్యదాసవినోది నిఖిలార్థవేది
 యత్యుత్తముండు దయాపరమూర్తి
 యట్టిమహామహుం డడవిలోఁ దరుణి
 కట్టిన వస్త్రంబుఁ గడు వేగ చించి
 కొని నిద్ర వోవఁగా ఘోరదుర్గముల
 నునిచి పోఁ దగునె యాయువిద నటంచుఁ
 బలుకుఁ జామాటకుఁ బ్రతిమాట మీకుఁ
 బలికిన నాతనిభావంబుఁ జూచి
 చనుదెండు నే నొక్కచందంబు మీకు
 వెనుకఁ జెప్పెద గాక వేంచేయుఁ డనుచుఁ 30
 బలికిన సప్పు జాబ్రాహ్మణుం డాత్మఁ
 దలఁచినగతి నయోధ్యాపురి కరిగి
 సరగున ఋతుపర్వసభఁ గాంచి యొక్క
 తెఱఁగున నావను దేవుఁ డిట్లనియె
 షీతినాథ! నలరాజు చేసినచేత
 వితతంబుగా నొప్పువిధవంబుచేతఁ
 దనమేనుఁ దెలియక దాయతో జూద
 మనురక్తితో నాడి యన్నియు నోడి
 యడవికి చని చని యట నొక్కచోట
 పడఁతి నిద్రింపఁగఁ బై నున్నకోక 310

సగము చించికొని యెచ్చటి కేగినాఁడొ
 పగివానిగతి నెడఁబాయ రా దనక
 ఘోరకాననమునఁ గులకాంత విడిచి
 పాతీ పోవుట యేమి పొరుషు బలను
 తరలాక్షి తన కేమి తప్పుఁ గావించె
 నురుదుర్గభూముల నునిచి పోవుటకు
 నలుఁ డిట్టిపాపంబునకుఁ బూను ననుచుఁ
 దొలుత నెఱింగినఁ దొయ్యలి నియ్యఁ
 దలఁచునే మాభీమధరణీశ్వరుండు
 వల నొప్పుఁ దనవంటివాఁ డీవిధంబు
 నేసిన నిఁ నేమి నేయంగవచ్చు
 వాసవాదుల నెల్ల వల దంచుఁ దన్ను
 గోరి పెండ్లాడినకువలయగంధి
 కీరీతిఁ జేయంగ నిది కార్య మగునె
 విడిచి పోఁ దలఁచిన వెలఁగిఁ దోడ్కొనుచుఁ
 దడయక నాలేమఁ దల్లియిల్ నేర్చి
 పోవలెఁ గాక నీపోల్కిఁ గావించి
 పోవచ్చునే యల్పబుద్ధఁ జింతించి
 పెరిమిటి క్షమియించుఁ బ్రియురాలితప్ప
 లనపరాధిని వీడి నగునె రాసుతను
 దైవయత్నంబున దమయంతిదేవి

320

320

వావిరిఁ దనతల్లివారియిల్ సేరె
 వెలఁది నీయడవిలో విడిచితి ననుచుఁ
 దలఁపక యున్నాఁడు తబిసిచందమున
 కటకటా! మది తాయఁగాఁ జేసికొనుచు
 నెట నున్నవాఁ డొకో యెఱుఁగంగ నేర
 మవనిలోఁ గలిగినయట్టి దేశంబు
 లవలీల గాఁగ మే మరసి వచ్చితిమి
 ఖలుఁ డైనఁ గామినిఁ గానలో విడచి
 తఁగెనే కూర్కినతరుణినిఁ బాసి

340

తెలియక యున్నాఁడు గీరత్వమునను
 యెలనాగ దిన మొక్క యేడుగాఁ దన్ను
 దలఁచి వర్తించుచు దలఁకు చున్నదియు
 తలిదండ్రు లాయంతితాపంబుఁ జూచి
 ఘోరదుఃఖంబునఁ గుందు చున్నారు
 కారుణ్యజలనిధి గాంభీర్యకలితుఁ
 డేరీతి నున్నాఁడొ యెట్టియాపదల
 బోరన నెచ్చోటఁ బొందు చున్నాఁడొ
 యని యని దమలోన నడచుచు నుండ
 విని ఋతుపర్ణుండు వీక్షించి పలికె
 ధారుణీనురులార! తడయక యిట్లు
 దూఱంగ దగదు నిర్దోషుఁ డానలుఁడు

350

క్షీతిలోనఁ దాము చేసినపాతకంబు
 వెతలఁ బెట్టక పోదు విష్ణువు నైన
 నూరక మీ రేల యూహారుఁ దిరిగి
 యూరీతి వెదుకంగ నేల మీకనుచు
 కరి మొప్పు నలునిభాగ్యంబునఁ జేసి
 తంభాక్షి తమ తల్లిదండ్రులఁ జేరె
 నది యొక్కటే చాలు నాతని కేమి
 విడితుఁడై యెందైన విహరించి యటకుఁ 360
 జనుదెంచుఁ గాక యేచందమున నైనఁ
 జనుఁడు మీ రనిన నాచంద మంతయును
 విని బాహుకుఁడు నవ్వి విప్రుల కసియె
 బనివడి తన కింత పని లేనియట్లు
 తను మోవ నీయక తా నొక్కమాట
 ననుమానబుద్ధితో నప్పు డిట్లనియె
 నలునిగుణంబు నానలినాయతాక్షి
 తెలిసియుఁ దెలియని తెఱఁగున నిట్లు
 జననాథచంద్రులసభలకు మిమ్ముఁ
 బనిచి దూటించెను బాటియే తనకుఁ 370
 బతివల్ల నేరమి ప్రాపించి యున్న
 సతి తనయాత్మలో సైరించె నేని
 ఇహపరసౌఖ్యంబు లింతికిఁ గల్గు

మహిమీద నని మహామానీంద్రు లెల్ల
 నిట్టిధర్మము దించి యింతి యాతేశు
 రట్టు నేయింతురా రాజులయొద్ద
 నని యప్పు డామాట లాడినవానిఁ
 గనుఁగొని నప్పుచుఁ గడు వేగ మరలి
 రమణ విదర్భపుగంబున కరిగి
 దమయంతిఁ గనుఁగొని తగ నిట్టు లనిరి 389
 విను మమ్మ! ధరి యెల్ల వెడకును మరలి
 చనుదెంచి ఋతుక్షయసభఁ గొంచి యపుడు
 దొరసి నీనాథుని దూఱ నచ్చటను
 కఱకునల్లనిరూపు ఘన మైనవాఁడు
 కడు భయంకర మైనకన్నులవాఁడు
 తడయక గొప్పదంతంబులవాఁడు
 సరిసత ముదుగుమీసంబులవాఁడు
 చిఱుతవస్త్రముచేతఁ జెలు వైనవాఁడు
 వెడఁద యశాశీరమున వెలుఁ గొందువాఁడు
 బడలుచు మెత్తనిపలుకులవాఁడు 390
 మముఁ జూచి చూచి యామానవేశ్వరుని
 క్రమ మెఱుంగక ధరాకాంతులసభల
 నీరీతి దూఱంగ నిది యుక్త మగునె
 యారాజవదన ఘోరాటవిలోన

నడలు చుండఁగ నాతఁ డది చూడ లేక
 విడచి పోయిన మీరు వెట్టి నేయుదురే
 పతివల్ల నేరమి ప్రాప్తించినపుడు
 సతి తనయాశ లో సైరించె నేని
 ఇహపరసౌఖ్యంబు లింతికిఁ గల్గు
 మహిమిఁద నని మహామానీంద్రు లెల్ల
 నిట్టిధర్మము డించి యింతి యాత్మేశు
 రట్లు నేయింతురే రాజులయొద్ద
 నని పల్కి మఱి మాట లాడక యుండె
 విని వచ్చితి మది యెవ్విధమొకో యనిన
 నతఁడె నలోర్వీశుఁ డని యింతి యెఱిగి
 హితబుద్ధిఁ దనతండ్రి కిట్లని పలికె
 నతఁడె నాప్రాణేశుఁ డందు కెంతైన
 మతిలోన నా కనుమానంబు లేదు
 రమణతో నాతని రప్పింప నొక్క

400

క్రమ మెఱింగించెద గేలి నేయకుఁడి
 విరసరూపంబున విభుఁ డిందు రాఁడు
 సరసత నలుని భూచక్ర మంతయును
 నరసి యెక్కడఁ గాన కాత్మజ కిపుడు
 వరుస రెండవస్వయంవర మని నీవు
 ధారుణిలో నయోధ్యాపురీశునకు

410

నారూఢిగాఁ జెప్ప నతనితోఁ గూడఁ
 జనుదెంచు నాథుఁ డేచందాన నైన
 ననవుడు నిదికార్య మా నని మెచ్చి
 వరుసతోఁ దనమంత్రినరులకుఁ జెప్పి
 యగుదుగా వారలయనుమతి వడసి
 వసుదేవు రప్పించి ననుధేశుఁ డనియె
 వినువ కి యోధ్యకు వేంచేసి మీరు
 పలుదెఱంగులఁ గాంచి పరికించి చూచి
 నలమహీపాలుని నయముగా వెదుకఁ
 బుత్తెంచి యెక్కడ పొడఁగాన లేక
 తత్తనూభవ యైన దమయంతి కిప్పుడు
 వరుస రెండవస్వయంవర మని భీమ
 నరపతి చాటించినాఁ డని చెప్పి
 చనుదెండు కదలుఁ డీక్షణమున ననిన
 విని బ్రాహ్మణోత్తముల్ వేవేగఁ బోయి
 పరఁగంగ నాబుతుపర్జునిఁ గాంచి
 సరగ నిల్లనిరి యోజగదీశ! వినుము
 నలమహీశ్వరుని నానాదేశములను
 దెలియంగ వెదకి యే దెసఁ గానలేక
 గురువులయనుమతిఁ గూర్చినందనకు
 వరుస రెండవస్వయంవరముఁ గావించె

420

430

భూమిశ ! మాభీమభూపాలకుండు
 ధీమంతు లగునర్వదేశాధిపతుల
 సారది పిల్వంగ భూసురులను బంపె
 మెఱసి యీ కార్యంబు మీ కెఱిగింప 440
 వచ్చితి మీస్వయంవరమున కిప్పు
 డచ్చుగా వేంచేయుఁ డని చెప్పి వాగు
 తరలి వేవేగ విదర్భపురంబు
 పఱతెంచి రంత నా బాపలమాట
 విని వేగ ఋతుప్లవిభుఁడు బాహుకునిఁ
 గని ప్రీతిఁ జూచి యీ కార్య మంతయును
 దెలియంగ వింటివె తెఱఁ గొప్ప నిదియుఁ
 దెలియంగ వలయు నాదేస కేగి మనము
 యరదంబునకు మంచియశ్వరత్నముల
 తెఱఁ గొప్ప సవరించి తెమ్ము పొమ్మనిన 450
 సరగ బాహుకుఁ డశ్వశాలకు నరిగి
 నరిలేనిమేటియశ్వంబుల నరయ
 నరిమురి వాగ్నేయుఁ డయ్యెడ నుండి
 యురుతరయుక్తి బాహుకున కిట్లనియె
 నిది యేమి బాహుక ! యీవు మున్నశ్వ
 హృదయ మెఱిగి నీ కేల యేర్పఱుప

ననవుడు బాహుకుఁ డతని కిట్లనియె
 వినవుగా యొక వింత విశ్వంబులోన
 నలరాజుపై భీమనరనాయకుండు
 కలవి లేనివి కొన్ని కారులు వలికి

460

విపినభూములఁ బుత్రి విడువంగఁ దిగునె
 కుపితాత్మఁ డని తిట్టి కోపించి వాని
 నిలలోన వెదుకంగ నేల యటంచుఁ
 దలఁచి యాత్మజ యైనదనుయంతి కిపుడు
 వరుస రెండవస్వయంవరముఁ గావించెఁ
 బొరిఁబొరి రాజులు పోవుచున్నారు
 మనరాజు పోవంగ మదిలోనఁ దలఁచి
 ఘనరథంబునఁ దురంగముల నేర్పఱచి
 సపరింపు మన్నను సవరింతు ననుడు
 వివళుడై యాతఁడు వెడఁదకన్నీరు
 దొఱఁగ నాబాహుకుతో నిట్లు లనియె
 సరలోకనుతుఁ డైననలమహీశ్వరున
 కక్కటా యిట్టిమహాపవాదంబు
 తక్కక వచ్చె నిద్ధరిణిలో నిందు
 కేమి నేయఁగవచ్చు నెవ్వరి కైన
 నామహాస్పృహతి యెందరిగెనో కాక
 యతని సన్నిహితుల కక్కటా యిట్టి

470

వెతల నొందఁగఁ జేసె విధిమాయ కాదు

వినుము చెప్పెద నాదువృత్తాంత మెల్ల

నెనయంగ నలుఁడు న న్నేలినసామి

480

క్షీతితలాధిపు లెల్ల నేవింపఁ దనరు

నతనికి సారథి నై యున్నవాఁడ

నతఁడు జూదం బొడునట్టికాలమున

నతనిబిడ్డలను భీమాననిశ్చరుని

కడ నిల్చి భూపతిఁ గానంగలేక

కడు దుఃఖపడుచు నిక్కడ నున్నవాఁడ

ననవుడు నామాట కాత్మలో వగచి

వెనుకొని కలి యిట్లు వేధింప నతఁడు

మనము నేసెడిదేమి మాట లేమిటికి

ననుచు వారేయుని నప్పు డూరార్చి

490

యనిలవేగము గల్గినట్టిగుఱములఁ

గొని వచ్చి యాదిత్యకోటి తేజంబు

గల యరదంబున గ్రీకునఁ గట్టి

పొలుపు మీఱినటె క్కెములు సవరించి

సకలాయుధంబుల సరసత నిల్చి

యకలంకమహిమ ని టాయత్తపఱచి

ధరణీశునకుఁ దెల్పఁ దద్దయు మెచ్చి

యరుదెంచి యప్పు డాయరదంబుఁ జూచి
చతురంగ బలము లసంఖ్యముల్ గొలువ
నతివేగ రథ మెక్కి యా బాహుకుండు 500

నరదంబు నడిపింప నరుగుచు నడుమ
నరద మొక్కింతయు నటఁ బోక నిలిచె
నది చూచి బాహుకు నడలించి నృపతి
యిది యేమి బాహుక ! యీయశ్వహృదయ
మడరంగ నెఱుఁగుదు నని చెప్పి యిట్టి
బడుగుగుఱ్ఱముల నేర్పఱచి కట్టితివి
నడుచునే శతయోజనంబుల దేశ

మెడము భీమునిపురి కీపురంబునకు
ననవుండు భూనాథ యశ్వరత్నంబు
లనిలవేగంబున నరిగెడుఁ జూడు 510

మినుఁ డస్త్రశిఖరికి నేగకమున్నె
మనము విదర్భకు మఱి పోద మనుచు
తఱుమ నారథము భూతల మెల్ల వడఁక
నరిగె ఘోరాలవి సధికదూరంబు
నీభంగి నారథం బేగెడుచోట
నాభూమిపాలకుఁ డాత్మోత్తరీయ
మిలమీఁదఁ బడుటయు నిట్లనె విభుఁడు
నిలుపు బాహుక ! తేరు నిమిషమాత్రంబు

అవనిపై నుత్తరీయము జాతి పడియె
 తివిరి నీ వది యెత్తి తెచ్చి యిమ్మన్న 520
 నవ్వి బాహుకుండు భూనాథునిఁ జూచి
 యెవ్విధిఁ జేల మే నెత్తెత్తి యిత్తు
 నురువేగమున నొకయోజనదూర
 మరిగితి ముత్తరీయము సిక్కు టెట్టు
 లని పల్కుచును రథ మనిలవేగమునఁ
 దనుఁ దానె మెచ్చుచుఁ దఱుముచు నుండె
 సరిసి భూపతి వాని నాత్మలో మెచ్చి
 యరిది బాహుక ! విరు మనుచు నిట్లనియె
 విశ్వంబులోపల వెలుఁ గొందునట్టి
 యశ్వలక్షణముల కధిపతి నీవు 530
 నిక్కము నామాట నీవంటివాని
 నెక్కడఁ గని విని యెఱుఁగ మెన్నఁకును
 గర మ్మోఁ దురంగంబులవిధము
 నెఱిఁగి యీమర్తంబు నెఱుఁగ లే నైతి
 నరు దైననాకు ని యశ్వలక్షణము
 నెఱిఁగింపు నీ కొక టెఱిఁగింతుఁ జూడు
 మల్లదె ముందఱి సతిరమ్య మైన
 పల్లవంబులచేతఁ బ్రబలినయొక్క
 తాడిప్రా నున్నది దానిలో రెండు

గూడి యున్నవి పెద్దకొమ్మలం నొక్క
కొమ్మకు నూతేసి కొమ్మలు గలవు
కొమ్మకొమ్మకుఁ బువ్వుగుత్తులు రెండు
వెలుగుచున్నవి దానివేల్చెదునూలు

540

లలగుచున్నవి దాని యమలపత్రములు
వెళువులై సోగలై వెలుగు చున్నయవి
ఫలములు గొమ్మకుఁ బదివేలు గలుగు
నని చూచి రిమ్మ నే నననీరుహముల
హృదయం బెఱుంగుదు నీవిద్య నీకు
వినిపింతు నాకు నీవిద్య యొసంగు

మనవుడు వెఱి గంది యా బాహుకుండు
నరదంబు డిగ్గి చయ్యనఁ దాఁడిమ్రాకు
నరయంగ నలవిభుఁ డచటికిఁ జనియె
నరదంబు ఋతుపర్ణుఁ డటఁ దోలికొనుచు
నరుగుచు నుండె నలావనీనాథుఁ
డాతాఁడిచెంతకు నతివేగ మరిగి
భూతలాధీశుఁ డప్పుడు చెప్పినట్లు
లుండంగ సంతయు నొనరంగఁ జూచి
నిండువేడుకతోడ నిలిచి యున్నంత
ధరణీతలేశునితల నాడు పాము

550

- గఱచిన విన మెల్లఁ గలయంగఁ బర్వి 560
కడఁగి యంతంతకుఁ గమలింప నలుని
యొడలులోపల నుండ నోరువలేక
బొభుకు బొభున ర క్తమును గ్రక్కికొనుచు
నలరాజముందఱ నయముగా నిలిచి
కరములు ముకుళించి కలి యిట్లు లనియె
నరన ధచంద్ర ! యోనలమానవేంద్ర !
యలనాడు నన్నుఁ గా దని దమయంతి
వలనొప్ప వరియింప నచ్చునా యనుచు
నెఱుంగక నినుఁ బట్టి యింతకాలంబు
కరికరి జేసితి గర్వంబుతోడ 570
నీసత్యసంపద నెమ్మిశో నాకు
వాసవుం డప్పుడే వణించి చెప్పె
నవనీతలేశ ! నే నదియును వినక
కువలయాక్షిసి నిన్ను ఘోరాటవులకు
నెడఁబాపి చొరరాని యిడుమలఁ బఱపి
కడుఁ దప్పుఁ జేసితిఁ గరుణింపు నన్ను
తరుణి పతివ్రతాధర్మ మిం పైన
నెఱుంగక మిముఁ బట్టి యింతఁ జేసితిని
ధరణీతలేశ ! యీ తప్పుల మఱచి
కరుణింపవే నన్నుఁ గమలాప్తకులజ ! 580

సరసత నీసత్యసంపద కీభుడు
 వెఱచి ని స్నభయంబు వేడుచున్నాడ
 నల ! నీవుబుతువట్ల నరనాధుచెంత
 గలఁగుచుఁ గాలంబుఁ గడఁపుచు నుండు
 టెఱిగి యాదమయంతి యీవు నచ్చటకు
 వరుస రెండవస్వయంవర ము తెలిపె
 నదియుఁ న ప్పనుచు నీయాశ్మిలో నిడకు
 మదిరాక్షిఁ గైకొన మహితసంపదలు
 వరుసతో నెప్పటిసలె వచ్చు నిన్నుఁ
 గఱచినపాముచేఁ గైకొన్న కోకి
 ధరియించినప్పడే తనకు నీరూపు
 వరి మిత్తు నడుగుమ ననఁజేసె ! యనిన
 వుడమితేఁ డప్పుడు భువి నాఁ మ్రొక్కి
 కడుభక్తి మీఱ నా కలి కీర్తు లనియె
 కలిదేవ ! నకలలోకముల నీవంటి
 బలవంత మెన్నదై వము లేదు శైలియ
 నది గాన లోక త్రియమున నావేరు
 విదితంబుఁ గావించి విఖ్యాతి నించి
 చిరకీర్తి నొందంగఁ జేసితి వరసి
 కరుణతో నీయపకారంబునకును
 కడఁగి యేప్రత్యుపకారంబుఁ జేతు

590

600

తడయక యిది యేను దలఁపులోపలను
 మఱవక తలఁతు సమ్మదమున నొక్క
 వర మిమ్ము అది నీకు వరుసఁ జెప్పెదను
 వినుఁడు ధారుణి నలోర్వీ విభుఁడంచు
 నను దలంచెడ రట్టి నరులఁ జేరకుము
 సరసత నెపుడు నాచరిత మెవ్వారు
 వరుసఁ జెప్పుదు రట్టివారిఁ జేరకుము
 వరభక్తిచే వినువారిఁ జేరకుము
 పరమాస్థ వ్రాసినవారిఁ జేరకుము
 మసల కెప్పుడు తాఁడినూనున నీవు
 వసియించుచుండు మీ వరిము దక్కఁగను
 వరుసతో నింకొక్కవర మొల్ల నిపుడు
 కరుణాత్మ! నీపాదకమలంబు లాన
 యనవుడు భూనాథ! యాలాగె చేతు
 నని తాఁడినూనున నాకలి నిలిచె
 మనుజేశ! యీతాఁడినూనున నెప్పు
 డొనరంగ నాకలి యుండుటఁ జేసి
 ధరణీసురుల్ సూచి తలఁగి పోవుదురు
 నరనాథుఁడై నయానలునిమే నెల్ల
 చులకనై యుంటకుఁ జోద్యంబు నొంది
 కలికి మ్రొక్కి యనుజ్ఞఁ గైకొని మరలి

610

62

యాఋతుపర్ణనియరదంబు నెక్కి
 యారసి వచ్చిననాతాఁడిమాను
 చందంబుఁ జెప్పి యాజననాథుచేత
 నందంద తరుహృదయంబు నెఱింగి
 యరుదారఁ దనయశ్వహృదయంబు నతని
 కెఱిగించి యరద మాయితముగా నడపి
 పరువడి నావిదర్భపురంబుచెంత
 కరుగంగ సంతంత నారిధధ్వనిని
 దమయంతి వినుచు మోదంబును జెంది
 క్రమమున నవహోమఖచిత మైనట్టి
 ఘన మైనసౌధంబు గ్రక్కున నెక్కి
 యనుపమగతి వచ్చునరదంబుఁ జూచి
 యిట్టివేగంబున నీతేరు నడప
 గట్టిగా నలమహీకాంతుఁడు గాక
 యితరులచేతఁ గా వీనేర్పు లనుచు
 మతిలోనఁ దలఁచి ప్రేమంబున మున్ను
 మును లానతిచ్చిన మూఁడువత్సరము
 లనుపమగతి నేటి కవిపూర్ణమయ్యె
 నని తండ్రికడకుఁ జయ్యన నేగుదెంచి
 పనిఁ బూని యాఋతుపర్ణనితేరుఁ
 గడపఁగా నూతుఁడై గాడ్పువేగమున

630

640

వశిగ నీయల్లుడు వచ్చుచున్నాడు
 బోరిన నెదురుగాఁ బోయి నీ విచుడు
 వారక తోడ్కొనివచ్చి వారలకు
 విడిదిఁ జూపు మటన్న విని భీమనృపతి
 తడయక యపు డమాత్యగణఁబుతోడ
 నెదు రేగి వారిల నెలమిఁ దోడ్కొనుచు
 విదిత మై యొప్పినవిడిదిఁ జూపుటయు
 ఋతుపర్వఁ డప్పు డాహూఢమోచమున
 వితతసంసర నొప్పు విడిదిని డిగియె
 భీముఁ డంతట నచ్చి స్రయతనుజాత
 కామాట లెఱిగింప నతివ మోదించి
 తనచెలికత్తెలఁ డప్పుక చూచి
 చని మీరు ఋతుపర్వనారధిఁ గాంచి
 సళినాక్షులార! నానాయకుం డతఁడు
 నలుఁడు దుశ్వేషంబు నయముగాఁ దాల్చి
 చనుదెంచె నిటకు నెచ్చట నున్నవాడొ
 పనిఁ బూని యతినిఁ డప్పుక మీరు వెదకి
 కని మాట లాడి వేగమె రం డటంచు
 సనిచిన జలజాక్షు లాఋతుపర్వ
 విడిదికి నరిగి యావెడనూపధరుని
 పొడగాన లేక యప్పుడె యింటివారిఁ

650

660

గనుగొని యాధరాకాంతునియరద
 మనురక్తి నడపెడు నతనిరూపంబుఁ
 జూడ వచ్చితిమి యాశూరుఁ డెచ్చోట
 వేడుక నున్నాఁడొ వినిపింపుఁ డనిన
 వాఁ డదె వంటలు పండుచున్నాఁడు
 చూడఁ బొం డనిన నాసుదతులు వోయి 67(
 వెడరూపధరుఁ గాంచి వికవిక నవ్వి
 తడయక వార లాతని కిట్టు లనిరి
 యాయెడ కేతెంచి యెన్ని సత్సరము
 లాయె నీనామ మే మందురు మున్ను
 నలుఁడవు గావె యీనరనాథునొద్ద
 నలమహీనాథుఁ డున్నాఁ డంచుఁ జెప్ప
 విని భీమభూపాలవిభుఁడు పుత్రికకుఁ
 బెను పొంద రెండవపెండ్లిఁ గావించు
 ననుచు నూరక యయోధ్యాపురీశునకు
 వినిపించె నలమహీవిభుఁడు వచ్చుటకు 68
 నింతియె కాని యేనృపునకు నైన
 నింతయు వినిపింపఁ డీన్వయంవరము
 నిట్టివేషముఁ దాల్చి యీరాజమాళి
 నెట్టనఁ గొలువఁగా నీకేల నయ్య
 ఇటువంటిరూపు నీ కేలాగు కలిగఁ

దటుకున నిన్ను మాదమయంతి వేగ
 తోడుక రమ్మని దోతెంచె రమ్మ
 వేడుక నిప్పుడు వేంచేయ రయ్య !
 విసినంబులో నీవు విడినది మొదలు
 విపులదుఃఖంబున వేగుచున్నదియు
 చెలులెల్ల దక్కి నీశిశువు లిద్దఱును
 కలఁగుచున్నార శోకంబున నిపుడు
 దమయంతి పడు ఘోరతాప మంతయును
 క్రమముతోఁ జెప్పెదఁ గరుణతో వినుము
 కుడువక కట్టక ఘోరదుఃఖములఁ
 బడుచు నేవేళ నీపాదపద్మములఁ
 దలఁచుచుఁ దనలోనఁ దల్లడిల్లుచును
 నెలమి నీరాకకు నెదుగుచూచుచును
 నున్నది మీమామ యొక్కనాడైన
 నన్నంబు రుచి మీఱ నారగింపండు
 కొలువున నుండక కుందు చున్నాడు
 తలఁపులోపల నీవు దమయంతి నింత
 దలఁపక బిడ్డలఁ దలఁపక యిట్టి
 బలు వైనవిరసరూపమున నున్నావు
 రయమున మది నీవు రాయఁ జేసికొని
 దయలేక యిట్లుండఁ దగునయ్య ! నీకుఁ

690

700

బడఁతికి రెండవపరిణయం బనుచు
 నడర భీముఁడు చెప్పె సని తలంపకుము
 నీవు రావలె నంచు నెమ్మి నీరాజు
 ఈపిధిఁ జెప్పించె నింతియె కాని
 కుతలేశ ! నీమీఁదఁ గోపంబు గాదు
 హితమొండ మావెంట నిపుడు ర మ్మనిన
 విని ధరాకాంతుండు వెలఁదుల నపుడు
 కని నవ్వి తెలియ నీగతి నిట్లు పలికెఁ
 బో పొందు మఱియేటి బుద్ధులు మీకుఁ
 బ్రాపించె ననుఁ జూచి భీమ మొందినారొ
 నలుఁడు నలుం డని నయముగా నన్నుఁ
 బలికెద రిట్టిరూపంబున నలుఁడు
 ఉండునే యిట్లాడ నుచితంబు గాదు
 పొం డింక నిందుండఁ బోలదు మీకు
 నలుఁ డేడ నే నేడ నాతి నన్నేల
 పిలున నంపెను నాదుపేరు బాహుకుఁడు
 వాయెత్త వెఱుతు నే వంటలవాడ
 నై యుండు బుతుపర్ణ నడుగుఁడు మీరు
 నలుఁడు వీఁ డంచు మీనళినాక్షి దొరల
 నెలమితోఁ బిలిపించె నికనేటి నలుఁడు
 వానిఁ దలంపఁగా వల దింక నిపుడు

710

720

నాన లే కతఁ డేల నగరికి వచ్చు
విపినంబులోపల విడిచినవిభుని
నిపు డేల తలచు మీయిందీవరాక్షి
యారాజున ర్తనం బెల్లి మీయింతి
యారసి రమ్మన్న నటఁ బోక మీరు
వల నొప్ప నిట కేల వచ్చితి రిపుడు
బలవంతుఁ డగుఋతుపర్ణు వరించి
సంతోషమునను మీచందనగంధి
యెంతయు మది సుఖయించునుగాక
నీరీతి నగడు సేయింపంగఁ దగునె
యో రాజముఖులార! యూరక నేను

730

పలికితి నని తప్పుఁ బట్టకుఁ డింక
నలుఁడ నేఁ గాను మీనాతిదగ్గఱకు
నరుగుఁడు మీ రన్న నతివ లిట్లనిరి
మరుగుగా నిటువంటిమాటలు వల్కుఁ
దలఁతురా యిటువంటి తప్పులు మరువు
సొలవక బిడ్డలఁ జూడంగ వలదె
నలుఁడఁ గా నంచు మానక మీర లిట్లు
పలుకంగఁ దగు నయ్య పార్థివ నాథ!
ఋతుపర్ణుకడ మాఱుకూపంబుతోడ
నతివేడ్క సారథి వై నీవు గొల్చి

740

యున్నా వటంచు మాయువిడతో మునులు
 పన్నుగా మున్నె యేర్పడఁ జెప్పి రంచుఁ 750
 దొయ్యలి తనతండ్రితోఁ జెప్పెనతఁడు
 చయ్యన మీర లిచ్చటికి వచ్చుటకు
 దమయంతి వల దన్నఁ దా నది వినక
 ప్రముదితమతిని నెపమ్మ గల్పించి
 యీఋతుపర్ణుని నిటకుఁ దెప్పించె
 ధారుణీశ్వర! నీకుఁ దప్పయ్యె నిదియు
 నిర వంద దమయంతిహృదయంబు నీవు
 నెఱిగియు నిటువంటియెడమాటలాడ
 వల దంచుఁ జెప్పి యవ్వనిత లందఱును
 కలకంఠి దమయంతికడ కేగుదెంచి 760
 యతఁడు సెప్పినయట్టియాచంద మెల్ల
 సతివేడ్కతోఁ జెప్ప నాదమయంతి
 యతఁడె నలుం డని యాత్మలో నెఱిగి
 మతిలోన నంతోవమగ్న యై యప్పు
 డతివలఁ జూచి మీ రచ్చటి కేగి
 యతఁడు వండినయట్టియన్నంబు గూర
 లొకయింతఁ గైకొని యొయ్యన రండు
 అకలంకమతితోడ నని చెప్పి పంపె
 వారలు సనుదెంచి వంటలవాని

బోరనఁ జూచి యోవున్యాత్త! యివుడు 770

వారక మఱి నీవు వండినయట్టి
కూర కూడొకయింతఁ గొని రమ్మటంచు
దమయంతి మముఁ బంపె దయసేయు మింత
విమలాత్త! నీమది వేసారఁ గూడ
దడరంగ నలుండఁ గా దన్నను నిన్ను
విషవ మీవేళ నేవెరవున నైనఁ

గట్టిగా నినుఁ బట్టి కడఁగిమాయింటి
కిట్టె కొంపోయెద మిది కల్ల గాదు
పడఁతు లీగతి నన్నుఁ బల్కి రటంచు
బుడమినాయక! చిత్తమున నుంచవలదు 780

పరఁగ నీవును మాకు బావవు గాన
సరస మాడితిమి ముచ్చట దీర ననుడుఁ
జిఱునవ్వు నవ్వి మచ్చికఁ బైఁడిగిన్నెఁ
బరమాన్న మిడి మంచి పన గలకూరఁ
బెట్టి వారల నెల్ల బెదరించి తఱుమ
నెట్టనఁ జనుదెంచి నీరజాననలు
పరమాన్న శాకముల్ భైమి కొసంగ
నిరువురబిడ్డల కింత యొసంగి

పొరిఁబొరిఁ దా నింత భుజియించి మెచ్చి
తరుణుల కొకయింతఁ దగఁ బంచి పెట్టి 790

పరఁగ నీగతి రుచిఁ బాకంబు సేయఁ
 దరుణుల కై నను దరము గా దిట్టు
 లెక్కఁడ నేర్చెనో యిటువంటివంట
 లక్కజంబుగ వండ్ల నవనీతలేశుఁ
 డక్కటా! యిట్లు సేయంగ నాకలికిఁ
 దక్కక మే మేమి తప్పు సేసితిమొ
 అని పల్కి యింతుల నపుడు పీక్షించి
 పెను పొంద నిక మీరు బిడ్డల నతని
 కడకుఁ దోడుక పొండు గ్రక్కున ననిన
 పడఁతు లాసతీతనూభవను దనూజు
 నిరువుర నాతనియెడకుఁ గొంపోవఁ
 బరువడి బిడ్డల భావించి చూచి
 జననాథుఁ డా త్తలోఁ జాలఁ జింతించి
 మెనయంగ బిడ్డల నెత్తి లాలించి
 యక్కునఁ గదియించి యాదలల్ నిమిరి
 చెక్కిలి నొక్కి మచ్చిక ముద్దు పెట్టి
 తొడలపై నిడికొని దుఃఖించు చుండ
 పడఁతు లిట్లనిరి యోపావనచరిత!
 యేమిటి కేఁవైద వింతలో నీవు
 వేమాలు నలమహావిభుఁడను నేను
 గా దంచు బిడ్డలఁ గనుఁగొని యిప్పు

860

810

డాదరంబున నెత్తి యందంద మదిని
 శంకించు చున్నావు సముఖత మేము
 ప్రాకటంబుగ మిమ్ముఁ బ్రార్థించి తెలియ
 నడిగిన నలుఁడ నే నని చెప్పరాదే
 తడయక యింతలో దాచితే నిన్ను
 నలుఁడని యెఱుఁగమే నరనాథ చంద్ర!
 బలు వైనవిరసరూపముఁ దాల్చి యుంటి
 వనవుడు వారితో నాతఁ డిట్లనియె
 వనజాక్షులార! యీవడువున నాకుఁ
 బెనుపొంద నిద్దఱు బిడ్డలు గలరు
 మునుకొని యిట వచ్చి మూఁడువత్సరము
 లాయె నాబిడ్డల నతివను జూడఁ
 బోయి వచ్చెద నన్నఁ బోఁగూడ దిప్పు
 డెనయ నీబిడ్డల నిద్దఱఁ దెలియఁ
 గనుఁగొన్నయంత దుఃఖము వచ్చె నాకు
 నీముద్దుబిడ్డల నెత్తుక మీరు
 తామసింపక పొండు తల్లిదగ్గఱకు
 ననిన బిడ్డలఁ గొంచు నాయందుముఖులు
 చనిచని దమయంతిసంగడి నిల్చి
 యతఁడు బిడ్డలఁ జూచి యాత్మలో నప్పు
 డతిదుఃఖ మొందినయలమటఁ దెలుప

820

830

విని తండ్రి నచటికి వేగ రప్పించి
 యెనయంగ దమయంతి యిట్లని పలికె
 నావిభుచంద మంతయుఁ దలొదరులు
 భావించి యిప్పుడు పరతెంచినారు
 ప్రియ మొప్పు నాతనిఁ బిలిపింపు మనిన
 రయమున నాభీమరాజేంద్రుఁ డొక్క
 ధరణీసురుని బిల్చి తగ గారవించి
 పరువడి నాఋతుపర్వనికడకుఁ
 జని నీవు నీరథసారథిఁ జూడ
 ననురక్తిఁ బుట్టి భీమావనీశ్వరుఁడు
 వెలయ నీ కెఱిగించి వెడరూపధరుని
 నలరంగఁ దోడి తెమ్మనె నని పలికి
 యతనియనుజ్ఞ నాయంత నిచ్చటికే
 నతివేగ తోడి తెమ్మనిన నావిప్రుఁ
 డరిగి యాసరపతి కవ్వధం బెల్ల
 వెరవొప్పుఁ దెలిపిన విని ఋతుపర్వఁ
 డిది యేమి చిత్రమో మోఱుఁగంగరాదు
 పదపడి రెండవపరిణయం బనుచుఁ
 బిలిపించె నన్ను నీభీమభూపాలుఁ
 డెలమి భూపతు లెవ్వ రిందు రాఁరెరి
 అని పల్కి బాహుకు నపుడు రప్పించి

840

850

పెనుపొంద భీముండు పిలిపించె నిన్ను
సరగునఁ బోయి యచ్చట కార్య మెల్ల
నెఱిగి ర మ్మన భూసురేశునివెంటఁ
జనియె భీమునిఁ జూడ సత్రపుఁ డగుచు
పనిఁబూని నిషధభూపాలశ్రేఖరుఁడు
సరగున నాభీమజననాయకుండు

పఱతెంచి యట నొక్కబంగారుపీటఁ

860

బెట్టించి యాతని బిగిఁ గొంగిలించి
పట్టి కూర్చుండుము పార్థివ యనిన
విని నవ్వి భీమభూవిభుఁ జూచి నలుఁడు
ఘన మైనదొరిపు లోకమున నీ విప్పు
డొకరాజుఁ గొల్చిన యూడిగం బేను
అకలంక మైనసింహాసనం బెక్క

వసుధేశ! నీయంతవానికిఁ గాక
పొసఁగునే నావంటిపుణ్యహీనునకు
నింపుతో మీరు నన్నిప్పుడు పిల్వ
నంపినపని నెల్ల నానతివలయు

870

నని పల్కు చుండఁగా నాదమయంతి
చనుదెంచి యాతనిచందంబుఁ జూచి
యరు డంది కుంది హా యని యేడ్చు చుండ
ధరణీతలేఘుఁ డాచిమయంతిఁ జూచి

యిందీవరాక్షి నీ వేల యేడ్చెదవు
 పొందుగా నీభీమభూపతి నీకు
 భావింప రెండవపరిణయం బిపుడు
 గావించు నింతలోఁ గళవళపడుచుఁ
 గలఁగంగ నేల భూకాఁతు లండఱును
 వల నొప్ప నిచటికి వచ్చు చున్నాగు
 జలజాక్షి! నీమది సరిపోవు నతని
 నలరంగ మఱిపెండ్లి యాడుదుఁ గాక
 నాఁ డరణ్యంబుల నలుఁడు నిన్నొంటి
 వీడిన నీకు నావిభునిపొం దేల

880

యని నిష్ఠురోక్తుల నాడినమాట
 విని భీముఁ డాతని వీక్షించి పలికె
 భూమిశ ! నే నంత బుద్ధిహీనుఁ డనె
 యీమాట నుడువ నిన్నిటకు రప్పింప
 వలసి నే నిట్టిదుర్వార్తఁ బల్కితిని
 నలమహీనాయక ! నను దయఁ జూడు
 మని వేడు చుండ నయ్యవనీశుఁ డనియె
 నను నలుం డని పల్క నాయమా నీకు
 నెఱుఁగవే నలుని నీ విప్పుడు బ్రమసి
 మఱి పల్కుచున్నావు మానవాధీశ !
 పోపొమ్ము పెద్ద వై బుద్ధులు లేవె

890

నీవుత్రి యైనయినీలాభివేణి
 నను బెడ్లె యాడనే నలిరేగి మున్ను
 ఎనయ నీ వేగతి నిచ్చిత విల్లు
 బలు వైసవికృతరూపము గలవాని
 కలరంగ నాకును నాదమయంతి
 నని పల్కి దమయంతి నప్పుడు చూచి
 వనజాక్షి! నను నీవు వరియించినావె
 తనపతి నెఱుంగనితరుణియుఁ గలదె
 నను నలుం డని పల్క నగరె లోకములఁ
 గనకాంగి! నలుండ నేఁ గా దని పల్క
 విని దమయంతి యావిధుఁ జేర వచ్చి
 యతఁడు గట్టినయట్టియాకోకఁ జూచి
 మతి నీతఁడే తనమగఁ డని యెఱిగి
 పనవుచు నలమహీపాలునిపాద
 వనరుహంబులమీఁద వ్రాలి యేడ్చుచును
 గూపకందర్ప! ఈరూపంబు నీకు
 ప్రిపించెనే నేటిపాపమెట్టినియె
 నీరూపవిభవంబు నీవిలాసంబు
 నీరాజతేజంబు నీప్రతాపంబు
 నీరాజ్యభోగంబు నీమహత్త్వంబు
 నీరసికత్వంబు నీరాజసంబు

900

910

ఎక్కడఁ బోయెనో యెక్కడ నణఁగ

నెక్కడఁ దాచితి వినకులాధీశ !

అని యని శోకింప నమ్మహీవిభుఁడు

తన దేవిశోక మంతయుఁ జూడ లేక

920

యెలుఁ గె త్తి హా యని యేడ్చె నేడ్చుటయుఁ

దలకొని దమయంతి తల్లియుఁ దండ్రి

దమనుండు దాదు లందఱు నొక్కరీతి

భ్రమసి నగతి విలాపము నొంద నలుఁడు

తనశోక మడచి యాదమయంతిఁ జూచి

విను కలిమాయ నీవిధ మయ్యె నన్ను

విపినభూములలోను విడిచి పోయినను

విపులాధిపతులకు వినరానిమాటఁ

బలుక వచ్చునె యెంత పని వచ్చి యున్న

నిలలోన నీమాట హీనంబు గాదె

930

నావుడు భూనాథ ! నాచి త్తశుద్ధి

నీవెఱుంగవె నేను నిన్నుఁ గా దనుచుఁ

బలికితి నేని నాపంతంబు వినుము

ఎలమి భూనభములు నింద్రాదిసురలు

ననఘాత్తు లగుమునుల్ హరిహరబ్రహ్మ

లినచందుఁ లెఱుంగంగ నీవు మెచ్చంగ

ననలంబుఁ జొచ్చెద ననుడు నలుండు

విని యట్లు గావింపు వెలది ! అటన్న
 దమయంతి యాతల్లిదండ్రులఁ జూచి
 క్రమమున ననలంబుఁ గావింపుఁ డనిన 940
 విని భీమభూపతి వేవేగ మంత్రి
 జనుల కాజ్ఞాపింపఁ జయ్యన వారు
 కనుఁగొనువార లక్కజ మొంది వగవ
 ననలగుండమును నెయ్యమునఁ గావింప
 భగభగ మండెడుపావక శిఖలు
 జగ మెల్ల వెలుఁగ నాశ్చర్య మై యుండె
 నప్పడు దమయంతి యాశ్మేశుకడకుఁ
 దప్పక వచ్చి యాదహనునిఁ గాంచి
 తనపతిపాదపద్మములకు మొక్కి
 ఘనభక్తి మీఱంగఁ గరములు మొగిచి 950
 చేరి యగ్నికీఁ బ్రదక్షిణముగా వచ్చి
 నారుల కిది ప్రమాణం బని పలికి
 యోపావక ! మహాత్మ ! యోదయాంబోధి!
 శ్రీపతి సాక్షిగా జీవితేశునకుఁ
 దప్పి హక్కునను జిత్తమునఁ గర్మమున
 నొప్పనిపనుల నే నూహించితేని
 ప్రాకటంబుగ నన్నుఁ బట్టి దహింపు
 లేకున్న నన్నుఁ బాలింపవే యంచుఁ

జెలునై నకలహంస చెంగల్వకొలను
 వల నొప్పు జొచ్చినవడువునఁ జిచ్చుఁ
 జొచ్చిన దివి నున్నసుర లెల్ల చూచి
 యచ్చుగా మఱి యప్పు డలరులవాన
 లందంగఁ గురియింప నప్పు డాయగ్ని
 చంద మంతయు మాని చల్ల నై యుండె
 నావేళి మోదించి యారమావిభుఁడు
 వేవేగ వులుఁగులవిభునిపై నెక్కి
 కరముల శంఖచక్రఁబులఁ దాల్చి
 యురమున సిందిర నుంచి బంగారు
 వన్నెదుప్పటి పూఁడ నైచి నెన్నుదుటఁ
 దిన్నగాఁ గస్తూరితలకంబుఁ దీర్చి
 మకరకుండలములు మహిమతోఁ దాల్చి
 యకలంకమణిమయం బగుకీరబంబు
 నవరించి వన్నెభూషణములు వెట్టి
 యవిరళదివ్యమాల్యములు ధరించి
 యింద్రాదిదేవత లెల్ల మోదమున
 సాంద్రస్థైర్యములఁ బౌర్వముల నేతేర
 వనజాసనుండు కై వారంబు నేయ
 నినచంద్రుఁ లక్షు లై యిరుపార్వములను
 రయగతి నడరి బరాబరుల్ నేయ

960

970

నయముగాఁ దుంబురునారదాదులును 980
 పంతగించుచు మేటిపాటలు వాడ
 వింతగాఁ బదివేలవెలదులు గొల్వ
 సనకసనందనుల్ సన్నుతి సేయ
 ననుక్తితో ధవళాతపత్రములు
 పనిఁ బూని వెంట దిక్పతులు గ్రహించి
 చనుదేరఁ గింకరజనులు సేవింపఁ
 గారుణ్య మలర నీగతి వచ్చి నిషధ
 ధారుణీపతికిఁ బ్రత్యక్ష మై నిలిచె
 నిలిచినఁ గనుఁగొని నెవ్వది నలుఁడు
 చెలఁగి చేతులు మోడ్చి శ్రీహరి కనియె 990
 జయపుండరీకాక్ష! జయ రమావక్ష!
 జయ దైత్యకులశిక్ష! జయ భక్తరక్ష!
 జయ కరుణాపాంగ! జయ మునిసంగ!
 జయ సురవినుతాంగ! జయ పాపభంగ!
 జయ సకలాధార! జయ క్షీర్తిహార!
 జయ నిత్యశృంగార! జయమహోదార!
 మునులందు సురలందు ముక్కంటియందు
 జనులందు నీరేడుజగములయందు
 నగములయందుఁ గాననములయందు
 నిగమంబులందుఁ బాసీయంబులందుఁ 1000

గమలజునందు సాగరములయందుఁ
 గమలమిత్రునియందుఁ గమలారి యందుఁ
 సర్వశాస్త్రములందు సర్వంబునందు
 సర్వమయుండ వై సంచరింపుదువు
 కావున నీపాదకమలముల్ నాకు
 నేవింపఁగా దయఁ జేసితి విపుడు
 కరుణాత్మ! నాదుభాగ్యంబున మీరు
 చిరలీల నన్ను రక్షింపంగఁ దలఁచి
 వేడుక లలరంగ వేంచేసినావు
 పోడిమి నే మహాపుణ్యుండ నైతి
 కమలాక్ష! నాభాగ్యగరిమ యెట్టిదియొ
 విమలతపం బెల్ల వెలయ ఫలించె
 నని సన్నతులు నేయ నావిష్ణుమూర్తి
 విని సంతసించి యావిభున కిట్లనియె
 నలరాజ! నీనెమ్మనముఁ గాన లేక
 కలి యంటి మిచ్చింత కష్ట మొందించెఁ
 గరకరిఁ జేసెను గర్వంబుచేత
 నరనాథ! ఘోరకాననభూమిలోనఁ
 పడఁతియు నీవును బడలితి రకట!
 యడవుల నైన గేహంబుల నైన
 నెఱిఁ జరించెడివేళ నీమీఁదిభక్తి

1010

1020

మఱువదు దమయంతి మహిమచే నొప్పు
 నట్టిగుణోజ్జ్వల నట్టిసుశీల
 నట్టిపుణ్యాంగన నక్కటా! నీవు
 ఈచిచ్చుఁ జొరు మని యెట్లు చూపితివి
 ఈచంద్రముఖ మన మెఱుంగనియట్లు
 భూనాథ! మును నీకు భుజగవల్లభుఁడు
 మానుగా నిచ్చినమహితాంబరంబు
 ధరియించి నీరూపుఁ డరుణికిఁ జూపు
 కెరలి నీపగతుని గెలిచి రాజ్యంబు
 సంపదఁ గైకొని జనులఁ బాలింపు
 మిం పార నడుగు నీ కేవరిం బైన
 నిచ్చెద నన నలుం డిచ్చ నుప్పొంగి
 యచ్చుగా నెన్నుచు ననియె శ్రీపతికిఁ
 బరమాత్మ! నీపాదపద్మంబు లేను
 ఉరుభక్తీ నేవించు చుందు నీరాజ్య
 సుఖము లింతే చాలు సుదతితోఁ గూడ
 నఖలేశ! నినుఁ గొల్చి యనరుచు వెంట
 నేతెంతు నీవరం బిచ్చి రక్షింపు
 మోతండ్రి! యిందుండ నోప మీయాన
 యనవుడు మోదించి యావాసుడేవుఁ
 డినకులాధిపునకు ని ట్లని పలికె

1030

1040

జననాథచంద్ర! యీ జనసంఘ మెల్ల
 ఘనతతో నిటఁ గొంతకాలంబు నేలు
 మటుమీఁద నీవు స్వర్గాదిభోగములు
 తటుకునఁ బొందెదు తరుణితోఁ గూడి
 లక్షణాకార! నీలానన్య మిపుడు
 వీక్షింప వలె నన్న విని నలుం డవుడు
 భుజగేంద్రుఁ డిచ్చినపట్టంబుఁ గట్టి
 నిజరూపు ధరియించె నెమ్మి నలుండు
 దివినుండి ఘోషించె దేవదుందుభులు
 భువిమీఁదఁ గురిసెను బువ్వలవాన
 క్షీరసాగరపుత్రి శృంగార గాత్రి
 సారంగనిభ వేణి సైకతశోభిణి
 సకలజగన్తాత సద్గుణోపేత
 శుకవాహనునితల్లి శుభకల్పవల్లి
 యగునిందిరా దేవి యాదమయంతి
 సగుమోముతోడ మన్ననఁ గౌఁగిలించి
 తిలకించి నీదుపాతి ప్రత్యమహిమ
 కలకంఠి సకలలోకముల నిండె
 నీవంటిగుణవతి నిఖిలలోకముల
 నేవిధిఁ గని విని యెఱుఁగ మెన్నఁడును
 పెక్కుకాలంబులు ప్రియుఁడును నీవు

105(

1060

మక్కువ సకలసామ్రాజ్యవైభవము
 లనుభవించుచు నుండుఁ డటమీఁద మీకు
 ఘనలీల స్వర్గభోగములు ప్రాపించు
 నని యూరడించిన నాదమయంతి
 మనమున హర్షించె మాధవుఁ డంత
 ధరణీతలేళుని దమయంతి నపుడు
 కరుణతో దీవించి కమలతోఁ గూడ

1070

హరపద్మజాదిమహాత్ములు గొల్వ
 దర మూడి పరమపదంబున కరిగె
 సంతట నలుఁడు పూర్వాకృతిం బొదలి
 సంతసం బలర నచ్చట నున్నయట్టి
 గురుగుణోన్నతుఁ గులగురువు వసిష్ఠు
 వరభక్తి వలగొని వచ్చి కేల్కొగిచి
 వేవేలతెఱఁగుల వినుతు లొనర్చి
 సేవింప నలరి వసిష్ఠు డిట్లనియె
 జననాథ' నీసత్యసంపద కలరి

ఘనతరంబుగ రమాకాంతుఁ డేతెంచి
 ప్రత్యక్ష మయ్యె నీభాగ్యమూలమున
 సత్యమే ధర్మంబు సత్యమే జయము
 సత్యమే పెన్నిధి సత్యమే బలిమి
 సత్యంబు గలిగినఁ జాలు వేయేల

1080

పలుతరంబుగ నిండి ప్రబలెను మఱియు
 వనుధలో మావంటివారికి నెల్ల
 వనుమతీచాయక! వన్నెఁ దెచ్చితివి
 ఇది యొక్కటే చాలు నిఁక మాట లేల
 పొదలిన వేడ్కతోఁ బుష్కరాధిపుని
 నవలీలఁ గెల్చి యాయవని యంతయును 1090
 ప్రవిమలగతితోడఁ బాలింపు మనియె
 నప్పుడు ఋతుపర్ణుఁ డరుదెంచి నలునిఁ
 దప్పక కనుగొని ధర సాగి మ్రొక్కి
 యినకులాధీశ! ని న్నెఱుంగంగ లేక
 మునుకొని నీచేత మ్రొక్కు లందితిని
 నీమహామహిమ వర్ణింపనావంటి
 సామాన్యు లగువారు చాలరు ధాత్రి
 నీదివ్యమహిమచే నీరజోదరుని
 పాదాబ్జములఁ జూచి ప్రణతింపఁ గలిగెఁ
 దనర నే నందున ధన్యుండ నైతి 1100
 మనుజేశ! యీతస్స మన్నించి నన్నుఁ
 గరుణ నీబంటుగాఁ గాచికొ మ్మనిన
 నరనాథుఁ డైనయానలచక్రవర్తి
 వెర వొప్ప ఋతుపర్ణు పీక్షించి పలికె
 ధరణీశ! కలిమాయఁ దగిలి నీయొద్ద

నిలిచినమూఁడేండ్లు నెమ్మి సౌఖ్యములు
 కలిగించి ప్రాచితి కరుణతో నన్ను
 నీవు పుణ్యండవు నీవు ధన్యుడవు
 కావున నినుఁ గొల్వఁ గలిగె భాగ్యములు
 వనుధేశ! నీవిందు నచ్చటఁ జేసి 1110
 యసదృశ కోటిసూర్యప్రభాపటల
 కలితుఁ డాహరిఁ జూడఁ గలిగె సత్కీర్తి
 వెలసె సామాన్యుండవే నీ వటన్న
 విని ఋతువర్ణుండు విభునకు మ్రొక్కి
 తనబలంబును గొని తనపురి కరిగె
 దమయంతినిఁ గుమారు తనయ నూఁగార్చి
 క్రమమునఁ బొదలి నుఖం బుండి యంత
 నలమహీపాలుఁ డున్నతథక్తి మామ
 తెలివినరిపుని వధింపఁగా దలఁచి
 కరులు రథంబులు ఘనతురంగములు 1120
 దొగలు నామంతమంత్రులు భటుల్ గొలువ
 నాదిత్యసంకాశ మగురథం బెక్కి
 మోడంబుతో వాద్యములు పెక్కు మ్రోయ
 తనదేవి నట నుంచి తనర వస్థుఁ
 డనురక్తి దీపింప నతనితోఁ గూడ
 రయమున నిషధపురంబున కరిగి

నయ మొప్పు బుష్కరనరనాథుఁ గాంచి
 ధారుణీనాథుండు దప్పక పలికె
 నారూఢి మున్ను నే నాకలిదేవు
 మాయచే నోడితి మహి యెల్ల నీకు
 నాయతంబుగ నిప్పు డట్టిజూదంబు
 నాడుము నీ వన్న నాతఁ డిట్లనియె
 నాడంగఁ దగ దిప్పు డాకలిదేవు
 ననుమతిలేక నరాధిప! యనిన

1130

విని నవ్వి నలమహీవిభుఁ డిట్లు లనియె
 తడయక నీవు జూదగ బాడ నేని
 విడువుము రాక్ష్యంబు వేగంబ యిపుడు
 కాకున్ననాతోడఁ గయ్య మొనర్పు
 మాకలి యిట కింక నరుదేరఁ డనిన
 నలునితోఁదొడరి యంతట జూద మాడి
 కలి నోడు లేమి భాగ్యము చెల్ల నోడి
 నగరంబు నెడఁబాసి నాతియుఁదాను
 బొగలుచుఁ బుష్కర భూపాలుఁ డరిగె

1140

నప్పుడు వాణ్ణేయుఁ డయ్యెడ కప్పు
 డొప్పుగాఁ జనుదెంచి యొగిఁ గొల్చి యుండె
 నావసిష్టమునీంద్రుఁ డపుడు భూసురుల

రావించి భీమభూరమణునికడకుఁ
జని మీర లిక్కడిచంద మంతయును
వినిపించి దమయంతి వేవేగ తెండు
చనుఁ డంచుఁ బంచిన జగతీసురేంద్రు
లనుర క్తితోఁ బోయి యావిద గేభిశుఁ
గని యది వినిపించి కడుసంతసింప

నసఘాత్య! నీవుత్త్రి నంపింపు మనన
విని భీమభూపతి వేవేగ తనదు

తనయునితోఁ గూడఁ దగురథం బెక్కి
నిద్దంపురతనాల నిగనిగల్ గలు
పెద్దపల్లకిలోనఁ బిడ్డలతోడ

దమయంతి నిడికొని తనవారు గొల్వ
రమణతో నిషధపురంబున కరిగి

నలరాజచంద్రునినగరికిఁ బోయె
నలరుచు సంతలో నావస్థిండు
కర మొప్పు నగరు శృంగారింపఁ బనిచి
యరయంగ నేబదియాఱు దేశముల

రాజుల రప్పించి రహి సదీనదుల
యాజులనిధి జలం బర్ధిఁ దెప్పించి
నలరాజు సింహాసనంబున నిలిపి

యెలమి మంత్రులు పురోహితులును గొలువ

మంగళతూర్యముల్ మద్దెలల్ మోయి
 శృంగారవతు లైనచెలులు సేవింప
 నరు దైనరత్నసింహాసనంబునను
 ధరణీశ్వరునిచెంత దమయంతి నునిచి
 హోమాదికృత్యంబు లొనర జేయించి
 శ్రీమించఁ గా నభిషేకంబుఁ జేసి
 కర మొప్పు బట్టంబు గట్టిన యంతఁ
 జిరలీల రాజ్యంబు సేయును నుండె
 నావిద ర్భేషున కానలరాజు
 వావిరి సాష్టాంగవందన మిడిన

1170

మన మార దీవించి మన్నన వడసి
 తనయుని గూడి విద ర్భేషుఁ డరిగె
 నలుఁ డంతఁ దనగుగునాథునిపాద
 జలజంబులకు మ్రొక్కి సన్నతి సేయ
 కనుఁ గొని సంతోషకలితుఁ డై యతఁడు
 ఘనకృపారస మొల్కఁ గాను దీవించి
 వల నొప్పు దనతపోవనమున కరిగె
 నలరుచు నవుడు దేశాధినాయకులు
 వినయఁబుతో నలవిభునకు మ్రొక్కి
 వినతులు మఱియుఁ గావింప మోదించి
 బహురత్నభూషణాంబరము లొసంగ

1180

మహినాథులెల్ల సమృద్ధమును బొంది
 పొందుగాఁ దమతమపురవరంబులకు
 నందఱు చని రంత నారాజ విభుఁడు
 దమయంతి గాను మోదంబున మించి
 సుమబాణుకేళిలో సొంపు దీపింప
 నాచంద్రధరసురేంద్రాదులు వొగడ
 భూచక్ర మెల్ల నేర్పున నేలు చుండె
 నని యిట్లు బృహదశ్వుఁ డాధర్మజునకుఁ
 బెను పొంద మున్ను దా విన్నమార్గమున
 వరుసతో నలచ క్రవర్తిచారిత్ర
 సరసశ గ్రంథవిస్తారంబు గాఁగ
 వినుతవాక్యంబుల వెలయంగఁ జెప్పి
 ననుచు వాధూలగోత్రాబ్ధిచంద్రుండు
 చిరకీర్తిమంతుఁ డాశ్రితహితోదయుఁడు
 కరుణాపయోనిధి కందాడదొడ్డ
 యాచార్యునకు శిష్యుఁ డైనట్టివైష్ణ
 వాచారమూర్తి సత్యదయాపరుండు
 పొలుపుమీఱిన చక్రపురి దొడ్డఘనుఁడు
 వల నొప్ప నతనికి వరకూర్చి తనయుఁ
 డకలంకమానసుం డతినత్వధనుఁడు
 సకలకవితృవాచావిశారదుఁడు

1190

1200

దనర నాతనికి విద్యాప్రవీణుండు
 జనలోకనుతుండు సజ్జనలోకహితుండు
 తిరువేంగళాచార్యధీరాగ్రగణ్యుఁ
 డరయ నాతనికి నే నాత్మసంభవుఁడ
 నమలమాననుఁడ విద్యావిశారదుఁడ
 రమణ నే వరకవి రాఘవాహ్వయుఁడ
 నరహరిఘటికా ద్రినాథునిపేర
 బరువడి నేనాంధ్రభాషల వెలయ
 నవనిలోఁ గవిరాజు లైనట్టిసరస
 కవులసత్కృప నాకుఁ గలుగుటఁ జేసి
 యలరార నీనలాహ్వయునిచరిత్రఁ
 దలచి చెప్పితిని యుత్తరభాగ మెలమి
 వలనొప్పుఁ జదివిన వ్రాసిన వినిన
 జనుల కాయుర్భాగ్యసంతతుల్ గలిగి
 ఘను లనఁ దనరి ప్రఖ్యాతిని గాంతు
 రీచక్రవర్తినలేంద్రచారిత్ర
 మాచంద్ర తారార్క మై యొప్పుఁ గాత.

1210

1220

నలచరిత్రము, ఉత్తరభాగము సర్వము

సంపూర్ణము.

ఆంధ్రగ్రంథములు.

ప్రతి 1-కి రు. అ.

ఆంధ్రభారతము—

ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము	...	1	12
ఆరణ్యపర్వముగల సంపుటము	...	1	12
విరాటోద్యోగపర్వములుగల సంపుటము	...	1	12
శాంతిపర్వము	..	1	12
ఆదిపంచకము, ఒక టేసంపుటము	...	5	0
ఆంధ్రభారతి విమర్శనము	...	0	8

(గ్రంథము 7 సంపుటములలో పూర్తయగును.)

తెక్కిన సంపుటములు అచ్చగుచున్నవి.

లంకావిజయము (రావణదహ్నియము),

సటీకము, పిండి ప్రాలు. లక్షణకవికృతిము ... 1 4

డిటో కాలికోబైండు ... 1 8

కృష్ణరాయవిజయము, నూతన. ధూర్జటికృతము,

చక్కనికూర్పు ... 0 8

ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి. పాపరాజప్రణీతము,

చక్కనికూర్పు ... 1 8

భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు ... 2 8

రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కనికూర్పు 2 8

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

ప్రతి 1-కి రు. అ.

గోపీనాథరామాయణము

(అచ్చగుచున్నది.)

మొల్లరామాయణము, చిన్నసైజున పెద్దక్షరములతో

చక్కగముద్రితము ... 0 8

అచ్చతెనుగురామాయణము, శుద్ధప్రతి ... 1 4

ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇది వఱకు
ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగ

నున్నది ... 3 0

డిటో మేలుప్రతి, చక్కనిబైండు ... 4 0

డిటో మేలుప్రతి, రెండువాల్యములు 4 12

డిటో అత్యుత్తమప్రతి, రెండువాల్యములు 5 8

మనుచరిత్ర, సటీక. వావిళ్ల. రామస్వామి శాస్త్రి గారి
వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలు కాగితముల
మీద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కగ ముద్రించి
యున్నాము. శ్రీకృష్ణ దేవరాయలయొక్కయు,
రామస్వామి శాస్త్రి గారి యొక్కయు ప్రతిమలు
యిందుగలవు ... 1 8

వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, దశసరికాగితములు,

చక్కనిహర్పు ... 2 8

అముక్తమాల్యద, వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రి గారి

వ్యాఖ్యానముతో మేలుకాగితములమీద

చక్కగ మరల ముద్రించినారము ... 3 0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

3

ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, క్రొత్తకూర్పు ...	0	8
కళాపూర్ణోదయము, చళసరికాగితములు ...	1	8
రాఘవపాండవీయము, సటీకము, చక్కనికూర్పు	1	8
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిని ...	0	10
సరసభూపాలీయము, అట్టబైండు ...	0	8
విజయవిలాసము, చేమకూర. వేంకటకవికృతము	0	4
సారంగధరచరిత్ర, చేమకూర. వేంకటకవికృతము	0	8
బిల్వణీయము, చక్కనికూర్పు ...	0	8
వైజయంతీవిలాసము ...	0	8
రింగారాయచరిత్ర, దిట్టకవి. నారాయణకవిప్రణీతము	0	8
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు. రామభద్రకవిది	1	4
నీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి. తిన్నకవిది	0	4
రసికజువనోభిరామము ,, ...	0	8
రుక్మిణీపరిణయము, కూచిమంచి. తిన్నకవిని ...	0	6
రాజశేఖరవిలాసము ,, ..	0	8
పారిజాతాపహరణము, చక్కనిప్రతి ...	0	6
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవిప్రణీతము	0	3
అనిరుద్ధచరిత్ర, కనుపర్తి. అబ్బయమాత్యప్రణీతము	0	8
విక్రమార్కుచరిత్ర, జక్కనకవిప్రణీతము ...	1	0
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము, తరిగొండ్. వెంకన్నప్రణీతము, చక్కనికూర్పు ...	0	14

ప్రతి 1-కి రు. అ.

నీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీకము

(అచ్చగుచున్నది.) ... 1 4

పంచతంత్రము, నారాయణ కవికృతము, క్రొత్తకూర్పు 0 12

జైమినిభారతము, అశ్వమేధపర్వము, చక్కనికూర్పు 0 12

రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమాహాత్మ్యము ,, 0 8

అప్పకవీయము, చక్కనికూర్పు ... 1 10

ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము,

సాంబనిఘంటువు, టీకానుక్రమణికాసహితము,

కాలికోబైండు 0 12

సులక్షణసారము, సటీకము ... 0 8

భాగవతసప్తమస్కంధము ... 0 4

సప్తమస్కంధము, సటీకము, చిన్నిపైజు, చక్కనికూర్పు 1 0

కుచేలోపాఖ్యానము, సటీకము (భాగవతములోనిది) 0 4

డిటో ,, (గట్టుప్రభుకృతము) 0 6

గజేంద్రమోక్షము, సటీకము, చక్కనికూర్పు,

మంచికాగితములు ... 0 6

డిటో కాలికోబైండు ... 0 8

రుక్మిణీకల్యాణము, సటీకము, చక్కనిప్రతి ... 0 6

నలోపాఖ్యానము, సటీకము, చిన్నపైజు ... 0 6

రాజయోగసారము, ద్విపద, శ్రీతరిగొండ. వెంకమ్మగారిది 0 4

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

5

ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

శ్రీ నాథునివీధినాటకము	...	0	2
ఆంధ్ర భాషాభూషణము	...	0	2
ఆంధ్ర భాషావర్ణనము, చక్కనికూర్పు	...	0	12
ఆంధ్ర చంద్రాలోకము, సటిష్ఠము	...	0	6
వేమనపద్యములు, చక్కనికూర్పు, 1200 పద్యములు	...	0	4
దసరాపద్యములు	...	0	1
మాతృశతకము	...	0	1
సుమతీశతకము, సతీశతకము	...	0	2
కుమారీశతకము ,,	...	0	2
దాశరథీశతకము ,,	...	0	4
మాంసబోధశతకము ,,	...	0	2
భాస్కరశతకము ,,	...	0	3
కలువాయిశతకము ,,	...	0	2
కవిరూపశతకము	...	0	2
స్వసంహితకము	...	0	2
చంద్రశేఖరశతకము	...	0	1
రామలింగేశశతకము, అడిదము. సూరికవిది	...	0	2
కాళహస్తీశతకము, ధూర్జటికవిది	...	0	2
కుప్పకవిశతకము, కూచిమంచి. తిమ్మకవిది...	...	0	2
దేవకీసందనశతకము	...	0	2
కృష్ణశతకము	...	0	2

ప్రతి 1-కి రు. ఆ.

నారాయణశతకము	...	0	2
కాళహస్తిశతకము ("సాంబశివా మహాప్రభో")		0	2
సింహాద్రినారసింహశతకము	...	0	2
భోగినీదండకము, బమ్మెర. పోతరాజప్రణీతము...		0	1
ఆంధ్రసచనభాగవతము, ద్వారకాస్కంధములు, శ్రీశతఘంటము. వేంకటరంగశాస్త్రికృతము		6	
సంగ్రహరామాయణము, సులభశైలి, శ్రీశేషాద్రి శర్మకృతము	...	0	8
సంస్కృతనాటకకథలు, శ్రీనీతారాచాస్త్రికృతము		0	12
శివాజీచరిత్ర	...	0	6
శ్రీరామానుజాచార్యచరిత్ర	...	0	2
శ్రీశంకరాచార్యచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	2
రామకృష్ణపరమహంసచరిత్ర, ప్రతిమతో	...	0	2
బాలగంగాధరతిలక గారిచరిత్ర	,,	0	2
దాదాభాయిసాంరాజీచరిత్ర	,,	0	1
ఆనిబిసెంటుచరిత్ర	,,	0	1
వివేకానందస్వామిజీవితము	,,	0	1
శ్రీకృష్ణదేవరాయచరిత్ర	,,	0	2
స్వామిరామతీర్థజీవితము	...	0	1
కాలివాహనచరిత్ర	...	0	2
శ్రీబుధచరిత్రము	...	0	4

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

ఆంధ్రగ్రంథములు.

7

ప్రతి 1-కి రు. అ.

దరీని వేదితబీవితము	...	0	1
రితుకాన్ గ్రెస్సు ఉపన్యాసములు...	...	0	2
గై క్వారుగారి ఉపన్యాసములు	...	0	2
క్రనుపూర్వకథలు, శ్రీనీతారామశాస్త్రికృతము, క్రొత్తహరుప్ప	...	1	4
పబునీతికథలు, క్రొత్తహరుప్ప, 1 వ భాగము	0	6	
డిట్రో 2 వ భాగము	0	8	
స్పెయిర్ నాటకకథలు, సులభశైలి	...	1	4
ప్లైవు బీవితము	...	0	8
పరుజాడ, శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిబీవితములు	2	8	
యన్ నైటుకథలు, చక్కనికూర్పు, సులభశైలి	1	1	
స్కపగటిచుక్కలకథలు, చక్కనికూర్పు...	0	2	
గృదరామన్నకథలు	...	0	2
నణచరిత్ర, వచనము	...	0	1
పమత, నవల, నూతనముద్రితము	...	0	12
,,	...	0	6
స ,,	...	0	10
సంజని ,,	...	0	6
సాయి, చక్కనినవల	...	0	12

ప్రతి 1-కి రు. అ.

టిప్పసుల్తాన్, నవల	...	1	4
ఉన్నాదిని	...	0	
రాధారాణి	...	0	
తెనాలిరామలింగనికథలు, జీవితము	...	0	
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరిగారిది, చిన్నపైజు...		0	
పంచతంత్రము, వచనము, సులభశైలి, పెద్దదప్పు		0	
రామదాసచరిత్ర, చక్కనికూర్పు, మంచికాగితములు, ఇందు			
శ్రీరామదాసుగారిప్రతిమగూడకలదు	...	0	౬
అధ్యాత్మరామాయణకీర్తనలు, చక్కనిప్రతి, చిన్నపైజు		0	౯
ఆంధ్రశబ్దచింతామణి, సతీక, శుద్ధప్రతి	...	0	6
బాలవ్యాకరణము, చిన్నయసూరిగారిది	...	0	12
అద్వైతసంగ్రహము	...	0	౫
నలచరిత్రము, ద్విపద	...	0	14
శబ్దార్థచంద్రిక, ఆకారాది ఆంధ్రనిఘంటువు...		2	8
ఆంధ్రకివిజీవితములు, శ్రీగురుజాడ. శ్రీరామమూర్తిగారిది		2	8

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

192, ఎస్.ప్లస్.వేడ్, చెన్నపురి.

